

บทที่ ๔

วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์กับปัญหาการพนันหวยออนไลน์

ในบทนี้จะขอลำถึงการเล่นการพนัน การพนันหวย และการพนันหวยออนไลน์ กับพุทธจริยศาสตร์ คนไทยบางคนจะมีพฤติกรรมชอบเล่นการพนันไม่ว่าจะถูกกฎหมายหรือผิดกฎหมาย คนกลุ่มนี้จะไม่ทำความเข้าใจ จะไม่สนใจ ไม่ใส่ใจ ว่าการเล่นทุกชนิดนั้นเป็นอบายมุข ในที่นี้ขอลำเพียงหวย และหวยออนไลน์ บุคคลที่สนใจหวยจะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไป โดยการสังเกตวิธีการขอหวยซึ่งมีหลากหลายวิธีนับวันยิ่งพืชมามากขึ้นทุกที การเล่นหวยของบุคคลกลุ่มนี้ได้สร้างปัญหาและผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัว สังคม ชุมชน เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง โดยรัฐบาลก็มีส่วนในการสนับสนุน อย่างในกรณี หวยออนไลน์ที่จะมีนโยบายเปิดจำหน่ายหวยดูในไม่ช้านี้ แต่ก็มีผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับนโยบายนี้ของรัฐบาล ฝ่ายศีลธรรมจริยธรรมของพุทธจริยศาสตร์ก็มีผลกระทบด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงต้องศึกษารายละเอียดดังนี้

๔.๑ วิเคราะห์พฤติกรรมการเล่นการพนันกับพนันหวยออนไลน์กับพุทธจริยศาสตร์

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันการพนันได้สร้างความทุกข์และความเดือดร้อนให้แก่มนุษย์มาโดยตลอด ทุกคนรู้ดีว่าการเล่นการพนันเป็นสิ่งที่ไม่ดีการพนันสามารถทำให้ชีวิตลำบากทำให้ชีวิตต้องเจอกับปัญหามากมาย แต่ถึงกระนั้นก็ยังมียุคสมัยอีกจำนวนมากที่เข้าไปข้องเกี่ยวกับการพนันและนับวันจะเพิ่มขึ้นทุกวันทั้ง ๆ ที่รู้ว่าการพนันเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดทุกข์ความเดือดร้อน ดังนั้นในที่นี้เราจะทำให้เห็นถึงสาเหตุหรือแรงจูงใจในการเล่นการพนันหวยออนไลน์

๔.๑.๑ พฤติกรรมของมนุษย์กับการพนัน

การพนันในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การพนันเป็นหนทางไปสู่ “อบายมุข” คือทางไปสู่ความชั่ว ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า การพนันเป็นอบายมุข ทางแห่งความฉิบหาย ผู้ที่หลงติดการพนันมีความเสื่อมพินาศเป็นเบื้องหน้า หรือเหตุน้อยยับแห่งโลกทรัพย์ ไม่ว่าจะเป็นการพนันประเภทใดก็ตาม การพนัน (gambling) หมายถึง การเล่นชนิดหนึ่งเพื่อเอาเงินหรือสิ่งอื่นใดด้วยการเสี่ยงโชค โดยการทำนายหรือคาดเดาผลที่เกิดขึ้นในอนาคต การพนันอาจแบ่งได้หลายอย่าง เช่น การพนันในการแข่งขัน เช่น เกมไพ่ เกมลูกเต๋า การพนันโดยการทำนายผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตเช่น การแทงบอล การแทงม้า และที่ไม่มีการแข่งขันโดยขึ้นกับความน่าจะเป็นของเหตุการณ์

ที่เกิดเช่น หว ย การพนันตามความหมายใน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ หมายถึง การเล่นเอาเงิน หรือสิ่งอื่นโดยด้วยการเสี่ยงโชคหรือฝีมือ^๑ ก็อาศัยความฉลาด ความชำนาญ เล่ห์เหลี่ยม ไหวพริบและฝีมือรวมทั้งโชคด้วย บทบัญญัติบางมาตราของพระราชบัญญัติการพนัน ๑ ได้กล่าวถึงลักษณะการพนันเอาไว้ว่า มาตรา ๔ ทวิ วรรคสอง บัญญัติว่า คำว่า “การเล่น” ให้หมายความรวมถึงการพนันและการทำนายด้วย” ซึ่งแสดงว่าการพนันในกฎหมายนี้รวมถึงการ ขันต่อด้วย และในมาตรา ๕ บัญญัติว่า “ผู้ใดจัดให้มีการเล่นซึ่งตามปกติย่อมจะพนันเอาเงินหรือ ทรัพย์สินอย่างอื่นแก่กัน” หรือมาตรา ๕ บัญญัติว่า “การเล่นอย่างใดที่เสี่ยงโชคให้เงินหรือ ประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้เล่น” หมายความว่าการเล่นจะต้องมีการเล่นที่มีลักษณะได้หรือเสียเงินหรือ ทรัพย์สิน^๒

๔.๑.๑.๑ กฎหมายกับการพนัน

การพนันนั้นมีหลากหลายรูปแบบ หลายชนิด ตามกฎหมายนั้นจะเป็น ๒ บัญชี คือ บัญชี ก. และบัญชี ข. บัญชี ก. หมายถึงการเล่นการพนันที่ระบุไว้ (ในปัจจุบัน) บัญชี ก. กฎหมาย ถือว่าเป็นการเล่นที่ห้ามเด็ดขาด คือห้ามมิให้จัดให้มี หรือเข้าเล่นหรือเข้าพนัน แม้จะอนุญาตให้ เล่นก็เล่นไม่ได้ เพราะเป็นการเล่นที่กฎหมายไม่ให้ออกใบอนุญาตให้เล่นกันได้^๓ ตามบัญชี ก. นั้นมีชื่อทั้งหมดรวม ๒๘ ชนิดเช่น หว ย ก. ข., โปปั่น, โปกำ, ถั่ว, แปกเก๋า, จับยี่กี, ต่อแถม, เบี้ยโบก หรือคู่ตี หรืออีโจ้ง, ไฟสามใบ, ไม้สามอัน, ช้างงา หรือป็อก, ไม้ดำ ไม้แดง หรือปลาดำปลา แดง หรืออีดำอีแดง, อีโปงกรอบ, กำตัด, ไม้หมุน หรือล้อหมุนทุก ๆ อย่าง, หัวโตหรือทายภาพ, การเล่นซึ่งมีการทรมานสัตว์, บิลเลียด ตีผี, โยนจิม, สี่เหลงลัก, ขลุ่ยขลุ่ย, น้ำเต้าทุก ๆ อย่าง, ไฮโลว์, อีก็้อย, ปั่นแปะ, อีโปงซัด เป็นต้น^๔ ส่วนบัญชี ข. นั้นคือการเล่นที่บางอย่างเล่นได้โดยไม่ต้องพนัน เช่นการจับสลาก เพียงแต่ได้รับอนุญาตให้เล่นก็เล่นได้ แต่การเล่นบางอย่างต้องพนันกันด้วยจึงจะ เป็นการเล่นที่สมบูรณ์ เช่นการชกมวย มวยปล้ำ การแข่งเรือพุง เรือล้อ หรือบิลเลียด เป็นต้น ดังนั้นการเล่นประเภทนี้นอกจากจะต้องได้รับใบอนุญาตให้เล่นแล้ว จะต้องได้รับใบอนุญาตให้ พนันกันอีกด้วย ดังที่มาตรา ๔ วรรค ๓ บัญญัติว่า “การเล่นอันระบุไว้ในวรรค ๒ จะพนันกันได้ เฉพาะเมื่อมีใบอนุญาตให้จัดมีขึ้น หรือมีกฎกระทรวงอนุญาตให้จัดขึ้นได้โดยไม่ต้องมีใบอนุญาต”

^๑ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๕๖๕.

^๒ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล, พระราชบัญญัติ การพนัน พุทธศักราช ๒๔๗๘, ฉบับที่ ๘, (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๕), หน้า ๒-๓.

^๓ สมพร พรหมพิตราร, คู่มือกฎหมายการพนัน, (กรุงเทพฯ : รพีสาส์น, ๒๕๔๒), หน้า ๕.

^๔ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล, พระราชบัญญัติ การพนัน พุทธศักราช ๒๔๗๘, หน้า ๖.

^๕ ซึ่งมีรายชื่อตามบัญชี ข. ทั้งหมด ๒๘ ชนิดคือ การเล่นเกมต่าง ๆ ซึ่งให้สัตว์ต่อสู้กัน เช่น ชนโค ชนไก่ กัดปลา แข่งม้า ฯลฯ นอกจากที่กล่าวไว้ในหมายเลข ๑๗ แห่งบัญชี ก., วิ่งวักคน, ชกมวย มวยปล้ำ, แข่งเรือฟอง แข่งเรือลือ, ชีรู๊ป, โยนห่วง, โยนสตาจค์หรือวัตถุใด ๆ ลงในภาชนะต่าง ๆ, ตกเบ็ด, จับสลากโดยวิธีใด ๆ, เค้าข้ามค่าน, หมากแกว, หมากหัวแดง, ปิงโก, สลสกกินแบ่ง สลากกินรวบ หรือการเล่นอย่างใดที่เสี่ยงโชคให้เงินหรือประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้เล่นคนใดคนหนึ่ง, โตเตไลเซเตอร์, สวีป, บู้คเมกิ้ง, สลากต่างประเทศ, ไฟต่าง ๆ, ควด, บิลเลียด, ซ้องอ้อย, สะบ้าทอย, สะบ้าชุด, ฟุตบอลโต๊ะ, เครื่องเล่นไฟฟ้า จักรกล สปิง เป็นต้น^๖ ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่า สิ่งที่ถูกกล่าวมาข้างต้นตามบัญชี ก. และ ข. เป็นรายชื่อมีอยู่ตามที่กฎหมายระบุได้ แต่ที่กฎหมายยังไม่ได้ระบุยังมีอีกจำนวนมากมาย ทุกชนิดเป็นการพนันที่สังคมไทยได้มีการเล่นกันมาแล้วตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันแต่ ณ ที่นี้ผู้วิจัยจะขอกกล่าวเพียงเฉพาะ การพนันหวยออนไลน์ เท่านั้นการพนันอย่างอื่นจะไม่ขอกกล่าวถึง

๔.๑.๑.๒ การพนันในยุคออนไลน์

การพนันในปัจจุบันนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเล่นออกไปตามยุคตามสมัยที่มีการพัฒนาระบบการเล่นเป็นระบบออนไลน์ เป็นการพนันที่นับวันยิ่งจะมีขนาดใหญ่โตเหนือจินตนาการมากขึ้น มีความรุนแรงมากขึ้น และแก้ไขได้ยากที่สุด ลำพังการเข้าถึงเว็บพนันออนไลน์จากเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลก็จัดการยากแล้ว เมื่อโลกมีแท็บเล็ตและสมาร์ตโฟน เชื่อว่าเราจะจัดการได้ยากมากยิ่งขึ้น^๗ ธุรกิจพนันทางอินเทอร์เน็ต (Internet gambling) หรือพนันออนไลน์ที่เริ่มดำเนินการเป็นครั้งแรกในช่วงทศวรรษที่ ๑๙๙๐ หลังจากที่มีอินเทอร์เน็ตอย่างแพร่หลาย โดยช่วงแรกมีการใช้ซอฟต์แวร์สำหรับการพนันเป็นการเฉพาะ ดำเนินการโดย Microgaming ในช่วงเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๙๕ ซึ่งได้รับใบอนุญาตจากรัฐบาลยิบรอลต้า (the government of Gibraltar) รูปแบบการพนันที่เล่นในระยะแรก ๆ เป็นการเล่นเกมพนันในกาสิโน (casino) โดยในช่วงนั้นยังเป็นการพัฒนาซอฟต์แวร์โดยมีเกมโป๊กเกอร์ขึ้นมาก่อน แต่ยังไม่มีการเปิดรับเล่นพนันจริง จนกระทั่งในปี ค.ศ. ๑๙๙๖ จึงเริ่มมีเว็บรับพนันจำนวนมากเกิดขึ้นเจ้าของเว็บไซต์พนันบางแห่งกล่าวอ้างว่า พนันทางอินเทอร์เน็ตหรือพนันออนไลน์ที่ให้บริการรายแรก เริ่มมีการจัดทำเว็บไซต์พนันในอินเทอร์เน็ตทั่วโลกประมาณ ๕๐ เว็บไซต์ ตั้งแต่เปิดเล่นพนันออนไลน์ครั้งแรกจนถึง ๑๐ ปีถัดมาคือปี ค.ศ. ๒๐๐๕ ประมาณการณ์ว่ามีจำนวนนักพนันทาง

^๕ สมพร พรหมพิตร, คู่มือกฎหมายการพนัน, หน้า ๒๖.

^๖ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล, พระราชบัญญัติ การพนัน พุทธศักราช ๒๔๗๘, หน้า ๗.

^๗ ไพศาล ลิ้มสถิตย์, เปิดปม เป็น อยู่ คือ “พนันออนไลน์” สังคมไทยยุคไร้พรหมแดน, (กรุงเทพฯ : เอ็ม เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า คำนำ.

อินเทอร์เน็ตทั่วโลกกว่า ๓๐ ล้านคนคาดว่ามียอดค่าเงินพนันราว ๑๐.๕ พันล้านเหรียญสหรัฐ ข้อมูลล่าสุดเกี่ยวกับสถานการณ์ของการพนันออนไลน์ของกลุ่มประเทศที่เป็นสมาชิกสหภาพยุโรป (European Union หรือ EU) จำนวน ๒๗ ประเทศพบว่า การพนันออนไลน์เป็นธุรกิจที่เติบโตเร็วที่สุดในยุโรป กล่าวคือ มีเว็บพนันมากถึง ๑๕,๐๐๐ เว็บไซต์ สามารถทำรายได้มากถึง ๖ พันล้านยูโรต่อปี หรือคิดเป็นเงินไทยประมาณ ๒๕๒,๐๐๐ ล้านบาท และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น ๒ เท่าภายในปี ค.ศ. ๒๐๑๓ โดยใช้ช่องทางการเล่นคือ อินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือ และ Internet Protocol Television (IPTV) โดยอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางที่นิยมมากที่สุดรองลงมาคือการใช้แอปพลิเคชันของโทรศัพท์มือถือ^๔

๔.๑.๒.๑ ประเภทหรือรูปแบบของการพนันออนไลน์

รูปแบบเกมพนันออนไลน์ที่พบในปัจจุบันในประเทศต่าง ๆ ทั้งที่เป็นการพนันถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย จำแนกได้เป็น ๔ รูปแบบคือ

๑) การเล่นเกมพนันแบบคาสีโน เช่น บาคาร่าออนไลน์, รูเล็ตออนไลน์, แบล็กแจ็ก หรือ เกมไพ่ประเภทต่าง ๆ

๒) การทายผลการแข่งขันกีฬา เช่น แข่งม้า แข่งสุนัข และแข่งขันฟุตบอล

๓) การออกลอตเตอรี่ ผู้ที่ต้องการซื้อลอตเตอรี่สามารถสั่งซื้อ และเล่นผ่านเว็บไซต์ขององค์กรหรือบริษัทเอกชนที่ได้รับอนุญาตจากรัฐให้ดำเนินการธุรกิจนี้

๔) การพนันอื่น ๆ เช่น การพนันหรือการทายผลที่เป็นการเสี่ยงโชคที่นิยมเล่นในประเทศนั้น ๆ

ช่องทางการเล่นพนันออนไลน์ของกลุ่มผู้เล่นมีความหลากหลายมากกว่าการพนันแบบเดิม คือ ผู้เล่นสามารถเข้าถึงช่องทางการเล่นพนันได้ง่ายขึ้น เช่น เล่นผ่านเว็บไซต์ ผ่านโทรศัพท์มือถือ ด้วยการส่งข้อความทาง (SMS) หรือผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ผู้เล่นจะเล่นได้ไม่จำกัดสถานที่และเวลา คือ ผู้เล่นไม่จำเป็นต้องเดินทางไปในสถานที่หรือบ่อน แต่เล่นพนันได้ในสถานที่ใดก็ได้ และไม่จำกัดช่วงเวลา ผู้เล่นพนันออนไลน์สามารถสมัครผ่านเว็บไซต์ แล้วจะได้รับ username และ password เพื่อใช้ในการเล่นพนัน^๕

๔.๑.๒.๒ สถานการณ์การพนันออนไลน์ในสังคมไทย

จากการสำรวจข้อมูลเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการพนันออนไลน์ที่โฆษณา เชิญชวน และดำเนินการรับพนันผ่านเว็บไซต์ต่าง ๆ สามารถแบ่งประเภทการพนันออนไลน์เป็น ๓ ประเภทคือ

^๔ไพศาล ลิ้มสถิตย์, เปิดปม เป็น อยู่ คือ “พนันออนไลน์” สังคมไทยยุคไร้พรมแดน, หน้า ๙-๑๐.

^๕เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑-๑๒.

๑) การเล่นเกมพนันแบบคาสิโนออนไลน์ เช่น บาคาร่าออนไลน์, รูเล็ตออนไลน์ หรือเกมไพ่ประเภทต่าง ๆ ผู้เล่นสามารถเล่นผ่านการถ่ายทอดสดของบ่อนพนันทางอินเทอร์เน็ต โดยเชื่อว่าเว็บพนันบางแห่งทำการถ่ายทอดสดจากบ่อนการพนันในปอยเปต ประเทศกัมพูชา

๒) การเล่นเกมพนันบอล การพนันออนไลน์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในกลุ่มผู้เล่นพนันออนไลน์ของไทยคือ การพนันบอล เนื่องจากเว็บพนันออนไลน์ส่วนใหญ่จะเป็นเว็บที่เปิดให้เล่นพนันบอล กลุ่มผู้เล่นพนันจึงมักเป็นกลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่ที่อยู่ในวัยทำงาน สิ่งที่น่าวิตกคือนักเรียน นักศึกษานิยมเล่นพนันบอลในสถานศึกษาผ่านโทรศัพท์มือถือที่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ ผู้เล่นสามารถติดต่อกับเจ้ามือเว็บพนันผ่านการส่งข้อความสั้น (SMS)

๓) การพนันประเภทอื่น ๆ เช่นการเล่น กำถั่ว การเล่นไฮโล การพนันออนไลน์จำพวกนี้จะมีช่องทางหรือวิธีเล่นเหมือนกับการเล่นเกมพนันออนไลน์อื่น ๆ

ดังนั้นการพนันออนไลน์ในสังคมไทยควรมีการศึกษา ผลกระทบหรือผลเสียของธุรกิจพนันออนไลน์ผิดกฎหมายเหล่านี้ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาหนี้สิน การเงิน หน้าที่การงาน ความสัมพันธ์กับครอบครัวหรือคนใกล้ชิด ปัญหาสุขภาพจิตของผู้เล่นพนัน หรือนักพนันที่เข้าข่ายเป็นผู้ติดพนัน ความเชื่อมโยงกับปัญหาอาชญากรรมการฟอกเงินขององค์กรอาชญากรรม เป็นต้น

๔.๑.๑.๒.๓ การพนันหวยออนไลน์ในสังคมไทย

หวยออนไลน์ หรือ หวยบนดิน หวยหวยตู้ หรือสลากเลขท้าย ๓ ตัวและ ๒ ตัว เป็นกิจกรรมแบบใหม่ที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลนำมาใช้ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยรัฐบาลเป็นเจ้ามือแทงพนันจากสลากกินรวบที่เปิดโอกาสให้แทงหวยได้อย่างไม่จำกัดจำนวนเงินเพื่อแก้ไขปัญหามั่วสุมการแพร่ระบาดของ “หวยใต้ดิน” (Illegal Lottery) แก้ปัญหาเศรษฐกิจได้ดินในรัฐบาลยุคของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ที่ต้องการนำเงินเข้ามาให้รัฐบาลเป็นผู้แสวงหาประโยชน์อย่างถูกต้องตามกฎหมาย อันได้แก่ “หวยบนดิน” เรื่องหวยบนดินนั้นได้มอบให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการ เมื่อดำเนินการตั้งแต่วางครั้งแรกจนถึงงวดวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ ยอดการจำหน่ายหวยบนดินรวมทั้งสิ้นเป็นเงิน ๑๓๑,๐๐๐ ล้านบาท มีกำไรสุทธิประมาณ ๓๐,๐๐๐ ล้านบาท เงินจำนวนนี้ถูกระบุว่าบริจาคเพื่อการกุศลไป ๑๓,๐๐๐ ล้านบาท ส่วนที่เหลืออีก ๑๕,๐๐๐ ล้านบาท แบ่งเป็นเงินกองทุนเพื่อกันเงินไว้จ่ายรางวัล ๕,๐๐๐ ล้านบาท และอีก ๑๐,๐๐๐ ล้านบาท เป็นเงินสะสมที่รัฐบาลจะนำเป็นรายได้ส่งคืนคลังเพื่อเป็นงบประมาณให้แผ่นดิน

^{๑๑} ไพศาล ลิ้มสถิตย์, เปิดปม เป็น อยู่ คือ “พนันออนไลน์” สังคมไทยยุคไร้พรหมแดน, หน้า ๑๓-๑๖.

พอถึงรัฐบาลยุคของ พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ัญญะเนวคิต เศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มาใช้เป็นฐานแนวความคิด ในการดำเนินนโยบายของรัฐ และก็พิจารณาว่าจะยกเลิกห่วยบนดินดีหรือไม่ เพราะมีกระแสต่อต้านทั้งในสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) และจากสังคมส่วนหนึ่ง อีกทั้งการพิจารณาแก้กฎหมายว่า ห่วยบนดินที่ทำอยู่นั้นผิดกฎหมายหรือไม่^{๙๙} ในที่สุดก็ได้ถูกยกเลิกลงไป เมื่อหม่อมราชวงศ์ปรีดิยาธร เทวกุล ไม่สามารถอธิบายเหตุผลต่อสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่คัดค้านได้ จึงยอมถอนร่างแก้ไขกฎหมายดังกล่าวออกจากที่ประชุมสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยอ้างว่าเพิ่งทราบข้อมูลว่าการนำห่วยไ้ดินมาเป็นห่วยบนดิน ทำให้เยาวชนชั้นมัธยมและอุดมศึกษาเล่นห่วยเพิ่มขึ้น ๔ เท่า ซึ่งร่างแก้ไขกฎหมายที่เสนอ ยังไม่มีมาตรการที่ชัดเจนที่จะจัดสรรเงินเพื่อใช้ในการลดอบายมุข จึงขอถอนร่างดังกล่าวไปปรับปรุง

ปัจจุบันห่วยออนไลน์ได้นำมาพิจารณาอีกครั้งด้วยการลงจำหน่ายที่จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยกองสลากเดินสายออกโรงวัดทั่วประเทศ และสาธิตการใช้ตู้ห่วยออนไลน์เสมือนจริง พร้อมให้ความรู้เรื่องการออกห่วย นำร่องที่เชียงใหม่ ๑-๒ ก.พ. ๒๕๕๖ เปิดโอกาสเชิญประชาชน ร่วมเข้าชมการออกโรงวัดลงประจำวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว ถนนห้วยแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ประชาชนในต่างจังหวัดได้มีโอกาสพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ ยุติธรรมของกระบวนการออกโรงวัดสลากด้วยตัวเอง ก่อนสัญจรต่อไปยัง จังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือ และภาคอื่น ๆ ต่อไป ซึ่งยอมรับว่าห่วยออนไลน์ไม่มีเส้นตาย แต่ต้องมีขณะนี้ กำลังดูผลกระทบให้รอบด้าน แก้กฎหมายให้สอดคล้องกับภาวะสังคม พล.ต.ต. อรรถกฤษณ์ ธาริฉัตร ผู้อำนวยการสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เปิดเผยว่า สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เตรียมสัญจรทั่วประเทศพร้อมจัดสัมมนาให้ความรู้กับตัวแทนจำหน่ายสลาก และผู้เกี่ยวข้องและรับฟังข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจำหน่าย สลาก และนำไปปรับปรุงการดำเนินงานต่อไป นอกจากนี้ ยังจะมีการจำลองการใช้ตู้ “ห่วยออนไลน์” โดยมีการนำตู้ห่วยออนไลน์ไปสาธิตให้ประชาชนได้ทดลองใช้

พล.ต.ต.อรรถกฤษณ์ กล่าวถึงการเปิดใช้ห่วยออนไลน์ว่า ประเทศไทยจำเป็นต้องมีห่วยออนไลน์ ด้วยเหตุผล ๓ ประการคือ ๑. เพื่อแก้เรื่องห่วยไ้ดินที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยและมีเงินสะพัดเดือนละ กว่า ๑ แสนล้านบาท ซึ่งเงินส่วนนี้ก็ไม่ได้ช่วยเหลือสังคม ขณะเดียวกัน

^{๙๙} ผ.ศ.ดร. จิตติ มงคลชัยอรัญญา, ดร. พงษ์เทพ สันติกุล, นายสฤษดิ์ ศรีโยธิน, รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง “ห่วยบนดิน” รายงานการศึกษาคณะสังคมศาสตร์, เสนอ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์,(มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐)

มีรายได้จากผลิตภัณฑ์ของกองสลากที่เข้ารัฐแค่เดือนละ ๑๕,๐๐๐ ล้านบาท ๒.ผลิตภัณฑ์ของรัฐหรือ ล็อตเตอรี่มีแค่ ๕๐ ล้านบาทต่อเดือน ทำให้การขายสลากเกินราคามีอยู่ ซึ่งการมีหวยออนไลน์จะสามารถแก้ปัญหาขายเกินราคาได้ และ ๓.ประเทศไทยเป็นเครือข่าย ล็อตเตอรี่โลก (world lottery organization) และเอเชียแปซิฟิก ซึ่งแต่ละประเทศที่เป็นสมาชิกจะมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย และทันสมัย หากไทยยังไม่พัฒนาตรงนี้ จะกลายเป็นประเทศที่ล้าสมัย นอกจากนี้ไทยยังต้องเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ เออีซี ในปี ๒๕๕๘ จำเป็นต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้หลากหลาย ไม่เช่นนั้น ไทยจะหล้าหลัง

“ส่วนหวยออนไลน์จะเกิดได้เมื่อไหร่ ยังไม่สามารถกำหนดเส้นตายได้ อย่างไรก็ตาม กองสลากขณะนี้ อยู่ในขั้นเตรียมการ ปฏิบัติการ เครื่องออกหวยออนไลน์ บริหารจัดการภายในองค์กรให้สอดคล้องกับกฎหมาย และกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ โดยคำนึงถึง ภาวสังคม ประชาชนจะได้ประโยชน์อะไร และเสียหายนะไร ซึ่งขณะนี้ มีกฎหมายรองรับชัดเจนอยู่แล้ว โดยเฉพาะ พ.ร.บ.เด็กและเยาวชน ปี ๒๕๔๖ รองรับอยู่แล้ว ด้านสังคมถือเป็นโจทย์ใหญ่มาก”

นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มที่มีพลัง คือ กลุ่มคนพิการ ที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี มีความต้องการฉลากเพิ่มขึ้น และกลุ่มคนที่อยู่ในวงการหวยใต้ดิน ซึ่งกลุ่มนี้ ต้องเปิดใจ เพราะได้ประโยชน์มามากแล้ว และหากหวยออนไลน์เกิดขึ้น กลุ่มนี้ก็สามารถดำเนินการได้ โดยทางกองสลากก็มีส่วนลดให้ และที่สำคัญสังคมจะได้ประโยชน์ เพราะเงินรายได้จากส่วนนี้ จะนำไปใช้ในการสนับสนุน การศึกษา และวัฒนธรรม ที่สำคัญอย่ามองเป็นเรื่องการเมือง และมองกองสลากเป็นบ่อนการพนัน

๑๒

ผู้วิจัยเห็นว่า การพนันหวยออนไลน์ ถึงจะมีกระแสการคัดค้านมากแค่ไหนก็ตาม ด้วยเหตุผลประโยชน์ของรัฐจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาให้รอบด้าน ไม่ว่าปัญหาที่จะต้องเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน ปัญหาทางด้านสังคม ปัญหาทางด้านวัฒนธรรม และปัญหาทางด้านจริยธรรมของพุทธจริยศาสตร์ ให้มีส่วนในการแก้ปัญหาในวันข้างหน้าที่ต้องมีหวยออนไลน์ในสังคมไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะขอกล่าวในเรื่องของการพนันหวยออนไลน์มีผลต่อพุทธจริยศาสตร์ อย่างไร

๔.๑.๒ พฤติกรรมของมนุษย์กับพุทธจริยศาสตร์

^{๑๒} กระแสหุ้น, กองสลากสัญญาทั่วประเทศนำร่องเชียงใหม่สาธิตใช้ตู้, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.stockwave.in.th/hot-news/30326-2013-01-26-04-19-58.html> [๑๑ ก.พ. ๒๕๕๖].

ความหมายของพฤติกรรม คำว่า “พฤติกรรม” (Behavior) หมายถึง การประพฤติในชีวิตประจำวัน การทำตัว คุณสมบัติของบุคคลที่แสดงออก^{๑๓} ส่วนหลักพุทธธรรมได้ระบุว่า “พฤติกรรม” หรือความประพฤติของมนุษย์นั้น จัดอยู่ในกลุ่มกรรมนิยาม (Law of Karma) ซึ่งหมายถึง กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ คือ กระบวนการกระทำและการกระทำ หรือเป็นกระบวนการแห่งเจตนา หรือความคิดปรุงแต่ง สร้างสรรค์ต่าง ๆ พร้อมทั้งผลที่สืบเนื่องออกไปอันสอดคล้องสมกัน เช่น สร้างพฤติกรรมดี ก็มีผลดี สร้างพฤติกรรมชั่ว ก็ได้รับผลชั่ว เป็นต้น^{๑๔} ฉะนั้นจึงแยกพฤติกรรมของการกระทำโดยมนุษย์ ออกเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑) พฤติกรรมส่วนปัจเจกบุคคล คือ เป็นการกระทำเฉพาะตัวของมนุษย์แล้วได้รับผลด้วยตนเองไม่เกี่ยวกับส่วนรวม และพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ เพื่อสอนให้คนเรารู้จักรับผิดชอบต่อการกระทำหรือความประพฤติของตนเอง และให้พยายามประกอบแต่พฤติกรรมที่ดี ดังพระพุทธองค์ตรัสสอนไว้ว่า “ธรรม ๒ ประการนี้ เป็นเหตุให้เดือดร้อน ๒ ประการเป็นไฉน คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้ไม่ได้ทำความดีงามไว้ ทำกุศลไว้ ทำบุญอันเป็นเครื่องต่อต้านความขลาดกลัวไว้ ทำแต่บาป ทำอกุศลกรรมอันหยาบช้า ทำอกุศลกรรมอันกล้าแข็ง บุคคลนั้นย่อมเดือดร้อนว่า เราไม่ได้ทำกรรมงามดังนี้บ้าง ย่อมเดือดร้อนว่า เราทำแต่บาปดังนี้บ้าง คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย ธรรม ๒ ประการนี้แล เป็นเหตุให้เดือดร้อน.”^{๑๕}

๒) พฤติกรรมในด้านกิจกรรมมนุษย์ ได้แก่ พฤติกรรมในการประกอบอาชีพการงาน การดำเนินชีวิต และการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากเจตนาความคิดปรุงแต่ง สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นผลทำให้มนุษย์รวมตัวกันอยู่เป็นมวลมนุษยชาติได้ดังพระพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ในวาสถุสูตรว่า...

“คุณก่อน วาสถุระ ท่านจงรู้อย่างนี้ว่า ในหมู่มนุษย์ผู้ใดอาศัยโครักขกรรมเลี้ยงชีพ ผู้นั้นเป็นชวานา มิใช่พราหมณ์...ผู้ใดเลี้ยงชีพด้วยศิลปะต่างๆ ผู้นั้นเป็นศิลปิน...ผู้ใดอาศัยการค้าขายเลี้ยงชีพ ผู้นั้นเป็นพ่อค้า...ผู้ใดเลี้ยงชีพด้วยการรับใช้คนอื่น ผู้นั้นเป็นคนรับใช้ ฯลฯ โลกย่อมเป็นไปเพราะกรรม หมู่ประชาชื่อย่อมเป็นไป เพราะกรรม...”^{๑๖}

^{๑๓} สอ เสถบุตร, พจนานุกรมภาษาไทย - อังกฤษ ฉบับตั้งโต๊ะ, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๔), หน้า ๒๘๔.

^{๑๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕๓.

^{๑๕} จุ.อิตติ. (ไทย) ๒๕/๓๐/๓๓๓.

^{๑๖} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๔๕๓/๕๓๖.

ผู้วิจัยเห็นว่าการเล่นการพนันหอย จึงจัดว่าเป็นได้ทั้งพฤติกรรมส่วนบุคคล (ปัจเจกชน) และเป็นได้ทั้งพฤติกรรมมหาชน คือ คนส่วนใหญ่ที่ทำให้สังคมต้องรับผิดชอบหรือมีกรรมร่วมกัน มีการกระทำร่วมกันเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับประชาชนผู้บริโภคหรือผู้ซื้อการพนันหอยไปจนถึงระดับผู้จำหน่ายหอย คือ ซึ่งมีทั้งกำไร และขาดทุน ในการดำเนินการนั้น

๔.๑.๒.๑ ประเภทของพฤติกรรมตามหลักพุทธจริยศาสตร์

เมื่อก้าวถึงประเภทของพฤติกรรมมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมแล้ว สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑) พฤติกรรมในทางไม่ดี (อกุศลกรรมหรืออกุศลมูล) คือ การกระทำที่แสดงออกในทางที่ไม่ดี เป็นพฤติกรรมที่เลวหรือชั่วร้าย ประกอบด้วยบาปกรรมทุกอย่าง ดังคำที่กล่าวมาในอกุศลสูตร ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๓ ประการ พึงทราบว่าเป็นคนพาล ธรรม ๓ ประการเป็นไฉน คือ กายกรรมเป็นอกุศล ๑ วจีกรรมเป็นอกุศล ๑ มโนกรรมเป็นอกุศล ๑ บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๓ ประการนี้แล พึงทราบว่าเป็นคนพาล

๒) พฤติกรรมในทางดี (กุศลกรรมหรือกุศลมูล) คือ การกระทำที่ตรงข้ามกับข้อแรก เป็นความดีที่แสดงออกทางบุคลิกภาพเฉพาะตน เนื่องจากแรงกุศลภายในสนับสนุน ดังคำที่กล่าวมาในอกุศลสูตร ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๓ ประการ พึงทราบว่าเป็นบัณฑิต ธรรม ๓ ประการเป็นไฉน คือ กายกรรมเป็นกุศล ๑ วจีกรรมเป็นกุศล ๑ มโนกรรมเป็นกุศล ๑ บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๓ ประการนี้แล พึงทราบว่าเป็นบัณฑิต”^{๑๑}

ผู้วิจัยเห็นว่า สาเหตุหรือมูลเหตุให้คนนิยมเล่นการพนันหอยนั้น จะเห็นอยู่ในกลุ่มแรก คือ ผู้มีพฤติกรรมในทางไม่ดีอันเกิดจาก จิตที่มีความโลภ (โลภจิต) นั่นเองเป็นสาเหตุหลัก เพราะอยากได้กำไรเกินความเป็นจริง จึงได้ลงทุนซื้อหอยเป็นปกตินิสัยไป

๔.๑.๒.๒ ช่องทางที่พฤติกรรมใช้แสดงออก

พฤติกรรมของมนุษย์ จำเป็นต้องอาศัยช่องทางหรือทวาร (Door) สำหรับแสดงออก แบ่งเป็น ๓ ทางได้แก่ ทางกาย (กายทวาร) ๑ ทางวาจา (วจีทวาร) ๑ ทางใจ (มโนทวาร) พฤติกรรมที่แสดงออกทางความคิด เป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นการสร้างวิสัยทัศน์ ประยุกต์ในด้านจิตใจ แล้วจึงส่งผลที่คิดปรุงแต่งนั้นไปยังกายทวาร และวจีทวารให้แสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ออกมา^{๑๒}

^{๑๑} อจ. ดิ. (ไทย) ๒๐/๖/๑๔๔-๑๔๕.

^{๑๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๒๔.

ผู้วิจัยเห็นว่า การเล่นเกมพนันหอยนั้น เป็นการแสดงออกทางพฤติกรรม หรือผสมผสาน ๓ ช่องทาง กล่าวคือ เริ่มแรกเมื่อมีความโลภเกิดภายในจิตใจแล้ว (มโนทวาร) จึงได้ไปสอบถามว่า เขาจำหน่ายหอยกันที่ใด ราคาเท่าไร ได้กำไรมากน้อยเพียงใด (วจิตทวาร) และแสวงหาแหล่งซื้อขาย หอย (กายทวาร) และได้ซื้อหอยสมปรารถนาที่ตนมีเจตน์จำนงไว้แล้ว

๔.๑.๒.๓ พฤติกรรมการเสพติดการพนัน

การเล่นเกมพนันหอยทุกประเภท จัดเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดีทั้งต่อตนเองและสังคม ส่วนรวมเพราะเป็นกรรมหรือการกระทำฝ่ายบาป เนื่องจากจิตใจของผู้เล่นหอยนั้น มีความโลภเป็น มูลฐาน จึงสามารถที่จะก่อโทษภัยให้แก่ตนเองและคนอื่นได้โดยง่ายและขาดเหตุผล ที่จะมา สนับสนุนให้เขาทำความดี เมื่อเล่นไปเป็นเวลานาน ๆ แล้ว ก็จะกลายเป็นพฤติกรรมที่เคยชินหรือ เป็นอุปนิสัยในทางลบ และให้โทษตามมา กลายเป็นโรคติดการพนัน ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

มีคนเคยศึกษาพฤติกรรมคนที่เป็นโรคติดการพนัน (Pathological gambling) และโรค อื่น ๆ ที่มีปัญหาคล้าย ๆ กันในเรื่องการควบคุมตัวเอง พบว่าสมองบางส่วนมีการทำงานน้อย ทำให้ เขาต้องพึ่งพากิจกรรมที่มีความตื่นเต้นสูง ๆ จึงจะเกิดความสุขได้ ในสมองของมนุษย์มีบริเวณหนึ่ง ที่เรียกว่า อมิกดาลา (Amygdala) เป็นศูนย์กลางของความพึงพอใจ เมื่อเราเป็นเด็กทำความดีแล้วมี คนชื่นชม ความรู้สึกประทับใจนั้นจะเก็บสะสมไว้ที่อมิกดาลานี้ ทำให้อยากทำสิ่งนั้นอีก กลไกนี้ เป็นส่วนหนึ่งของระบบแรงจูงใจของมนุษย์เรา ความพึงพอใจในชีวิตอาจมีหลายด้าน หลาย กิจกรรม การมีกิจกรรมที่สร้างความรู้สึกลึก ๆ เช่นนี้ทำให้เรามีวิธีสร้างความพึงพอใจ ส่วนตัว เรียกว่าวงจรของความพึงพอใจ (Pleasure circuit) บางคนมีวงจรเช่นนี้มาก บางคนมีน้อย ขึ้นอยู่ กับพื้นอารมณ์ และประสบการณ์การเรียนรู้ในชีวิตที่ผ่านมา คนที่จะมีปัญหาได้ง่ายคือคนที่ขาด วงจรชีวิตที่มีความสุข เขาก็จะแสวงหากิจกรรมอื่นที่ทำให้รู้สึกพอใจได้ง่าย เช่น การพนัน สาร เสพติด เพศสัมพันธ์ ซึ่งล้วนแล้วแต่จะกระตุ้นความตื่นเต้น หรือความสุขช่วงสั้น ๆ อย่างทันอก ทันใจ คนพวกนี้มักทอดถอนใจความสำเร็จหรือรางวัลไม่ได้นาน ทำให้หาวงจรความพึงพอใจได้ ยากจากกิจกรรมทั่ว ๆ ไป ถ้าวิเคราะห์จิตคนเล่นเกมพนัน เขาจะเป็นประเภทแสวงหาความ ตื่นเต้น ต้องการความสุขจากจินตนาการ เวลาเล่นเกมพนัน ประสบการณ์ที่หลายคนชอบมาก คือ การได้ลุ้น ตรงนี้สร้างความสุข ความพึงพอใจได้มาก ๆ แม้ว่าการลุ้นนั้นได้ผลบ้างไม่ได้ผลบ้าง แต่เขาจะจำได้แม่นเฉพาะที่ประสบผลสำเร็จ

บุคคลที่เล่นเกมพนันจนถึงกับเป็นโรค ที่เรียกว่า (Pathological gambling) มีลักษณะ คล้ายกับการติดสารเสพติด คือ จิตใจจดจ่ออยู่กับการพนันตลอดเวลา ไม่สามารถคิดหรือทำอย่าง อื่น มีความอยากเล่นที่ยากจะควบคุม ในที่สุดก็จะเล่นเกมพนันโดยไม่มีการยั้งคิด เวลาเล่นได้ก็เกิด ความโลภอยากได้มากขึ้น เวลาเสียก็จะรู้สึกเสียดยามอยากได้คืน ก็จะเล่นเพื่อแก้ตัว ในที่สุดก็

ลงเอยด้วยการสูญเสียจำนวนมาก นำแปลกที่คนเล่นการพนันแล้วเสีย ไม่ค่อยตระหนักในความจริงที่ว่ามีคนทีประสบผลสำเร็จจากการพนันน้อยมาก เขามักจะคิดเข้าข้างตัวเองว่าเมื่อเสียแล้วน่าจะมีได้บ้าง การปลอบใจตนเองแบบนี้ทำให้เขาไม่หยุดเมื่อเล่นเสีย การขาดสติควบคุมตัวเองเป็นอาการสำคัญประการหนึ่งของ โรคติดการพนัน

ในมุมมองด้านสุขภาพ พบว่า การพนันมีผลกระทบต่อสุขภาพในวงกว้าง เช่น ความเจ็บป่วยทางกายจากความเครียดเรื้อรัง สูญเสียงาน และการเรียน เสียทรัพย์สิน ก่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาสุขภาพจิต ไปจนถึงปัญหาอาชญากรรมในสังคม ในจำนวนผู้ที่เล่นทั้งหมด จะมีบางคนทีเล่นพนันจนเกิดปัญหาสุขภาพขั้นรุนแรงที่เรียกว่า อาการติดการพนัน (Pathological gambling) ซึ่งในเวชปฏิบัติ ผู้ป่วยกลุ่มนี้มักปกปิดปัญหาการติดพนันของตนเอง

นพ. ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน ผู้อำนวยการสำนักสุขภาพจิตสังคม กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ต่อกรณีปัญหามุมหนึ่งของ “สลากพนัน” ซึ่ง นพ. ทวีศิลป์ ยังได้แจกแจงผ่าน “เคลลินิวส์” ไว้ถึงลักษณะอาการของผู้ที่เข้าข่ายเป็นโรคติดการพนัน ซึ่งน่าจะลำดับให้เห็นกันเป็นข้อ ๆ คือผู้ที่เข้าข่ายมีอาการจากจิตใจต่อเนื่องถึงพฤติกรรม ว่าจะเป็นโรคติดการพนัน จะมีลักษณะ ๕ ข้อหลัก ๆ ดังนี้

๑. มีพฤติกรรมคิดหมกมุ่นในเรื่องการพนันอยู่ตลอดเวลา
๒. พบว่ามีการเพิ่มปริมาณความถี่ในการเล่นการพนันหรือเพิ่มจำนวนเงินมากขึ้นเรื่อย ๆ
๓. มีความคิดพยายามที่จะหยุด ลด ละ เลิกเล่นพนัน หลายครั้ง แต่ไม่สำเร็จ
๔. ใช้การเล่นพนันเป็นทางออกในการหนีปัญหา
๕. แม้จะเล่นพนันเสียจนเป็นหนี้ แต่ก็ยังเล่นพนันเพิ่มขึ้นเพราะหวังได้เงินใช้หนี้
๖. มักพูดปิด ปกปิด เพื่อนหรือคนในครอบครัว
๗. ทำเรื่องผิดกฎหมาย เพื่อนำเงินมาเล่นพนัน
๘. มีปัญหาสัมพันธภาพกับเพื่อนและครอบครัว
๙. ขอยืมเงินผู้อื่นเพื่อไปจ่ายหนี้พนัน^{๙๕}

ผู้วิจัยเห็นว่า การติดการพนันจนเข้าขั้นเป็นโรคติดการพนันนั้นไม่สามารถรักษาได้ด้วยยาหรือใครก็ตาม การรักษาที่ดีจะต้องป้องกันจึงสำคัญกว่าการรักษา ซึ่งต้องเริ่มตั้งแต่เด็ก ๆ พยายามเสริมให้เด็กมีกิจกรรมที่ดี ให้เกิดวงจรความพึงพอใจชีวิตด้วยตัวเอง ให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่ดีกับกิจกรรมที่ถูกต้อง ใช้ความสามารถตนเองมากกว่าโชคหรือโอกาส ให้มี

^{๙๕} This entry was posted in โรคติดการพนัน (Pathological gambling). โรคติดการพนัน (Pathological gambling). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.soccerfreeze.com> [๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖].

ความสุขกับงานสร้างสรรค์ ให้อำนาจการก่อความสำเร็จ ที่สำคัญผู้ใหญ่ต้องไม่เป็นตัวอย่างของการเล่นการพนันเสียเองในบ้าน ด้วยการสร้างสิ่งที่น่าสนใจมากกว่าการเสี่ยงโชค อย่าให้อาฆาตมาสร้างแรงจูงใจให้เข้าไปเล่นการพนัน

๔.๑.๒.๔ แรงจูงใจต่อพฤติกรรมกับการพนัน

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาฆาตได้สร้างความทุกข์ความเดือดร้อนแก่นุชมาโดยตลอด คนทั่วไปทราบดีว่าการพนันเป็นสิ่งที่ไม่ควรเข้าไปข้องแวะ แต่ถึงกระนั้นก็ยังมียุชอีกเป็นจำนวนมากที่พาตัวเข้าไปเกี่ยวข้องกับการพนันและเพิ่มจำนวนขึ้นทุกวัน จึงเกิดเป็นคำถามขึ้นมาว่า เพราะเหตุใดมนุษย์จึงเข้าไปเกี่ยวข้องกับการพนัน ทั้งที่รู้ว่าการพนันเป็นปัจจัยให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน เมื่อคำอธิบายจากพระไตรปิฎกโดยตรงและจากคำรายนักรัษฎาทางพระพุทธศาสนาได้เขียนขึ้นโดยอ้างอิงข้อมูลจากพระไตรปิฎกทำให้เห็นถึงสาเหตุหรือแรงจูงใจที่พามนุษย์เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการพนัน

การดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ได้ถูกขับเคลื่อนด้วยอำนาจของความปรารถนา หรือความอยาก กล่าวคือ ความปรารถนาเป็นแรงจูงใจให้มนุษย์กระทำการต่าง ๆ ทั้งที่ดีและไม่ดี ความปรารถนาที่เป็นแรงจูงใจให้มนุษย์กระทำในสิ่งที่ไม่ดี เรียกว่า “ตัณหา” ส่วนที่เป็นแรงจูงใจในการกระทำความดี เรียกว่า “ฉันทะ” ตามคำอธิบายพระอรหันตญาณได้แสดงไว้ในคัมภีร์ ปญญสุทที และ ปรมัตถทีปนี ว่า ความปรารถนามีสองอย่างคือ

๑. ความปรารถนาที่เป็นตัณหา (ตัณหาปัตถนา แปลว่า อยากด้วยตัณหา)

๒. ความปรารถนาที่เป็นฉันทะ (ฉันทปัตถนา แปลว่า อยากด้วยฉันทะ)^{๒๐}

แรงจูงใจแบบที่ ๑ คือแรงจูงใจในการเสพ เรียกว่า ตัณหา ซึ่ง มากับเรื่องของความรู้สึก คือมีปฏิริยาสนองตอบต่อสิ่งที่ชอบใจไม่ชอบใจ ถ้าชอบใจสิ่งใดก็จะเกิด ตัณหา ปรารถนาจะได้อะไรสิ่งนั้นอีก ถ้าไม่ชอบใจก็จะเกิด วิภวตัณหา อยากจะหนี อยากจะหลบ อยากจะทำลาย คนที่เป็นนักเสพก๊วนเวียนอยู่กับแรงจูงใจที่เรียกว่า ตัณหา ส่วนแรงจูงใจแบบที่ ๒ คือแรงจูงใจในการศึกษา (และสร้างสรรค์) เรียกว่า ฉันทะ ซึ่งมากับเรื่องของความรู้ ความอยากที่เป็นกุศล เรียกว่า ถ้าเราพัฒนาปัญญา ความปรารถนาที่เป็นแรงจูงใจ ชนิดใหม่ก็เกิดขึ้น ทำให้เราได้ความสุขชนิดใหม่ และจะนำเราก้าวหน้าไปในการพัฒนา ชีวิต พอเกิดฉันทะ พระพุทธเจ้าตรัสว่านี่คือ แสงเงิน แสงทองของชีวิตที่ดีงาม เป็นรุ่งอรุณของการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงแรงจูงใจทั้งสองตามลำดับ ดังนี้

๔.๑.๒.๔.๑ ตัณหา

^{๒๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, (กรุงเทพฯ : สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๔๘๖.

ค้นหาที่มาใน “คัมภีร์” ได้กล่าวไว้ว่า

“ธรรมอันมีค้นหาเป็นมูล ๕ ประการเป็นไฉน การแสวงหาเพราะอาศัยค้นหา ๑ การได้เพราะอาศัยการแสวงหา ๑ การวินิจฉัยเพราะอาศัยการได้ ๑ ฉันทราคะเพราะอาศัยการวินิจฉัย ๑ ความหมกมุ่นเพราะอาศัยฉันทราคะ ๑ ความหวงแหนเพราะอาศัยความหมกมุ่น ๑ ความตระหนี่เพราะอาศัยความหวงแหน ๑ การจัดการอารักขาเพราะอาศัยความตระหนี่ ๑ ธรรมอันเป็นบาปอกุศลหลายประการ คือ การจับท่อนไม้จับศัตรา การทะเลาะ การแก่งแย่ง การวิวาท กล่าววจาต่อเสียดว่ามึง ๆ และพูดเท็จย่อมเกิดขึ้น ๑ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรมมีค้นหาเป็นมูล ๕ ประการนี้แล ฯ”^{๒๑}

ธรรมชาติของมนุษย์ ชอบแสวงหา มีความปรารถนาเป็นแรงจูงใจในการดำเนินชีวิต มนุษย์จะดีทำชั่วขึ้นอยู่กับอำนาจของความปรารถนาดีหรือความอยาก หากเป็นการปรารถนาในการทำความดีเรียกว่า ฉันทะ แต่หากเป็นความอยากในการทำความชั่วเรียกว่า ตัณหา ถึงแม้ในบางที่ เราจะเห็นฉันทะเป็นความอยากที่จัดอยู่ฝ่ายอกุศล เช่น กามฉันทะ ความอยากในกาม ก็พึงทำความเข้าใจว่า ฉันทะประเภทนี้ท่านใช้เป็นไวพจน์ของตัณหา กล่าวคือเป็นชื่อเรียกแทนตัณหา เช่นเดียวกับราคะและโลภะซึ่งจัดเป็นตัณหาประเภทหนึ่ง^{๒๒} ดังนั้นมนุษย์ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุขจึงมีผลมาจากแรงจูงใจของตัณหาอันเป็นความอยากใน ฝ่ายชั่ว แต่การที่จะมองให้เห็นภาพว่าตัณหาเป็นแรงจูงใจให้มนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุขได้อย่างไร ต้องศึกษาให้ครบกระบวนการ คือต้องศึกษาให้ถึงองค์ธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกิดและการทำหน้าที่ของตัณหาด้วย นั่นก็คือเวทนาและอวิชชาเพราะทั้งสามองค์ธรรมนี้มีความเกี่ยวเนื่องกัน เช่น

๑) กามตัณหา คือความทะยานอยากในกาม, ความอยากในกามคุณ คือสิ่งที่สนองความต้องการทางประสาททั้ง ๕

๒) ภวตัณหา คือความทะยานอยากในภพ, ความอยากในภาวะของตัวตนที่จะได้จะเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง อยากเป็น อยากคงอยู่ตลอดไป, ความใคร่อยากที่ประกอบด้วยภวทิฏฐิหรือสัสสตทิฏฐิ

๓) วิภวตัณหา คือความทะยานอยากในวิภพ, ความอยากในความพรากรพันไปแห่งตัวตนจากความเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งอันไม่ปรารถนา อยากทำลาย อยากให้ดับสูญ, ความใคร่อยากที่ประกอบด้วยวิภวทิฏฐิหรืออุจเฉททิฏฐิ^{๒๓}

^{๒๑} อ.นวก. (ไทย) ๒๓/๒๓/๔๘๐-๔๘๑.

^{๒๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) พุทธธรรมปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๔๘๗.

^{๒๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๔๖), หน้า ๘๖.

ด้วยบทบาทและหน้าที่เหล่านี้ค้นหาจึงได้ชื่อว่าเป็นแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ กล่าวคือเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาจนกลายเป็นสิ่งที่ก่อปมปัญหาในชีวิตและสังคม โดยเฉพาะพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับอบายมุข ดังนั้น จึงพอสรุปได้ในเบื้องต้นว่า ค้นหาเป็นแรงจูงใจหรือเป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข โดยเฉพาะการค้นหาหากตั้งคำถามว่า ค้นหาทั้งสามนั้น เป็นแรงจูงใจให้มนุษย์กระทำในสิ่งที่จัดเป็นอบายมุขได้อย่างไร ผู้วิจัยเห็นว่าคำตอบที่ตรงประเด็นและชัดเจนมากที่สุดก็คือ ก็เพราะมนุษย์มีความทะยานอยากในการแสวงหาความสุขที่เกิดจากกามคุณคืออยากจะได้เสพเสวยรสแห่งเวทนาจากกามคุณ จึงนำตนเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข เนื่องจากอบายมุขทั้ง ๖ ประเภท ไม่ว่าจะเป็นการดื่มสุรา การเที่ยวกลางคืน การดูการละเล่น การเล่นการพนัน การคบคนชั่วเป็นมิตร การเกี้ยวกร่ำนทำกรงาน ล้วนเป็นกามคุณทั้งสิ้น คือเป็นสิ่งที่สามารถตอบสนองความสุขผ่านทางประสาทสัมผัสตามธรรมชาติของกามคุณ ดังพุทธพจน์ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย กามคุณ ๕ อย่าง ดังนี้คือ รูปทั้งหลายที่รู้ได้ด้วยตา... เสียงทั้งหลายที่รู้ได้ด้วยหู... กลิ่นทั้งหลายที่รู้ได้ด้วยจมูก... รสทั้งหลายที่รู้ได้ด้วยลิ้น... โผฏฐัพพะทั้งหลายที่รู้ได้ด้วยกาย ซึ่งน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ น่ารัก ชักให้อยากได้ ชวนให้กำหนด, เหล่านี้แล คือ กามคุณ ๕ อาศัย กามคุณ ๕ ประการเหล่านี้ มีความสุขความฉ่ำใจ (โสมนัส) ได้เกิดขึ้นส่วนดี (อัสสทาปะ) ความหวานชื่นของกามทั้งหลาย”^{๒๔}

เพราะอบายมุขเป็นกามคุณ จึงทำให้มนุษย์เกิดความต้องการเข้ามาเกี่ยวข้องกับด้วย หวังจะได้เสพรสแห่งความสุขที่เกิดจากกามารมณ์ เรียกว่า “กามสุข” ซึ่งเกิดจากองค์ประกอบ ๒ ประการ คือ วัตถุกาม ๑ ได้แก่ วัตถุที่น่าใคร่สิ่งที้อยากได้ กิเลสกาม ๑ หมายถึง กิเลสที่ทำให้ใคร่ความอยากที่เป็นตัวกิเลส วัตถุกามและกิเลสกาม ดังพุทธพจน์ว่าไว้ใน “อัฐฐกวัคคิกะ กามสูตรตนิทเทสที่ ๑ ว่าด้วยกาม ๒ อย่าง” กล่าวไว้โดยละเอียดว่า

“วัตถุกามเป็นไฉน? รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันเป็นที่ชอบใจ เครื่องลาด เครื่องนุ่งห่ม ทาสี ทาส แพะ แกะ ไก่ สุกร ช้าง โค ม้า ลา นาทิน เงิน ทอง บ้าน นิคม ราชธานี แคว้นแคว้น ชนบท กองพลรบ คลัง และวัตถุเป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัดอย่างใดอย่างหนึ่ง ชื่อว่า วัตถุกาม. อีกอย่างหนึ่ง กามที่เป็นอดีต กามที่เป็นอนาคต กามที่เป็นปัจจุบัน ที่เป็นภายใน ที่เป็นภายนอก ที่เป็นทั้งภายในและภายนอก ชนิดเลว ชนิดปานกลางชนิดประณีต เป็นของสัตว์ผู้เกิดในอบาย เป็นของมนุษย์ เป็นของทิพย์ ที่ปรากฏเฉพาะหน้าที่นิรมิตเอง ที่ผู้อื่นนิรมิต ที่หวนหวน ที่ไม่ได้หวนหวน ที่ยึดถือของเรา ที่ไม่ยึดถือของเรา ธรรมที่เป็นกามาจรแม้ทั้งหมด ธรรมที่เป็นรูปาจรแม้ทั้งหมด ธรรมที่เป็นอรูปาจรแม้ทั้งหมด ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งค้นหา เป็นอารมณ์แห่งค้นหาชื่อว่า กาม

^{๒๔} อภิ.วิ. (ไทย) ๔๕/๒๓๖/๓๗๘.

เพราะอรรถว่า อันบุคคลพึงใคร่เพราะอรรถว่า เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด เพราะอรรถว่า เป็นที่ตั้งแห่งความมัวเมา กามเหล่านี้เรียกว่า วัตถุกาม.

กิเลสกามเป็นไฉน? ความพอใจ ความกำหนด ความพอใจและความกำหนด ความดำริ ความกำหนดมาก ความดำริและความกำหนด ความพอใจคือความใคร่ ความกำหนดคือความใคร่ ความเพลิดเพลินคือความใคร่ ในกามทั้งหลาย ความปรารถนาในกาม ความค้นหาในกาม ความร่าร้อนในกาม ความหลงในกาม ความติดใจในกาม หวังคือกาม ความประกอบในกาม ความยึดถือในกาม เครื่องกั้นกามคือกามฉันทะ ชื่อว่า กาม”.^{๒๕}

จากพุทธพจน์เบื้องต้นกล่าวโดยสรุปก็คือ ทั้งวัตถุที่เป็นต้นเหตุให้เกิดความอยากและความอยากเองจัดเป็นกามคุณทั้งสิ้น และอบายมุขก็มาจากกิเลสกาม และวัตถุกามทั้งสองอย่างนี้เอง และจะเห็นได้จากข้อความที่มีปรากฏในปฐมกัมมสูตร ซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ตอนที่พวกภิกษุเป็นจำนวนมากเข้าไปบิณฑบาตในพระนครสาวัตถี เห็นชาวพระนครสาวัตถีต่างพากันหมกมุ่นมัวเมายินดีอยู่ในกามทั้งหลายจนเกินพอดี จึงกลับไปทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอประทานวโรกาส มนุษย์ทั้งหลายในพระนครสาวัตถี โดยมากเป็นผู้ชังแล้วในกามล่วงเวลาเป็นผู้กำหนดแล้ว ยินดีแล้ว รักใคร่แล้ว หมกมุ่นแล้ว พัวพันแล้ว มัวเมายู่ในกามทั้งหลาย”

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงทราบเนื้อความแล้ว ทรงเปล่งอุทานว่า “ถ้ากามนั้นสำเร็จด้วยดีแก่สัตว์นั้น ผู้อยากได้กามอยู่ สัตว์นั้นได้กามตามที่ต้องการแล้ว”^{๒๖} “ถ้าเมื่อนั้นสัตว์อยากได้กามอยู่ เกิดความพอใจแล้วกามเหล่านั้นเสื่อมไป สัตว์นั้นย่อมเจ็บปวด เหมือนถูกลูกศรแทง”^{๒๗}

พระอรรถกถาจารย์ได้อธิบายถึงพฤติกรรมการหมกมุ่นในกามของพวกชาวกรุงสาวัตถีไว้ว่า “ในสมัยนั้นวันพระริสากเสียบ ชาวกรุงสาวัตถีทั้งหมด ต่างโหมงานถึงการเล่นมหรสพตระเตรียมพื้นที่การเล่นมหรสพตามกำลังสมบัติที่มี กินดื่มบริโภคนกาม ทั้งในที่แจ้งที่ลับ บำเรออินทรีถึงความดื่มด่ำในกามทั้งหลาย”^{๒๘} คำว่ากามในที่นี้ พระอรรถกถาจารย์หมายถึงกามคุณทั้งที่เป็นวัตถุกามและกิเลส

การเล่นการพนันไม่ว่าจะเป็นการเล่นเพื่อความเพลิดเพลินสนุกสนาน หรือเล่นเพราะอยากร่ำรวย อยากได้เงินทองของคนอื่นก็ล้วนเป็นการตัดสินใจที่มาจากแรงงูใจของตัณหาทั้งสิ้น โดยเฉพาะเรื่องการพนันนี้มีหลักฐานปรากฏในกลุฬหวิเวกสูตรคณินทเทส ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสถึงการตัดสินใจเล่นพนันว่า เกิดจากแรงงูใจของความทะเยอทะยานอยาก (ตัณหา) ดังความ

^{๒๕} พุ.ม. (ไทย) ๒๕/๒/๑-๒.

^{๒๖} พุ.อติ. (ไทย) ๒๕/๓๓๓/๖๘๓.

^{๒๗} พุ.อติ. (ไทย) ๒๕/๓๓๔/๖๘๓.

^{๒๘} พุ.อุ.อ. (ไทย) ๔๔/๑๔๕/๖๖๘.

ตอนหนึ่งว่า “สัตว์ ย่อมทำความตัดสินใจด้วยตัณหาอย่างไร...(คือ) เมื่อเราประกอบเนื่อง ๆ ในเหตุที่เป็นที่ตั้งแห่งความประมาทในเพราะการเล่นการพนัน”^{๒๕} พระพุทธพจน์ในกลุฬวิพาสสูตรนี้ เป็นหลักฐานยืนยันว่าการเล่นการพนันนั้นเกิดจากแรงงูใจของตัณหาโดยเฉพาะกามตัณหา

ในเบื้องต้นผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับตัณหาซึ่งเป็นแรงงูใจที่ดึงดูดคนให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข แต่โดยส่วนมากจะกล่าวถึงกามตัณหาเป็นหลัก เนื่องจากเห็นว่ามึบทยาเสพติดและปรากฏเป็นรูปธรรมมากที่สุด แต่โดยความจริงแล้ว กวตัณหาและวิวตัณหาที่เป็นแรงงูใจให้มนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุขได้เหมือนกัน เช่น คนที่ให้เหตุผลว่า ไม่ได้ดื่มสุราดื่มเบียร์เพราะติดในรสชาติ แต่ดื่มตามประเพณีนิยม ดื่มเพื่อเข้าสังคม เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคม พฤติกรรมเช่นนี้เกิดขึ้นเพราะแรงงูใจกวตัณหาคือความอยากมีเกียรติอยากได้รับการยอมรับจากคนอื่น หรือคนที่ไปเที่ยวหญิงบริการหรือเที่ยวสถานบันเทิงเพราะเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายภรรยาของตน เมื่อสภาพแวดล้อมที่บ้าน ปรารถนาให้ตนพ้นจากสภาพแวดล้อมดังกล่าว พฤติกรรมเช่นนี้เกิดจากแรงงูใจของวิวตัณหาคืออยากหนีจากสภาพที่เป็นอยู่ ตัณหาบางครั้งอาจเป็นเครื่องมือให้เราใช้เกียจได้เช่นกัน ดังเช่น พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวใน สลก.สาร ว่าด้วยเรื่องฉันทะทำให้ขยัน ตัณหาทำให้ขี้เกียจ ไว้ว่า

ตัณหานี้นำไปสู่ความเกียจคร้าน ไม่ได้ทำให้เกิดความสำเร็จ หลายท่านบอกว่า เราจะต้องไม่สันโดษ สันโดษแล้วทำให้เราอมืองอเท้าบ้านเมืองพัฒนาไม่ได้ ต้องส่งเสริมให้คนเกิดตัณหา อยากได้นั่นได้นี้แล้วจะได้มีความพยายามสร้างโน่นสร้างนี่ จะได้พัฒนา ในที่นี้ขอบอกว่า ถ้าทำให้คนมีตัณหาแล้วคนจะขี้เกียจ เพราะเขาไม่ได้อยากได้งาน ไม่ได้อยากได้ผลสำเร็จของงาน เมื่อเราจะให้คนทำงาน เราจะต้องทำให้เขารักงาน รักความมุ่งหมายของงาน รักวัตถุประสงค์ของงาน ถ้าคนรักงาน รักความมุ่งหมายของงาน เราเรียกว่า มีฉันทะ

ในที่นี้เราบอกว่าให้เขาอยากได้วัตถุ อยากได้เงินอะไรอย่างนั้น เราเรียกว่าเร้าตัณหา ถ้าหากให้เขาอยากได้เงิน อยากได้วัตถุปรนเปรอนี้ เขาไม่ได้อยากได้ผลสำเร็จของงาน ไม่ได้รักงาน ถ้าเป็นไปได้เขาจะไม่ทำงาน เพราะเขาอยากได้เงิน อยากได้วัตถุเท่านั้น เพราะฉะนั้นพวกนี้จะหาทางลัดว่าทำอย่างไรจะได้วัตถุ ได้เงินโดยไม่ต้องทำงาน แล้วเราก็จะสร้างเครื่องบีบบังคับสร้างระบบการควบคุมเพื่อเป็นเงื่อนไขให้เขาต้องทำงานจึงจะได้วัตถุ ได้ผลประโยชน์ ได้เงินที่เขาต้องการ อันนี้คือระบบของความขู่ขาก จะต้องป้องกันความทุจริตกันเต็มที่ ถ้าหากเขาหลีกเลี่ยงได้ไม่ต้องทำงาน พวกมีตัณหานี้จะหาทางเอาวิธีลัด ถ้าทุจริตได้ก็ทุจริต พวกนี้ถ้าหากว่าไม่ต้องทำงานได้ก็ดี ก็เลยขี้เกียจ เพราะฉะนั้นตัณหาก็กเลยส่งเสริมให้คนขี้เกียจ ถ้าตัณหามากขึ้นอีกก็ขี้

^{๒๕} ขุ.ม. (ไทย) ๒๕/๑๐๒/๓๑๓.

เกียจ บวกสุรยาเสพติด การพนัน ดังนั้นจึงบอกได้ว่า คณหาเป็นธรรมที่ส่งเสริมความขี้เกียจ และส่งเสริมความทุจริต ไม่ได้ช่วยให้เกิดความดีงาม ความขยันหมั่นเพียรหรือการพัฒนาอะไรเลย

พระอานนท์เคยกล่าวว่า บางทีต้องใช้เทคนิคเหมือนกัน บอกว่า “อาศัยคณหาละคณหา” หมายความว่า บางครั้งเราต้องเอาคณหาเป็นเครื่องมือ เพราะว่าคนบางคนทำให้เกิดฉันทะนั้นยากเหลือเกิน ต้องไปกระตุ้นคณหาก่อน ให้อยากได้ผลประโยชน์ อยากได้วัตถุเสร็จแล้วจึงเอาคณหา ความอยากได้วัตถุ หรือความโลภนั้นมาเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดฉันทะความรักงานอีกทีหนึ่ง^{๓๐}

ผู้วิจัยเห็นว่าคณหาเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการดึงคนเข้าไปสู่วงจรของอบายมุข ประเภทต่าง ๆ ไม่ว่า คีมน้ำเมา เทียวกลางคืน เทียวการละเล่น เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกียจรันทะการทำงาน เพราะคณหาทั้งสิ้นเป็นแรงจูงใจให้กระทำสิ่ง ต่าง ๆ มากมาย ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน

๔.๑.๒.๔.๒ จันทะ

จันทะ คือ ความพอใจ, ความชอบใจ, ความยินดี, ความต้องการ, ความรักใคร่ในสิ่งนั้นๆ, ความรักงาน (เป็นกลางๆ เป็นอกุศลก็ได้ เป็นกุศลก็ได้, เป็นอสังกตสมานาเจตสิกข้อ ๑๓, ที่เป็นอกุศลเช่นในคำว่า กามจันทะ ที่เป็นกุศล เช่น อวิหิงสาจันทะ)^{๓๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวใน สลค.สาร ว่าด้วยเรื่อง จันทะทำให้ขยัน คณหาทำให้ขี้เกียจ ไว้ว่า

จันทะ แปลว่า ความชอบ ความพอใจ ความรัก หรือความมีใจรัก แต่ความจริงจันทะนั้นมี ๒ แบบ คือ จันทะบางโอกาสจะต้องเรียกชื่อให้เต็มว่า “ธรรมจันทะ” แปลว่า จันทะในธรรม ธรรมคืออะไร ธรรมะนี้ให้ความหมายกันได้มากมาย แต่ในที่นี้พูดเพียง ๒ อย่างคือ ธรรมะแง่หนึ่ง แปลว่า ความจริง ธรรมะแง่ที่ ๒ แปลว่า ความดีงาม ธรรมะที่แปลว่าความจริงนั้นคือสิ่งที่พึงรู้ ส่วนความดีงามคือ สิ่งที่พึงกระทำหรือพึงทำให้เกิดให้มีเป็นจริงขึ้นมา

แง่ที่ ๑ จันทะในความจริง ธรรมจันทะ จันทะในธรรม ความหมายที่ ๑ คือจันทะในความจริง จันทะในสิ่งที่พึงรู้ จันทะในแง่นี้ก็แปลว่า อยากในความรู้ คือใฝ่รู้ เพราะฉะนั้นจันทะแง่ที่ ๑ คือมีความใฝ่รู้ อยากจะรู้ ต้องการเข้าถึงความจริง เพราะฉะนั้นจึงต้องชวนชวนให้เกิดความรู้ให้ได้

แง่ที่ ๒ จันทะในความดีงามที่พึงทำให้เกิดให้มีเป็นจริงขึ้น ก็คือ จันทะในการกระทำ ความอยากทำ หรือใฝ่ทำ อันนี้คือตัวที่เรียกว่า “กัตตุกัมมตาจันทะ” เป็นจันทะสำคัญ

^{๓๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), “การเพิ่มประสิทธิภาพ ในการทำงาน” สลค.สาร, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๕ (สิงหาคม ๒๕๔๘): ๑๕-๑๖.

^{๓๑} พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๔๒.

เป็นรากฐานของความก้าวหน้า พระพุทธเจ้าเรียกธรรมะฉันทะนี้เต็ม ๆ ว่า “กุศลธรรมฉันทะ” ฉันทะทั้งหลายนั้นเป็นเรื่องของ “ใฝ่รู้” และ “ใฝ่ทำ”

มีฉันทะอีกแบบที่เราได้ยินกันบ่อยในนิวรรณ์ ๕ ข้อที่ ๑ ว่า “กามฉันทะ ฉันทะในกาม” ในสิ่งที่อยากได้ คือใจคิดคำนึงแต่ว่าอยากได้โน้น อยากได้นี้ อยากได้รูป ปรส กลิ่น เสียง โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ที่น่าพอใจทั้งหลาย ใจไปอยู่กับสิ่งที่ต้องการอยากโน้นอยากนี้ไม่เป็นสมาธิ เรียกว่าง่าย ๆ ก็คือ อยากได้อามิส นี่เรียกว่ากามฉันทะ ตกลงว่าฉันทะมี ๒ อย่าง กามฉันทะกับ ธรรมฉันทะ ถ้าเป็นเรื่องของกามฉันทะแล้วก็เป็นเรื่องของโลกะ เป็นเรื่องของตัณหา ที่จริงมันเป็นไวกัจฉของตัวตัณหานั่นเอง ตัณหาที่เป็นกามฉันทะนี้คือ ตัวปฏิบัติของธรรมฉันทะหรือ ฉันทะที่เราต้องการ ดังนั้นเราจะต้องทำให้คนมีฉันทะให้ได้ ต้องทำฉันทะให้นำไปสู่ความไม่ สันโดษในกุศลธรรมทั้งหลาย ต้องให้รักสิ่งที่ดีงาม เช่นว่า ในชุมชนของเรา อะไรเป็นเป้าหมาย ได้แก่ ความสงบ ความอยู่ดี ความเรียบร้อย ความสามัคคี ความสะอาด สุขภาพที่ดี มีความ ปลอดภัย อะไรต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งดีงาม สร้างความเข้าใจให้เกิดฉันทะขึ้นมา แล้วการพัฒนาก็จะ สำเร็จได้

ดังนั้น ฉันทะที่ถูกต้องการก็คือ ธรรมฉันทะที่จะไปสัมพันธ์กับความสันโดษ ทำให้เกิด ความสันโดษที่ต้องการ แล้วก็ทำให้เกิดความไม่สันโดษที่ต้องการด้วย แล้วก็ทำให้เกิด วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความเอาใจใส่การทำงาน) วิมังสา (การสอบสวนทอคลอง, การตรวจสอบ, การหมั่นตรិตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น) ความคิดพิจารณาไตร่ตรองสอบสวน เกิดสมาธิแล้วก็ เกิดปัญญาความรู้ความเข้าใจจริง แล้วก็นำไปสู่แม้แต่จุดหมายของพระพุทธศาสนาที่ว่า เป็น วิมุตติ (ความหลุดพ้น) แต่ถ้าในทางตรงกันข้ามไปเร้าความอยากที่ผิด ไม่ใช่อยากแบบฉันทะ ก็จะอยาก แบบตัณหา เมื่ออยากแบบตัณหาจะมีความสันโดษที่ผิดพลาดได้

เพราะฉะนั้น จึงมีวิถีทางอยู่ ๒ ทาง วิถีทางที่ ๑ คือ นำไปสู่ความไม่มีประสิทธิภาพใน การทำงาน คือวิธีการของตัณหา และอีกวิธีหนึ่งก็คือ นำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงาน ก็คือ ฉันทะ และมีข้อโยงกันอยู่ที่ว่าสำหรับปุถุชนนั้น ย่อมมีตัณหาอยู่เป็นธรรมดาเพราะฉะนั้น ถ้าหาก ว่ามีตัณหาแล้ว ให้หาวิถีที่จะทำให้ตัณหาเป็นปัจจัยกระตุ้นฉันทะต่อไป แล้วฉันทะนั้นจะ นำไปสู่การทำงานด้วยใจรัก มีความสุข มีสมาธิ และนำไปสู่ความเป็นเลิศของงานนั้น หรือทำให้ งานสำเร็จผลอย่างดีเลิศ แล้วก็นำไปสู่ประโยชน์สุขทั้งส่วนตน และสังคมประเทศชาติ^{๓๒}

ผู้วิจัยเห็นว่า ตัณหาก่ดี ฉันทะก่ดี ทั้งสองนั้นเป็นแรงขับเคลื่อนของสังคมทั้งทางดี และ ไม่ดี ตัณหาจึงเป็นแรงกระตุ้นทำให้มนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข ที่มีสาเหตุอยู่มากมายที่ทำ

^{๓๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), “การเพิ่มประสิทธิภาพ ในการทำงาน” สดค.สาร, : ๑๕, ๑๖.

ให้เข้าไปเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นตัวของผู้เล่นเอง สิ่งแวดล้อม และสังคมก็ตาม การพนันนั้นได้มี
การเล่นมาช้านาน ซึ่งมีกล่าวไว้ในวรรณคดีสันสกฤตและวรรณคดีบาลี ดังนี้

๔.๑.๓ พฤติกรรมในการเล่นการพนันที่ปรากฏในวรรณคดีสันสกฤตและบาลี

๔.๑.๓.๑ พฤติกรรมการเล่นการพนันในวรรณคดีสันสกฤต

การพนันทุกประเภท นอกจากจะไม่ทำให้คุณมีฐานะที่ดีขึ้นแล้วยังทำให้ผู้เล่นนั้นประสบ
กับความเสื่อมทรัพย์ เสื่อมยศ เสื่อมความเชื่อถือของคนในสังคม เป็นต้น แต่กระนั้นตามหลักฐาน
ในด้านวรรณคดีสันสกฤตและวรรณคดี แสดงให้เห็นว่าชาวอินเดียในสมัยโบราณนั้นชอบเล่นการ
พนัน เช่น สกา และคนที่เล่นจนเป็นอาชีพนี้ เรียกว่า กลี เข้าสังก็เหมือนกับคนไทยเชื่อว่า ผีพนันเข้า
สิงนั่นเอง จนถอนตัวออกจากการเล่นไม่ได้เลยแม้แต่ พิธีกรรมบางอย่างในอินเดีย เช่น พิธี
เตรียมไฟบูชา เป็นต้น ก็ยังมีการเล่นสกาอยู่ด้วยวรรณคดีสันสกฤตหลายแห่งได้กล่าวถึง การเล่น
การพนันไว้พอเป็นตัวอย่าง เพื่อให้รู้การเล่นและโทษที่เกิดขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑ ในคัมภีร์ฤคเวท ซึ่งถือว่าเป็นคัมภีร์ที่เก่าแก่มากที่สุดของชาวอินเดีย คือ
ประมาณศตวรรษที่ ๒๕ ก่อนคริสต์ศักราช มีใจความโดยย่อว่า คัมภีร์นี้มีบทกล่าวที่ได้กล่าวถึงการ
คร่ำครวญเสียใจของนักพนันหญิงคนหนึ่ง เพราะเสียทุกอย่างไปโดยไม่มีอะไรเหลือไว้เลย
เช่น เสียเงินทอง อสังหาริมทรัพย์ ถูกญาติมิตรประณาม ขับไล่ บุตร และคนในสังคมที่ได้ยินชื่อก็
รังเกียจ^{๓๓}

ตัวอย่างที่ ๒ ในคัมภีร์อถรรพเวทซึ่งแต่งภายหลังคัมภีร์ฤคเวทนั้น ก็ได้กล่าวถึงความเชื่อ
ที่มีต่อการเสี่ยงโชคของนักพนันว่า สามารถทำให้เขาประสบชัยชนะได้ ถ้าหากเขาสวดมนต์ภาวนา
ขอพรจากเทพเจ้าต่าง ๆ ก่อนที่จะลงมือเล่นการพนัน^{๓๔}

๔.๑.๓.๒ พฤติกรรมการเล่นการพนันในวรรณคดีบาลี

การเล่นการพนันในวรรณคดีบาลีนั้นมิกล่าวถึงน้อยมาก คือ กล่าวถึงชื่อของวงการเล่น
ประเภทต่าง ๆ เช่น สกาแล้วพระพุทธองค์ก็ได้ตรัสเตือนไม่ให้พระภิกษุ ประมาท หรือมัวเมาในการ
เล่นการพนันเหล่านั้น

^{๓๓} N.S. Sontakke and C.B. Kashikar, eds. **Rg – Vada – Samhita with the commentary of Sanyan carya**, (Poona : Vidika Samsodhana Mandala, 1946), p. 391 -394.

^{๓๔} Maurice Bloomfield, **Hymns of Atharva – veda**, Vol. XLII of The Sacred Books of the East, (Delhi : Motilal Banarssidass, 1967), p. 150.

ในชาตกัฏฐกถาบาลี มีเรื่องราวเกี่ยวกับการพนันหลายเรื่อง เช่น ลิตตชาดก สันธิชาดก เป็นต้น ในเรื่องเหล่านี้ปรากฏว่าบุคคลผู้เล่นพนันมีฐานะ สักดินาที่ต่างกันออกไป เช่น พระราชาก็มี พระโพธิสัตว์ก็มี เป็นนักพนัน และมีมนุษย์ เช่น ครุฑ ยักษ์ แปลงร่างเป็นมนุษย์เล่นการพนันกับ พระราชาเหล่านั้น นอกจากนั้น ชาตกัฏฐกถาบาลีดังกล่าว ยังได้แสดงถึงรายละเอียดในการเล่นพนัน

ผู้วิจัย ขอยกตัวอย่างการเล่นการพนันที่ปรากฏในวรรณคดีทั้งสองวรรณคดีมาแสดงพอ เป็นแนวทางของการศึกษา ใน ๓ ประเด็น ดังต่อไปนี้

๑) การพนันกับเทพเจ้า ชาวอินเดียแต่โบราณมีความเชื่อว่า เทพเจ้ามีความสัมพันธ์กับ มนุษย์ และมีอำนาจที่จะช่วยเหลือหรือบันดาลให้มนุษย์เป็นอย่างไรก็ได้ มีเรื่องราวที่กล่าวถึงเทพ เจ้าที่มีต่อมนุษย์ไม่ว่ามนุษย์นั้นผู้นั้นจะเป็นคนดีหรือคนชั่ว นักการพนันก็เช่นกันมีบทสวดอ่อน วอนเทพเจ้า เพื่อให้พร ให้ตนมีชัยชนะในการเล่นการพนัน

ตัวอย่างที่ ๑ ในวรรณคดีสันสกฤตชื่อคัมภีร์ฤคเวท มีกล่าวว่า เทพสวิตฤ ได้แนะนำให้นักการพนันคนหนึ่งเลิกเล่นการพนันแล้วไปประกอบอาชีพกสิกรรม และยินดีในสมบัติของตนนัก พนันโบราณมีความเชื่อว่า การทำพิธีสวดอ่อนวอนขอพรจากเทพเจ้าผู้มีอำนาจ มีผลให้ประสบชัยชนะในการเล่นเสมอ มีหลักฐานปรากฏตั้งแต่สมัยพระเวท เช่น ในคัมภีร์อรพเวทมีบทในการให้นักการพนันมีโชค ในบทสวดนั้นนักพนัน ได้อ้างถึงนามของเทพเจ้าหลายองค์ เช่นอ้างถึง พระมรุต พระอินทร์ และนางอัปสร เป็นต้น

ในวรรณคดีบาลีปรากฏว่า มีเทพธิดาคอยช่วยเหลือมนุษย์ให้ชนะในการเล่นการพนัน เช่น เรื่องวิรุฬชาตกะกล่าวถึง พระเจ้าธัญชัยโกกริยะ ได้รับความช่วยเหลือจากเทพธิดาองค์หนึ่ง ซึ่งแต่ เดิมในอดีตชาติที่ ๓ เคยเป็นมารดาของพระองค์มาก่อน พระองค์จึงได้ขอความอนุเคราะห์จากนาง เทพธิดานั้นให้ช่วยเพื่อชัยชนะในการเล่นการพนัน ดังต่อไปนี้

“ข้าแต่มารดา ขอมารดาจงดูแลข้าพเจ้าด้วย โปรดช่วยให้ความชนะปรากฏแก่ข้าพเจ้า ข้า แต่มารดา ขอมารดาจงช่วยอนุเคราะห์แก่ข้าพเจ้า เพราะเดชแห่งมารดา ความชนะจะมีแก่ข้าพเจ้า ลูกบาทว์ที่ทำด้วยทองชมพู ๔ เหลี่ยมจัตุรัส กว้างและยาว ๘ นิ้ว รุ่งเรืองอยู่ท่ามกลางบริษัท จงแก้ว มณีรัศมีสว่างไสว ข้าแต่เทวดา จงให้ความชนะแก่ข้าพเจ้าจงเห็นแก่ข้าพเจ้าผู้มี โภคสมบัติน้อย อัน คนผู้ที่มารดาคอยช่วยอนุเคราะห์อยู่แล้ว ย่อมจะเห็นแต่ความเจริญทุกเมื่อ”^{๓๕}

๒) การพนันกับพิธีกรรม ลูกเต๋าซึ่งเป็นองค์ประกอบของการเล่นการพนัน มีอิทธิพล เหนือจิตใจของนักพนันอย่างยิ่ง ตั้งแต่สมัยพระเวทเป็นต้นมา ลูกเต๋าทำให้อัจฉริยะใจแก่นักพนัน ใหม่อย่างมาก ดังบทสวดในฤคเวทว่า “ลูกเต๋าทิ้งหลาย กลิ้งลงเบื้องล่างกระดอนเบี่ยงบน แม่ไม่มี มือก็สามารถชนะผู้มีมือได้ ถ่านไฟทิพย์ที่ถูกโปรยบนพื้นเป็นสิ่งเย็นย่อมเผาผลาญจิตใจ

^{๓๕} พ.ชา.อ. (ไทย) ๑๐/๒๓๘ – ๒๓๙.

ตัวอย่างเช่น การพนันที่นำไปใช้ในชีวิตสำคัญ มีตัวอย่างในพิธีอคนยาเซยะ ซึ่งปรากฏใน คัมภีร์อถรรพเวท และมานวธรรมศาสตร์ เป็นพิธีเตรียมไฟศักดิ์สิทธิ์ เจ้าของพิธีจะเล่นสกากับ บุตรชาย ๓ คน โดยมีวัวเป็นของเดิมพัน (รางวัล) และวัวจะถูกเปลี่ยนค่าเป็นข้าวเพื่อนำไปประกอบ อาหาร แล้วเลี้ยงคนในพิธีนั้น^{๓๖}

๓) การพนันกับผู้นำประเทศ พระราชา ชาวอินเดียยกย่องให้เป็นผู้นำในสมัยโบราณ และมักจะมึบบทบาทเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเล่นการพนันมานานแล้ว ปรากฏชัดในหลักฐาน คือ คัมภีร์มหาภารตะเช่น พระยุษิษฐิระและพระนลก็ทรงเป็นนักพนันด้วย เป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรง แม้แต่ในชาตภัฏฐกถาบาลี ก็มีปรากฏว่าพระราชาโปรดการเล่นการพนันเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็น ค่านิยมที่ถือกันว่าเป็นกีฬาชั้นสูงสุดของพระราชาโดยผู้เล่นการพนันนั้น เกี่ยวข้อง ๓ ทาง ดังนี้^{๓๗}

๑. เกี่ยวกับบทลงโทษตามกฎหมาย ในคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ถือว่าการพนันนั้นเป็นสิ่งชั่วร้าย พระราชาจึงต้องลงโทษผู้ฝ่าฝืนการเล่นพนัน ดังความตอนหนึ่งว่า “ผู้ใดเล่นการพนันหรือ ชักชวนผู้อื่นให้เล่นการพนันทศุค และการเล่นพนันสมาทวะยะ พระราชาพึงลงโทษเขาทั้งหลายทั้ง ปวงให้ตาย และอีกบทหนึ่งก็แสดงว่า “นรชนใดเสพการพนันอย่างลับหรืออย่างเปิดเผย นรชนผู้นั้นพึงถูกพระราชาลงโทษในหลายรูปแบบตามที่พระราชาพึงประสงค์” ดังนั้นจึงต้องถูกขับไล่ ออกจากบ่อนการพนัน และใช้พวงมาลัยลูกเต๋าแขวนรอบ ๆ คอของเขา เป็นข้อปฏิบัติที่ควรจำ

๒. เกี่ยวกับภาษีรายได้ มีตัวอย่างเช่น ในคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ห้ามเล่นพนันแต่คัมภีร์ พฤห์สप्तคือนุญาตให้เล่นการพนันได้ แต่ต้องอยู่ในความควบคุมของเจ้าของบ่อนและถูกเจ้าของ บ่อนเก็บรายได้ขณะเดียวกันเจ้าของบ่อนจะต้องได้รับพระบรมราชานุญาตก่อนจึงจะเปิดทำการได้ และบางครั้ง พระราชายังต้องช่วยตัดสินคดีในกรณีเกิดการทะเลาะวิวาทกันแล้วตกลงกันไม่ได้ ดังนั้น พระราชาจึงได้รับส่วนแบ่งจากบ่อนนั้นด้วย

๓. เกี่ยวกับนโยบายในการบริหาร มีตัวอย่างในคัมภีร์พฤห์สप्तคือนุญาตให้เปิดการเล่น การพนันอย่างเปิดเผยนั้น เป็นนโยบายในการปกครองอีกวิธีหนึ่งของพระราชาเนื่องจากบ่อนเป็น ศูนย์รวมของพวกนักเลงทุกประเภทเมื่อมีเหตุการณ์ทางคดีเกิดขึ้น ย่อมจะสืบหาโจรผู้ร้ายที่ทำผิดได้ เป็นอย่างดี^{๓๘}

^{๓๖} L.D. Barnett. Antiquities of India, and account on the history and culture of ancient Hindustan, (Culcutta : Punthi Pustak, 1977), p. 124.

^{๓๗} พระโฆษิต สุมะโร (กุ่มท้าว), “หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมการเล่นการพนันหยาบใน ชุมชน,” วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๘๕.

^{๓๘} พระโฆษิต สุมะโร (กุ่มท้าว), “หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมการเล่นการพนันหยาบในชุมชน,” วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรบัณฑิต, หน้า ๘๐.

ผู้วิจัยเห็นว่า การพนันได้เกิดขึ้นมาคู่กับสังคมมนุษย์มาเป็นเวลานาน เพราะมนุษย์ต้องการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยการหาวิธีในการปฏิสัมพันธ์ อาจเป็นการเล่นเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่เป้าหมายอยู่ที่การแข่งขันเอาชนะกัน เมื่อมีการแพ้และชนะเกิดขึ้น บุคคลที่ไม่มีส่วนในการแพ้ชนะในเกมนั้นก็มีการเสี่ยงทายว่าฝ่ายไหนชนะฝ่ายไหนแพ้ จึงเกิดการพนันขึ้นต่อกันเกิดขึ้น พอมาถึงปัจจุบันการพนันได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นการพนันที่ต้องใช้ทรัพย์สินมาเป็นสื่อกลางในการเล่น เพราะความต้องการทรัพย์สิน (โลภะ) จึงต้องแสวงหาเพื่อจะเล่น อย่างเช่น การพนันหวย นักเล่นหวยจะต้องหาตัวเลขทุกวิธีทางเพื่อจะได้ตัวเลขมา จึงมีวิธีการขอหวยหลากหลายวิธี ดังนี้

๔.๑.๔ วิธีการขอหวยของนักเล่นหวย

เมื่อกล่าวถึงเรื่องการเล่นการพนันทุกประเภท คนไทยเราตั้งแต่สมัยโบราณมาจนถึงปัจจุบัน มีจิตวิทยาอยู่อย่าง คือ วิธีการหรือกลอุบายในการเล่นพนัน เพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะหรือผลที่ใกล้เคียงที่สุดสำหรับการเสี่ยงแต่ละครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการเล่นการพนันชนิดใดก็ตาม ดังนั้นผู้เล่นพนันหวยเอง ก็ย่อมมีกลอุบายในการเสี่ยงทาย โชคลาสนา อย่างหลากหลายวิธี ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงเฉพาะที่นิยมแสวงหาตัวเลขเพื่อมาซื้อหวย เพื่อนำมาประกอบงานวิจัยครั้งนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถบ่งบอกถึงพฤติกรรมในการเล่นหวย ดังนี้

๑. วิธีการขูดต้นไม้เพื่อขอหวย ผู้เล่นหวยนั้น จะเตรียมการไปขูดต้นไม้ใหญ่ทั้งที่อยู่ใกล้กับชุมชนและห่างไกลถึงต่างจังหวัดก็มี เพื่อให้ได้เลขเด็ดซื้อหวยกัน (ผู้วิจัยสังเกตว่า คนที่ชอบเล่นหวยนั้นนิยมเรียกการซื้อหวยจนติดปากว่า “แทงหวย” “ซื้อเบอร์” “ซื้อเลข” มากกว่าคำว่า “เล่นหวย”)

๒. วิธีการนำของโบราณไปขอหวย การขอหวยวิธีนี้ได้แก่ การนำสิ่งของโบราณเก่าแก่มาทำพิธีขอหวย เช่น นำเอาเต้าปูนเก่า ระฆังเก่า เรือเก่า เงินพดด้วง เงินฮาง (เงินราง) เงินมะพร้าว ๓ ดา เงินเหรียญ รัชกาลที่ ๕ (ร.๕) รุ่งที่มีหมอกขึ้นไปท้ออักษรเพ็ญธนบัตรใบละ ๑ บาท รัชกาลที่ ๕ ตัวหนังสือสีเขียว พานสีแดง เป็นต้น ให้อาจารย์ผู้มีคาถาอาคมเท่านั้นจึงสวดได้ และสวดไปจนกว่าตัวเลขจะปรากฏขึ้นมาที่สิ่งของนั้น^{๓๕} (วิธีนี้ ถ้าหวยออกถูกตามที่สวด ต้องจ่ายอย่างน้อยถึง ๓๐ เปอร์เซ็นต์ แก่คนทำพิธีหรือคนสวดคาถานั้นอีกต่อหนึ่ง นอกเหนือจากค่ายกครู)

^{๓๕} พระโฆสิต สุเมธ (คุ้มท้าว), “หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมการเล่นการพนันหวยในชุมชน,” วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรบัณฑิต, หน้า ๗๓.

๓. วิธีการเสี่ยงทายหอยโดยใช้สัตว์ วิธีการนี้ ได้แก่การใช้สัตว์เป็นตัวนำโชคเพื่อบอกให้คนรู้ว่าหอยหรือเลขเด็ดที่จะซื้อนั้น จะออกอะไร เช่น การขอหอยโดยใช้ตัวบั้ง (ภาษาอีสานเรียกว่าบั้ง) หรือ ตัวแมงมุมยักษ์มีพิษสีดำตัวใหญ่กว่าแมงมุมทั่วไปหลายสิบเท่า^{๔๐}

๔. วิธีการขอหอยโดยเสี่ยงทายทางความฝัน วิธีการนี้ เป็นวิธีที่ง่ายไม่ต้องลงทุน เหมือนกับวิธีข้างต้นที่กล่าวมาแล้วนั้น เพราะมีวิธีการที่ง่ายไม่ซับซ้อน โดยผู้เล่นจะนำหอยที่ตนจะซื้อในงวดที่จะมาถึงนั้น ไปวางถวายไว้ที่โต๊ะหมู่บูชา หรือของรักษาประจำบ้านเรือน แล้วก็ตั้งจิตอธิษฐาน ว่า ถ้าหากตัวเลขในใบหอยนั้นถูกก็ขอให้ฝันได้สิ่งของอะไรก็ได้มากหรือน้อยก็ทำนายตามฝัน

๕. วิธีการนั่งดูหอยหรือตัวเลขด้วยสมาธิ วิธีการนี้ ผู้เล่นหอยที่นิยมแสวงหาวิธีการต่าง ๆ ก็จะเลือกว่าในงวดนี้เขาจะใช้วิธีใดในการทำนายหรือเสี่ยงโชคเรื่องหอย ซึ่งวิธีนี้ทำได้เฉพาะคนที่ฝึกฝนด้านจิต ด้านสมาธิที่มั่นคงเท่านั้นจึงทำได้

๖. วิธีการขอหอยโดยผ่านร่างทรง วิธีการนี้ ผู้เล่นมักจะนิยมไปหาอาจารย์ทรง หรือ คนทรงเจ้า ที่เชื่อกันในสังคมอีกวงการหนึ่งว่า มีเทพเจ้าองค์ใดองค์หนึ่งมาสิงสถิตอยู่ในร่างของคนทรงนั้น เมื่อทำพิธีเสร็จแล้ว ก็จะขอหอยกับเทพซึ่งอยู่ในร่างคนทรง

๗. วิธีการทำนายหอยโดยการคำนวณทางสถิติ วิธีการนี้ ผู้เล่นจะต้องอาศัยสถิติทางผลการออกสลากออกสลากในงวดที่ผ่านมา ๆ มาหลายสิบงวดขึ้นไป เพื่อเป็นฐานในการพยากรณ์หอยที่ออกในงวดถัดไป^{๔๑}

วิธีการขอหอยนี้เป็นเพียงตัวอย่างเท่านั้น และใช้ได้ผลจริงประมาณ ๗๐ เปอร์เซ็นต์ คือใน ๑๐ งวดก็จะมีผลการคำนวณผิด เพียง ๓-๔ งวดเท่านั้น แต่จะต้องนำไปคิดกับสูตรเลขอื่น ๆ อีกหลายสูตร จึงจะได้หอยไปซื้อกัน วิธีนี้นิยมในหมู่คนที่ชอบตัวเลข ชอบคำนวณ และทำให้มีรายได้อย่างสม่ำเสมอ ไม่เสี่ยงมากนักเหมือนวิธีอื่น เพราะเป็นการคาดคะเนความน่าจะเป็นตามหลักการทางสถิติเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับคาถาอาคมไสยศาสตร์เลย^{๔๒}

จากการศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับพฤติกรรมในการขอหอย ทำให้ทราบว่าชุมชนชนานเมืองมีความสนใจในการเสาะแสวงหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งตัวเลขที่ตนเองชอบและแม่นยำที่สุดจะได้ไม่ผิดพลาดและไม่เสียเงินมากเวลาซื้อหอย เลขท้าย ๓ ตัว ๒ ตัว ดังนั้นการจะแก้ปัญหาในด้านพฤติกรรมของคนที่เล่นหอยในชุมชน จึงควรนำหลักพุทธธรรมเข้ามาปรับใช้ให้เหมาะสม โดยมีแนวคิด หลักการ และวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้คนในชุมชนชนานเมืองได้ลด ละ เลิก พฤติกรรมในการ

^{๔๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๔.

^{๔๑} พระโฆสิต สุเมธ (คุ่มข้าว), “หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมการเล่นการพนันหอยในชุมชน,” วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรบัณฑิต, หน้า ๗๕.

^{๔๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๖.

เล่นพนันหอยรัฐและหอยใต้ดิน โดยได้สรุปสถานการณ์การเล่นการพนันหอยออกเป็นประเด็นหลัก ๆ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๒ วิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบของการพนันหอยต่อสังคมไทย

๔.๒.๑ ผลกระทบของหอยเถื่อนในสังคมไทย

การเลียบ่อนเบี้ยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว^{๔๓} ในประกาศหอรัษฎาการพิพิมพ์ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดัย กรมพระจักรพรรดิพงษ์ อธิบดีที่ ๑ ในกรมพระคลังมหาสมบัติ รับพระราชโองการเหนือเกล้าฯ ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ สั่งว่า การเล่นการพนันต่างๆ ซึ่งชาวสยามเคยเล่นกันเป็นการสนุก และแข่งขันพนันกันด้วยทรัพย์สมบัติพัสดุเงินทองต่าง ๆ นั้น ทำให้เป็นการเสียทรัพย์ เสียเวลา เสียประโยชน์การค้าขาย และทำให้เกิดอันตรายหมกมุ่นไปในสิ่งที่หาประโยชน์มิได้ ด้วยเหตุดังกล่าวพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงมีพระราชดำริที่จะ ค่อย ๆ เลิกบ่อนเบี้ยเสีย ซึ่งในขณะนั้นในกรุงเทพฯ มีอยู่ ๑๒๖ ตำบล และยังมีบ่อน ย่อย ๆ เล็ก ๆ อีกประมาณ ๒๒๗ ตำบล รวมมีบ่อนเบี้ยทั้งหมดประมาณ ๔๐๓ บ่อน ซึ่งในที่นี้ไม่ได้รวมบ่อนเบี้ยทางหัวเมืองต่าง ๆ ทั้งราชอาณาจักร การดำเนินการยกเลิกบ่อนเบี้ยจึงต้องใช้เวลาและต้องใช้พระราชอุสาหะเป็นเวลานาน และได้ดำเนินไปถึง รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว การยกเลิกการเล่นหอยและบ่อนเบี้ยทั้งราชอาณาจักรจึงบรรลุผลโดยวันที่ ๑ เมษายน ปีมะเส็ง พุทธศักราช ๒๔๖๐ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชโองการสั่ง แก่ไขพระราชบัญญัติการพนัน ร.ศ. ๑๑๑ โดยยกเลิกการพนันคือหอยและบ่อนเบี้ยซึ่งรัฐบาลเคยอนุญาตไว้ ห้ามมิให้ใครเล่นหอย เล่นถั่วไปในพระราชอาณาจักรต่อไปเป็นอันขาด การยกเลิกหอยและบ่อนเบี้ยนั้น รวมใช้เวลาทั้งสิ้นเกือบ ๓๐ ปี และรัฐบาลต้องเสียรายได้ที่เคยได้จากบ่อนเบี้ยจำนวนปีละหลายล้านบาท แต่ก็ไม่เป็นเหตุซึ่งจะเปลี่ยนแปลงกระแสพระราชดำริโดยมีพระราชประสงค์จะให้ไพร่บ้านพลเมืองมีเงินไว้ประกอบการทำมาหาเลี้ยงชีพให้เป็นประโยชน์แก่ตน^{๔๔}

๔.๒.๒ ผลกระทบที่มีต่อผู้เล่นและคนในชุมชน

^{๔๓}อมรคุณารักษ์, พระราชกรณียกิจสำคัญในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, (กรุงเทพมหานคร : องค์การการค้าของคุรุสภา, ๒๕๑๒), : หน้า ๑๑๒-๑๑๔.

^{๔๔} ศิวะ ๓๐๔, “อุดมสุข ถึง ชินจุฑา เจ้ป๋า เจ้าแม่บ่อน คู่กัดคอมมานโด กองปราบฯ,” มติชนสุดสัปดาห์, (๑๕-๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖) หน้า ๕๒-๕๓.

การเล่นการพนันห่วยทั้งหวนใต้ดินห่วยรัฐบาล สลากกินแบ่งรัฐบาลสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นการพนันที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อผู้เล่นและบุคคลในชุมชน จึงเป็นปัญหาอย่างยิ่งที่จะควบคุมเรื่องผลกระทบจากการเล่นการพนันห่วยที่มีอิทธิพลต่อชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก เพราะว่าเมื่อผู้เล่นพนันห่วยส่วนใหญ่ที่ชอบเล่นมักเป็นคนหาเช้ากินค่ำ คือ มีรายได้น้อย ส่วนคนที่ค่อนข้างจะมีฐานะปานกลางขึ้นไปก็จะนิยมเล่นห่วย ดังนั้น จึงพอสรุปปัญหาและผลกระทบของการเล่นพนันห่วยในชุมชน ดังต่อไปนี้

๔.๒.๒.๑ ผลกระทบต่อตัวผู้เล่นห่วยเอง

หมายถึง ความเสื่อมเสียทรัพย์สินเงินทองของคนที่มาได้อย่างลำบาก แต่ต้องหมดไปภายในไม่กี่นาที เพราะความโลภอยากได้ไม่สิ้นสุดของคนเรา ทำให้ขาดการยั้งคิดทางอารมณ์ ขาดสติ ตั้งอยู่ในความประมาท คิดแต่จะได้ฝ่ายเดียว และไม่คิดถึงผลเสียว่าถ้าไม่ถูกห่วยจะเอาเงินที่ไหนใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของตน นอกจากนั้นคนที่เป่ย์บั้นจิตผู้รู้ทั้งหลาย ก็คิดเถียงว่าไม่มีความพอเพียงตามฐานะของตน ไม่รู้จักสันโดษใช้จ่ายให้พอดีใช้เงินเกินฐานะ จึงทำให้เดือดร้อนบางรายต้องยืมเขามาเล่น บางรายก็คิดหนีเขาแล้วหนีไปหลายปีค่อยกลับมาแต่ไม่ใช้หนี้ที่ยืมไปเล่นนั้นเสียส่วนใหญ่ จึงต้องคอยระวังตนอยู่เสมอเกรงเจ้าหน้าที่จะมาพบและทวงหนี้คืน กลับไม่เป็นสุขจิตใจหดหู่และไม่อยากจะทำงานใด ๆ อีก เพราะหมดกำลังใจต่อสู้เนื่องจากไม่มีทรัพย์แล้ว^{๔๔}

๔.๒.๒.๒. ผลกระทบต่อครอบครัวของผู้เล่นห่วย

ได้แก่ ผลกระทบที่มีต่อ สามี ภริยา บุตรธิดา ตลอดจนญาติพี่น้อง เพราะเมื่อคนถูกเจ้าหน้าที่บ้านเมืองจับกุมในฐานะลักลอบเล่นการพนันห่วยเถื่อนในชุมชน ก็ต้องไปประกันตัวในวงเงินที่กฎหมายกำหนดไว้ (ผู้เล่นห่วยถูกปรับอย่างน้อย ๒,๐๐๐ บาท) เว้นแต่เจ้าหน้าที่จะมีความอนุเคราะห์ลดค่าปรับลงมาให้น้อยลง ซึ่งแล้วแต่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะใช้ดุลยพินิจในการลดหย่อนผ่อนโทษนั้น^{๔๕}

๔.๒.๒.๓. ผลกระทบต่อสมาชิกในชุมชน

ความทุกข์ หรือ ปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อสมาชิกในชุมชน สืบเนื่องมาจากการเล่นการพนันห่วยในชุมชน ได้แก่ โทษภัยที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ ด้านด้วยกัน เช่น ทำให้ชีวิตและทรัพย์สินได้รับความเสียหาย ขาดความเชื่อถือจากคนภายนอก ขาดความร่วมมือที่ดีทางสังคมนอกชุมชน และทำให้ชุมชนอ่อนแอลงในด้านศีลธรรม จารีต ประเพณี

๔.๒.๒.๔. ผลกระทบต่อคนนอกชุมชนที่เข้าอยู่อาศัยในชุมชน

^{๔๔}พระโฆสิต สุเมธ (กุ่มท้าว), “หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมการเล่นการพนันห่วยในชุมชน,” วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตร์บัณฑิต, หน้า ๕๕.

ได้แก่ คนที่ไม่ได้ที่ชื่อตามที่อยู่ของสำนักงานทะเบียนบ้าน คือ คนเหล่านี้เข้ามาเป็นเพียงผู้อาศัยชั่วคราวเพื่อทำงาน ประกอบอาชีพเลี้ยงตนและครอบครัวโดยสุจริต แต่เมื่อมาอยู่แล้วก็ต้องระมัดระวังสิ่งของเครื่องใช้ยานพาหนะ อุปกรณ์ในการทำงาน เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เพราะเกรงจะถูกขโมยไป เพราะฝีมือของพวกคนที่เป็นหนี้พนันทุกประเภทถ้าหากเล่นหนัก ๆ เข้า จนไม่มีเงินเหลือแล้ว ทำให้กลุ่มมิชชันนารีกลุ่มนี้ก่อปัญหาต่อคนนอกชุมชนได้ และยังไม่ได้เกี่ยวข้องเป็นญาติหรือคนที่รู้จักกัน สร้างความหนักใจ ไม่สบายใจแก่ผู้มาอยู่อาศัยในชุมชนแห่งนี้เป็นอย่างยิ่ง^{๔๖}

เมื่อกล่าวถึงปัญหาหลักที่สังคมไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัว ปัญหาเยาวชน ปัญหาความถดถอยทางด้านศีลธรรม รวมถึงปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ ปัญหาส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากอบายมุข ดังนั้น แสดงว่าอบายมุขเป็นส่วนหนึ่งที่สร้างผลกระทบให้กับสังคม ปัญหาที่เห็นชัดที่เกิดขึ้นกับสังคมเพราะอบายมุขมี ๓ ด้าน คือ ผลกระทบด้านสังคม ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ และผลกระทบต่อระบบการเมืองการปกครอง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๒.๓ ผลกระทบด้านสังคม

การ พนันเป็น “สินค้าที่มีภัยต่อสังคม” ประเภทหนึ่ง ซึ่งส่งผลในให้อรรถประโยชน์ของสังคมต่ำลง จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะเข้ามาควบคุม การควบคุมเรื่องการเล่นพนัน ควรจะไม่ให้มีกิจกรรมนี้ภายในประเทศ แต่ในทางปฏิบัติไม่มีประเทศไหนสามารถจัดการพนันให้หมดไปจากสังคมได้ หากแต่สามารถควบคุมการเล่นพนันให้อยู่ในกรอบ การที่รัฐจะสามารถควบคุมผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสังคมได้นั้น เจ้าหน้าที่รัฐผู้ควบคุมกฎหมายจะต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มแข็ง แต่การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่ค่อนข้างจะย่อหย่อน การบังคับใช้กฎหมายกับนักพนันก็เป็นเรื่องยาก เพราะสังคมยังรู้สึกว่าการพนันเป็นความผิดร้ายแรง บางคนสนับสนุนให้ทำอย่างถูกกฎหมาย ที่สำคัญที่สุดคือ การคงอยู่ของ “ธุรกิจใต้ดิน” เป็นผลมาจากการได้รับความคุ้มครองจากผู้รักษากฎหมาย トラバิดที่ผู้รักษากฎหมายยังได้รับผลประโยชน์จากธุรกิจนอกกฎหมาย ธุรกิจนอกกฎหมายก็จะยังคงอยู่ในสังคมไทยต่อไป

การที่รัฐพยายามจะจัดการ ให้ “เศรษฐกิจการพนัน” กระทำอย่างถูกกฎหมาย ต้องคิดอย่างรอบคอบว่าจะมีวิธีการจัดการอย่างไร เพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสังคม โดยเฉพาะกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และอีกส่วนที่มีความสำคัญ คือ การจัดสรรรายได้ของรัฐจำนวนมหาศาลที่เกิดจาก “เศรษฐกิจการพนัน” เงิน ที่รัฐสามารถจัดเก็บได้ จากการนำ “เศรษฐกิจการพนัน” มาทำให้

^{๔๖} พระโฆสิต สุเมธ (กุ่มท้าว), “หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมการเล่นการพนันหายในชุมชน,” วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรบัณฑิต, หน้า ๑๐๐.

ถูกกฎหมาย อาจจะแยกได้เป็นสองส่วน ส่วนแรก คือ กำไรหรือภาษีที่จัดเก็บได้ จากธุรกิจประเภทนั้น และ ส่วนที่สอง คือ เงินหมุนเวียนและธุรกิจเกี่ยวเนื่องที่จะเกิดขึ้น ซึ่งคาดว่าเงินทั้งสองส่วนจะเป็นเงินนับแสนล้านบาท หากนำทั้งโตะบอลและบ่อนคาสิโน มาทำให้ถูกกฎหมาย

การนำเงินส่วนหนึ่งมาชดเชยให้กับสังคมน่าจะเป็นทางเลือกที่ดี เพื่อลดผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการนำธุรกิจผิดกฎหมายมาทำให้ถูกกฎหมาย โดยพยายามจัดสรรเงินในส่วนนี้ไปสนับสนุน (Subsidy) การผลิต “สินค้าที่มีผลดีต่อสังคม”(การศึกษา การสาธารณสุข และการรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศ) ซึ่งอาจจะแบ่งเงินออกเป็นสามส่วนด้วยกัน ส่วนแรกนำไปพัฒนาด้านการศึกษา เพื่อยกระดับพื้นฐานทางด้านความคิดของเยาวชนในประเทศ ให้รับรู้ถึงผลกระทบของการเป็นทาสของ การพนัน ส่วนที่สองควรนำไปสนับสนุนทางด้านสาธารณสุขของประเทศ ส่วนสุดท้ายนำไปจัดแบ่งให้กับข้าราชการตำรวจที่จะต้องรับผิดชอบในการดูแล สังคมที่เพิ่มขึ้นเงินใน “เศรษฐกิจการพนัน” มีความเกี่ยวข้องถึงกันระหว่างนักการเมืองระดับชาติกับนักการเมืองท้องถิ่น และนำมาสู่การแสวงหาผลประโยชน์ในด้านอื่นๆ จนทำให้ “เศรษฐกิจการพนัน” มีการขยายตัวมากขึ้นเรื่อยๆ การที่รัฐจะเข้ามาจัดการเป็นเรื่องที่ดี แต่จะต้องมีความโปร่งใส เพราะมีนักการเมืองในรัฐบาลอาจจะได้รับผลประโยชน์ บนความเสื่อมถอยของสังคมไทย^{๓๗}

๔.๒.๔ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

การพนันนั้นถึงแม้รัฐบาลจะมองว่าเป็นแหล่งที่มาของรายได้มหาศาล จากภาษีอากร จึงเกิดแนวคิดที่จะเปิดบ่อนเสรีภายในประเทศเพื่อต้องการสกัดกั้นคนไม่ให้ขนเงินออกไปเล่นยังบ่อนตามต่างประเทศก็ตาม ก็เพียงสร้างเศรษฐกิจมายาภาพที่มีได้มีคุณค่าจริง เพราะหากเปิดบ่อนเสรีจริงก็จะทำให้สูญเสียต้นทุนทางสังคมไป กล่าวคือเป็นการทำลายค่านิยมในการขยันทำงานแต่เป็นการปลูกฝังค่านิยมของการอยากรวยทางลัดให้เกิดขึ้นกับคนในสังคม อีกทั้งเงินออมของภาคประชาชนก็จะไหลออกไปสู่ธุรกิจการพนัน แม้แต่ผู้มีรายได้น้อยก็อยากที่จะรวยทางลัดจึงพากันเสี่ยงโชคด้วยการเล่นหวยบนดิน ใต้ดิน หรือหวยรัฐบาล^{๓๘}

^{๓๗} รังสิมันต์ กิ่งแก้ว. (๓ ธ.ค. ๒๕๕๖). “เศรษฐกิจการพนัน.” **Management tips**. [ออนไลน์].

๓๗ ย่อหน้า. แหล่งที่มา : http://shine-management-tips.blogspot.com/2008/03/blog-post_1761.html

[๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖].

^{๓๘} พระมหาวิรัช ชยวีโร, “การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาจริยศาสตร์ : กรณีการเปิดบ่อนการพนันถูกกฎหมายในประเทศไทย,” วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๓๕.

๔.๒.๕ ผลกระทบต่อระบบการเมืองการปกครอง

อบายมุขเป็นสาเหตุปัญหาการคอร์รัปชัน โดยเฉพาะบ่อนการพนัน และสถานบริการ เนื่องจากทั้งสองประเภทนี้มีผลประโยชน์มหาศาลจึงทำให้เกิดปัญหาการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสวงหาผลประโยชน์จากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อมูลอันแสดงให้เห็นว่าอบายมุขทั้งสองประเภทนี้เป็นเหตุให้เกิดการคอร์รัปชัน ซึ่งการเปิดบ่อนการพนันเป็นสาเหตุนำไปสู่ปัญหาการคอร์รัปชันด้วย ๒ ประการคือ

ประการที่ ๑ เนื่องจากประเภทของการเล่นการพนันส่วนใหญ่ในประเทศไทยถึงแม้เป็นสิ่งผิดกฎหมาย แต่ก็ยังเป็นอำนาจโดยตรงของรัฐที่จะอนุญาตให้มีการเล่นการพนันโดยถูกต้องตามกฎหมายซึ่งครอบคลุมถึง ผู้เล่น และผู้จัดให้มีการเล่นหรือเจ้าสำนัก กฎหมายเฉพาะที่รองรับการใช้อำนาจของรัฐที่ว่ามีได้แก่พระราชบัญญัติการพนันพุทธศักราช ๒๔๗๘ ซึ่งได้กำหนดแนวสาระสำคัญในการเข้าควบคุมการเล่นและการจัดให้เล่น ด้วยการจำแนกประเภทการพนันไว้ ๒ บัญชี คือ บัญชี ก. และบัญชี ข. เพื่อกำหนดมาตรการควบคุมในลักษณะที่เป็นการห้ามมิให้อนุญาตจัดให้มีหรือเข้าเล่น และเป็นการเล่นที่สามารถอนุญาตจัดให้มีหรือเข้าเล่นได้ประเภทการ พนันที่กำหนดไว้ในบัญชี ก. และบัญชี ข. ที่ห้ามมิให้มีหรือห้ามมิให้เล่น มีอย่างละ ๒๘ รายการรวมเป็น ๕๖ รายการการที่กฎหมายมีข้อห้ามให้การพนันส่วนใหญ่เป็นสิ่งผิดกฎหมาย เป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองใช้อำนาจของตนแสวงหาผลประโยชน์จากนักการพนัน หรือเจ้าของบ่อนได้

ประการที่ ๒ จำนวนความต้องการของคนไทยที่จะเล่นการพนันและวงเงินที่เกี่ยวข้องกับการพนันมีเพิ่มขึ้นตลอดเวลา จากผลการศึกษาในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ของ ดร.สังศิต พิริยะรังสรรค์ และคณะพบว่าการเล่นที่มีผู้เล่นมากที่สุดมีไม่น้อยกว่า ๑๕ ประเภทและจำนวนผู้เล่นการพนันทุกประเภทรวมกันเท่ากับ ๘๓ ล้านคน (คนหนึ่งอาจเลือกเล่นการพนันได้มากกว่า ๑ ประเภท) จากการศึกษายังพบว่าจำนวนผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการพนัน ในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ สูงกว่าในช่วงก่อนปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งเป็นช่วงก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจมาก^{๔๕}

ในแง่ของวงเงินที่เกี่ยวข้องกับการพนัน หากใช้ตัวเลขการสำรวจ จากด้านเจ้ามือ (ห่วยใต้ดิน ห่วยหุ้น และห่วย ข.ก.ส. บ่อนการพนัน พนันฟุตบอลและหวยรายวันและตัวเลขจากการสำรวจด้านผู้บริโภคหรือผู้เล่น (ห่วยหุ้นและสลากกินแบ่งรัฐบาล) ขนาดมูลค่าเพิ่มของเศรษฐกิจการพนันในประเทศไทยปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ทั้งที่ผิดกฎหมายและถูกกฎหมายเท่ากับ ๓๕๒,๐๐๐ - ๔๕๔,๐๐๐ ล้านบาท รายจ่ายของประชาชนทางด้านการพนันเฉลี่ยเท่ากับ ๘,๔๓๐ - ๙,๖๖๓ บาทต่อคนต่อปี ซึ่งเท่ากับร้อยละ ๑๐.๔ - ๑๒ ของรายได้

^{๔๕} สังศิต พิริยะรังสรรค์, ตำรวจผู้มีอิทธิพลและเศรษฐกิจมืด, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน, ๒๕๔๘), หน้า ๙๖ - ๙๘.

หากใช้ตัวเลขจากการสำรวจเฉพาะด้านผู้บริโภค ในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นฐาน ขนาดของเศรษฐกิจการพนันในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ เท่ากับ ๓๒๔,๓๘๔ ล้านบาท ซึ่งคิดเป็นรายจ่ายของประชาชนทางด้านการพนันเท่ากับ ๖,๘๘๕ บาทต่อคนต่อปี หรือ เท่ากับร้อยละ ๘.๖ ของรายได้^{๕๐}

ประการที่ ๓ ผลตอบแทนและจำนวนประเภทของกิจกรรมพนันที่ผิดกฎหมายสูงกว่าและหลากหลายกว่ากิจกรรมการพนันที่ถูกกฎหมาย จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้บริโภคเข้ามามีส่วนร่วมในธุรกิจการพนันที่ผิดกฎหมายมากกว่า จากการสำรวจของ ดร.สังศิต พิริยะรังสรรค์และคณะ (๒๕๔๖) พบว่าในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ผู้ที่เล่นการพนันประเภทที่ผิดกฎหมาย ได้แก่ หว่ยใต้ดิน หว่ยออมสิน หว่ย ธ.ก.ส. หว่ยหุ้น การพนันฟุตบอล กีฬาพื้นบ้าน จัปยี้ก๊ และการเล่นอื่น ๆ ที่เหลือรวมกันมีจำนวนมากกว่าผู้ที่เล่นการพนันถูกกฎหมายซึ่งได้แก่ สลากกินแบ่งรัฐบาล มวยหรือมวยคู่และแข่งม้า

๔.๓ วิเคราะห์การพนันหว่ยออนไลน์ที่มีผลต่อสังคมไทยกับพุทธจริยศาสตร์

๔.๓.๑ กลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยกับการพนันหว่ยออนไลน์

หว่ยออนไลน์เป็นการพนันชนิดใหม่ที่สังคมไทยได้มีการออกจำหน่ายมาครั้งหนึ่งเมื่อสมัยของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีนโยบายหว่ยใต้ดินขึ้นมาอยู่บนดิน การเปลี่ยนแปลงในเรื่องการออกสลากกินแบ่งฯ ไม่ว่าจะเป็นการเริ่มให้มีการขายสลาก หรือการปรับเปลี่ยนรูปแบบต่างๆ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมในทุกประเทศ ดังนั้นการปรับเปลี่ยนแต่ละครั้งจะต้องมีการออกเป็นกฎหมาย ผ่านการพิจารณาพิจารณาจะออกเป็นแค่กฎหมายในระดับที่ให้อำนาจหน่วยงานใดหน่วย งานหนึ่งไม่ได้ แต่ก็ได้นักวิชาการ ประชาชนบางกลุ่ม และผู้พิจารณาออกมาคัดค้านถึงผลเสียต่อนโยบายหว่ยออนไลน์ ซึ่งจะเป็นปัญหาและจะส่งผลกระทบต่อสังคมต่อเด็กและเยาวชน ผู้วิจัยจึงจะขอกล่าวถึงปัญหาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นเมื่อทำการเปิดขายหว่ยออนไลน์มีผลกระทบหรือผลดีต่อบุคคลทั้ง ๒ กลุ่มคือ กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับกลุ่มเห็นด้วยต่อการเปิดขายหว่ยออนไลน์ หรือสลากเลขท้าย ๓ ตัวและ ๒ ตัวของรัฐบาล ซึ่งไม่ว่า นักวิชาการ โพลที่ใด หรือแม้แต่มูลนิธิต่าง ก็จะมีเป้าหมายการวิเคราะห์มุ่งเป้าไปที่ เด็กและเยาวชน เป็นเป้าหมายแรก ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอกล่าวถึงข้อมูลในส่วนของเด็กและเยาวชน เป็นหลัก ที่สังคมให้ความสำคัญ

๔.๓.๑.๑ ปัญหาและผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน

นักวิชาการที่เรียกร้องด้านสังคม ชุมชน และครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลของเครือข่ายเด็กและครอบครัว ที่จัดเสวนาต่อต้านหว่ยออนไลน์เมื่อไม่กี่เดือนมานี้ พบว่า หว่ยออนไลน์

^{๕๐} สังศิต พิริยะรังสรรค์, ตำรวจผู้มีอิทธิพลและเศรษฐกิจมืด, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน, ๒๕๔๘), หน้า ๘๘.

จะทำให้เด็กอีกร้อยละ ๓๐ หันมาเล่นหอยเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ มีการอ้างถึงรายงานสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนปี ๒๕๔๕ – ๒๕๕๐ เรื่องการเล่นหอยใต้ดินและลอตเตอรี่ของเด็กและเยาวชนจำนวน ๑.๔ แสนคนทั่วประเทศ พบว่า เด็กไทยร้อยละ ๑๕ ซื้อหอยใต้ดิน ตั้งแต่ชั้นเรียนระดับประถมจนถึงมหาวิทยาลัย เมื่อเด็กโตขึ้นก็จะซื้อหอยมากขึ้น โดยเด็กประถมศึกษาซื้อร้อยละ ๗ มัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ ๑๒ มัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ ๑๔ ระดับอาชีวศึกษาร้อยละ ๒๑ และระดับอุดมศึกษาร้อยละ ๒๓ ดังนั้นจึงเชื่อได้ว่าหากมีหอยออนไลน์ เด็กและเยาวชนจะหันมาเล่นหอยเพิ่มขึ้น เกินกว่า ๑ เท่าตัว หรือประมาณร้อยละ ๓๐ – ๓๕

ปัจจัยที่ทำให้นักวิชาการด้านสังคม ออกมาฟันธงว่า การสนับสนุนหอยออนไลน์จะส่งผลต่อเด็กและเยาวชนโดยตรงนั้น ก็เนื่องจากหอยออนไลน์จะทำให้เด็กและเยาวชนเล่นหอยเพิ่มขึ้น เพราะซื้อง่ายและทำหาย ตรงกับพฤติกรรมของวัยรุ่นที่ชอบเสี่ยงโชค การให้โอกาสการเข้าถึงที่ง่ายขึ้นจึงเป็นช่องทางการขยายกลุ่มผู้เล่นให้ กว้างขวางครอบคลุมทุกเพศทุกวัย

สอดคล้องกับสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ที่พบว่า ร้อยละ ๖๐ เชื่อว่า หอยออนไลน์จะทำให้เด็กและเยาวชนหันมาเล่นหอยมากขึ้น ขณะที่ร้อยละ ๓๐ เชื่อว่าหากให้มีการขายหอยออนไลน์ ก็จะเพิ่มแหล่งพนันและแหล่งอบายมุข รวมถึงหวั่นไหวหรือการโจรกรรมทรัพย์สินมากขึ้นด้วย ที่สำคัญคือร้อยละ ๗๕ เชื่อว่าการเล่นหอยจะทำให้ติดและอยากเล่นต่อไปเรื่อยๆ^{๕๐}

ผอ.เอ แบคโพลล์ กล่าวว่า ผลวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยที่จะมีหอยออนไลน์เพราะสังคมไทยเป็นสังคม แห่งพระพุทธศาสนาควรช่วยกันหาทางลดอบายมุขมากกว่าเปิดโอกาสและส่งเสริม โดยส่วนใหญ่เป็นห่วงปัญหาสังคมหลายอย่างจะเกิดขึ้นตามมา เช่น ปัญหาอบายมุข โจรกรรมทรัพย์สิน ปัญหาครอบครัว ขายบริการทางเพศ ยาเสพติด และเด็กหนีเรียน และถ้ามีหอยออนไลน์เกิดขึ้นในสังคม จะทำให้เด็กและเยาวชนหันมาเล่นหอยออนไลน์มากขึ้นเพราะง่ายในการเข้าถึง มีรูปแบบทันสมัย และเจ้าหน้าที่รัฐไม่เข้มงวดจริงจัง ยิ่งไปกว่านั้น ประชาชนส่วนใหญ่มองว่าการเล่นหอย ถ้าเล่นแล้วจะติดและเล่นต่อไปเรื่อยๆ ข้อเสนอแนะต่อสถานการณ์การเมืองในช่วงเวลานี้คือ สังคมต้องช่วยกันติดตามตรวจสอบใกล้ชิดและกลไกของ

^{๕๐} พิมพ์ดา โยธาสมุทร. (๑๔/ม.ค./๕๓). “หอยออนไลน์กับผลกระทบทางการเมือง-เศรษฐกิจ-สังคม.”

สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์. [ออนไลน์]. ๑๐ ย่อหน้า. แหล่งที่มา :

<http://www.lottothailand.com/content> [๑๓ กุมภาพันธ์ ๕๖].

รัฐต้องสามารถเอาผิดลงโทษ ขบวนการทุจริตคอร์รัปชันให้ได้ เพื่อลบภาพลักษณ์ของการเมืองไทยที่ ถูกมองว่ามีการยอมรับพฤติกรรมทุจริต คอร์รัปชันในทุกสาขาอาชีพและทุกระดับชั้นของสังคม^{๕๒}

วงเสวนาจุฬาฯ เห็นพ้องด้านห่วยออนไลน์ เผยรายงานพบเด็ก-เยาวชนไทย ๑.๔ แสนคน เสี่ยงโชควาไรได้ดิน ลอตเตอรี่ หวังผลัดดันให้เกิด ส่งผลให้เด็กหมกมุ่น เตือนรบ.อภิสิทธิ์คิดให้ดี "ครูหุ่ย"เปรียบเหมือนติดเชื้อเอดส์ แนะนำประชาพิจารณ์ ภาคสังคมชี้ถ้าคิดเปิดเล่นจะรวมตัว ค้าน ที่ห้องประชุมอาคารประชุมสุข อาชาวามรุ่ง คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน มีการจัดเสวนาเรื่อง "ห่วยออนไลน์...ผลกระทบต่อเด็ก เยาวชนและครอบครัว" โดยมีอาจารย์จากคณะครุศาสตร์ ผู้แทนจากมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก มูลนิธิเพื่อนเยาวชนเพื่อการพัฒนา และนิสิต นักศึกษาจากหลายสถาบันเข้าร่วมสัมมนา

นายสมพงษ์ จิตระดับ อาจารย์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชน หันมาเล่นห่วยเพิ่มขึ้น เนื่องจากซื้อง่าย และวัยรุ่นชอบความท้าทาย ชอบเสี่ยงโชค มีความสนุกบนความเสี่ยง จึงอยากให้รัฐบาลพิจารณาเรื่องห่วยออนไลน์ให้รอบคอบ และอยากทวงคำพูดที่นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี เคยกล่าวไว้ก่อนเป็นนายกฯ ว่า จะไม่สนับสนุนการเล่นห่วยบนดิน ไม่สนับสนุนนโยบายที่มอมเมาเยาวชน ดังนั้นรัฐบาลจึงไม่ควรสนับสนุนเรื่องนี้ และเชื่อว่าหากมีห่วยออนไลน์เกิดขึ้น แต่ไม่มีการควบคุมดูแลที่ดีจะกลายเป็นปัญหาระยะยาว โดยเฉพาะกลุ่มคนยากจนที่มีรายได้น้อยนำเงินไปซื้อห่วยและเกิดหนี้สินเพิ่ม ขึ้น และในยุคที่เศรษฐกิจตกต่ำเชื่อว่าจะทำให้ความคิดในการเสี่ยงโชคมากขึ้น จึงเรียกร้องให้รัฐบาลคิด ให้ดีก่อนจะออกมาเป็นนโยบายว่าห่วยออนไลน์ สามารถทำให้สังคมและเยาวชนเข้มแข็งหรือทำให้ หมกมุ่นกันแน่

นายคำณ ชูเดชา ผู้อำนวยการมูลนิธิเพื่อนเยาวชนเพื่อการพัฒนา กล่าวว่า ห่วยออนไลน์ ถือเป็นสินค้าอบายมุขฯ หากห่วยออนไลน์เกิดขึ้นจริงก็จะทำให้นักศึกษาเข้าถึงการเล่นง่าย ไม่ต่าง กับการซื้อเหล้า หรือการเข้าถึงอบายมุขต่างๆ และเชื่อว่านักศึกษาจะกลายเป็นลูกค้าห่วยออนไลน์ ระยะยาวจนกระทั่งติด เหมือนกับยาเสพติด

ด้าน น.ส.จิราพร กมลรังสรรค์ นักศึกษาวิทยาลัยราชพฤกษ์ จ.นนทบุรี กล่าวว่า ผู้ใหญ่ใน ปัจจุบันมองเรื่องผลประโยชน์ มากกว่าผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสังคม ทุกวันนี้สังคมไม่มีพื้นที่ดี ใให้กับเยาวชนเลย ที่สำคัญเยาวชนไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเลย หากมีห่วยออนไลน์

^{๕๒} คมชัดลึกออนไลน์. (๕ ม.ค. ๕๓). “"โพลล์"3 ฝ่ายเลือกข้างไหนหลาคุมมอง"ห่วยออนไลน์.”

คมชัดลึกออนไลน์. [ออนไลน์]. ๑๒ ย่อหน้า. แหล่งที่มา :

<http://www.komchadluek.net/detail/20100105/43432/8C.html#.URt4fGePWSO> [๑๓ กุมภาพันธ์ ๕๖].

จริงจะเป็นการสร้างให้เยาวชนเกิดความอยากรู้อยากลอง และถลำลึกจนติดหนึ่สิน เป็นบ่อเกิดของปัญหาสังคมตามมา และเชื่อว่าห่วยออนไลน์จะกลายเป็นการพนันที่รุนแรงที่แน่นอน^{๕๓}

กลุ่มต่อต้านใหม่ คือ กลุ่มนักเรียน นักศึกษา จาก “เครือข่ายเด็กรุ่นใหม่ไม่พนัน” ที่ก่อนหน้านี้ได้รวมตัวกันมาขึ้นหนังสือคัดค้านการดำเนินการเกี่ยวกับ โครงการดังกล่าวต่อนายทศศักดิ์ เล็กอุทัย รมช.การคลัง ในฐานะกำกับดูแลสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ด้วยเหตุผลที่ว่า “ห่วยออนไลน์” จะส่งผลกระทบต่อเด็ก เยาวชน และสังคม รวมถึงจะเป็นการสร้างค่านิยมผิดๆ และเชื่อว่าห่วยออนไลน์จะไม่สามารถแก้ไขปัญหาการจำหน่ายสลากฯ เกินราคาได้ จึงอยากให้กระทรวงการคลังยุติโครงการดังกล่าว รวมถึงควรวางแนวทางนำเงินรายได้จากสลากฯ ไปสร้างกลไกเยียวยาฟื้นฟูกลุ่มคนที่มีอาการติดพนันในทุกรูปแบบเป็นการด่วน และรณรงค์ให้ประชาชนลด ละ เลิกการพนัน ซึ่งจะประโยชน์มากกว่าการสนับสนุนอบายมุข^{๕๔}

มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว จัดเสวนา “ห่วยผู้ผลกระทบต่อการเรียนรู้ของเยาวชนไทย” โดย น.ส.ฐาณิชา ลิ้มพานิช ผู้จัดการมูลนิธิฯ เปิดเผยว่าตามที่คณะรัฐมนตรี(ครม.)อนุมัติโครงการจำหน่ายสลากแบบเลขท้าย ๒ และ ๓ ตัวผ่านเครื่องขายสลากแบบอัตโนมัติ (ห่วยตู้) โดยจะเริ่มจำหน่าย ๑ ม.ค. ๕๖ ทางมูลนิธิฯ จึงร่วมกับ ศูนย์วิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (เอแบคโพลล์) สำรวจความคิดเห็นครูและเด็กนักเรียนเรื่อง “จะออกห่วยตู้ถามครูกับหนูรึยัง?” แบ่งเป็นกลุ่มอาชีพครูอายุ ๓๐-๕๕ ปี ๘๘๔ ราย กลุ่มนักเรียนอายุไม่เกิน ๒๑ ปี ๑,๐๔๒ ราย

โดยกลุ่ม นักเรียนส่วนใหญ่ ๕๕.๐% ไม่เห็นด้วยหากจะมีห่วยตู้เพราะเป็นการพนันมอมเมา นอกจากนี้ ๑ ใน ๓ หรือ ๓๒.๕% คิดว่าการออกห่วยตู้มีผลประโยชน์แอบแฝง ๖๕.๓ % มองว่า หากเล่นห่วยเป็นประจำเสี่ยงต่อการทำผิดกฎหมายอื่นตามมา ๖๒.๗% ระบุว่าการเล่นห่วยทำให้ครอบครัวแตกแยก กลุ่มตัวอย่างกว่า ๑๓.๑% ระบุว่าเคยเล่นห่วยและปัจจุบันยังเล่นอยู่ ที่น่าตกใจคือนักเรียน ๑ ใน ๔ หรือ ๒๕.๓% ระบุว่าจะลองเล่นหรืออาจเล่นแน่ๆเมื่อมีห่วยตู้เกิดขึ้น

น.ส.ฐาณิชา กล่าวว่าอีกว่าผลสำรวจของกลุ่มอาชีพครูพบว่าเกินครึ่งหรือ ๕๗.๒% ไม่เห็นด้วยหากรัฐบาลจะออกห่วยตู้ เพราะจะเป็นจุดเริ่มต้นของการพนันมอมเมาประชาชน ทำให้คนหันมาเล่นห่วยมากขึ้น เกิดหนี้สินและเป็นปัญหาสังคมตามมา ๖๖.๔% ระบุอีกว่าหากมีห่วยตู้จะทำให้เด็กเข้าไปเล่นอย่างแน่นอน ๗๒.๘% เชื่อว่าห่วยตู้ไม่สามารถแก้ปัญหายาเสพติดได้ ๕๐.๖% คิด

^{๕๓} มติชนออนไลน์. (๑๖ มิ.ย. ๓๒). “ด้านรบ.มาร์คเปิดห่วยออนไลน์ ชี้เด็กไทย 1.4 แสนติดกับดักรวยทางลัด"ครูห่วย" เปรียบเหมือนติดเฮดส์.” มติชนออนไลน์. [ออนไลน์]. ๗ ย่อหน้า. แหล่งที่มา : http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1245154283&grpid=01&catid=04 [๑๓ ก.พ. ๒๕๕๖]

^{๕๔} ไทยโพสต์. (๑๓ ก.พ. ๕๖). “ห่วยออนไลน์ เรื่องนี้ยังอีกยาว ครองขวัญ รอดห่วย.” ไทยโพสต์. [ออนไลน์]. ๕ ย่อหน้า. แหล่งที่มา : <http://www.thaipost.net/news/311012/64469> [๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖].

ว่าการออกห่วยตัวของรัฐบาลต้องมีผลประโยชน์แอบแฝง กลุ่มตัวอย่าง ๑ ใน ๔ ขอมรับว่า เชื่อลลากินแบ่งรัฐบาลมากกว่าซื้อห่วยได้คืน น.ส.ฐาณิชา ลัมพานิช กล่าวว่า

นายวัลลภ ตังคณานุก์ หรือ ครูห่วย กรรมการและเลขาธิการมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก อดีตสมาชิกวุฒิสภา กล่าวว่ามติ ครม.ประกาศให้ห่วยออนไลน์ถูกกฎหมาย และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ(ป.ป.ช.)ได้ออกข้อกำหนด ปฏิบัติ ๓ ข้อ ตนอยากเสนอแนะ ๓ เรื่อง ๑. กองสลากต้องออกมาตรการห้ามจำหน่ายห่วยออนไลน์ให้เยาวชนอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี และชัดเจนว่าวัดจากบัตรประชาชนหรืออะไร หากมีการฝ่าฝืนควรยึดตัวเป็นของหลวงแทนการปรับ ๒. ระยะห่างจากชุมชนหรือสถานศึกษาเกิน ๕๐ เมตร หรือ อาจจะใช้กฎหมายเดียวกับ พ.ร.บ.สุรา หากฝ่าฝืนเสนอให้มีการยึดตัว รวมถึงปรับเท่าไร และ ๓. รายได้จากการขายห่วยควรนำไปพัฒนาชุมชนชนบทไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับพนัน กำหนดตัวเลขออกมาให้ชัด และควรทำประชาพิจารณ์ถามความคิดเห็นความต้องการประชาชนในการกำหนดจุดตั้งห่วยออนไลน์

นางสุภาภักดิ์ ผ่องน้อย ตัวแทนครูโรงเรียนกุนนทีรุทธารามวิทยาคม กล่าวว่าทุกวันนี้การพนันออนไลน์รัฐบาลก็ยังควบคุมไม่ได้ เมื่อออกห่วยตัวมาจะปูทางคิดพนันสำหรับเด็กทันที ส่งเสริมให้เด็กเยาวชนเล่นพนันอย่างเต็มรูปแบบ เพราะเด็กอยากรู้อยากลองและยังไม่มีภูมิคุ้มกัน ไม่มีทักษะความคิดแยกไม่ออกว่าอันไหนถูกผิด สุดท้ายเมื่อเกิดปัญหาเด็กต้องตกเป็นจำเลยของสังคม ทั้งที่ผู้ใหญ่เป็นคนสร้างขึ้น มาอยากให้รัฐบาลคิดให้รอบคอบ ไม่ควรปลุกฝังการเล่นพนันให้เด็ก เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กตอนนี้มีมากพออยู่แล้ว

นายณัฐกิตต์ จิตต์ตรีสินธุ์ ผู้แทนสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดนนทบุรี กล่าวว่าเมื่อเปิดให้มีห่วยออนไลน์หรือห่วยตัวอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว จะส่งเสริมให้เยาวชนเข้าถึงและเล่นห่วยมากขึ้น คาดว่าภายใน ๑-๒ เดือนจะเห็นชัดเจน เยาวชนจะมีพฤติกรรมเล่นห่วยได้ง่ายขึ้น และจะเกิดการส่งต่อเลียนแบบไปยังเพื่อนๆ ภาครัฐต้องออกกฎหมายมาตรการอย่างรัดกุมหรือมีวิธีใดที่เหมาะสมเพื่อป้องกันเยาวชน^{๕๕}

ผู้วิจัยเห็นว่า ในกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการจำหน่ายห่วยออนไลน์นั้น จะมีความคิดไม่ต่างจากพุทธศาสนาเท่าใดนัก ถ้าความคิดดังกล่าวมีเจตนาที่ดีไม่มีเหตุผลส่วนอื่นเข้ามาบงการเจตนาดีของบุคคลกลุ่มนี้ เพราะว่าการเปิดจำหน่ายห่วยในทางพุทธจริยศาสตร์ ไม่ว่าจะเจตนาดีอย่างไรก็ตามก็ถือว่า เป็นอบายมุขอยู่ดี ไม่มีข้อยกเว้น เพราะจะทำให้สังคมมีการพนันเพิ่มขึ้นมาอีกชนิด

^{๕๕} สำนักข่าวอิสราฮมวด (กระแสนุชน, เยาวชน-สตรี-วัฒนธรรม, เยาวชน-สตรี-วัฒนธรรม). (๑๓ ต.ค. ๕๕). “ผลสำรวจ นร. 1 ใน 4 เตรียมแทงห่วย ครูจิ้มอมเมาเด็ก-กระตุนชาวบ้านเล่นพนัน.” ศูนย์ข่าวเพื่อชุมชน. [ออนไลน์]. ๕ ย่อหน้า. แหล่งที่มา: [www. http://www.isranews.org/](http://www.isranews.org/) [๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖].

หนึ่ง ทำให้ผู้สนใจในการพนันหอย มีหอยอีกแบบหนึ่งให้ได้เสี่ยงโชคอีกทางหนึ่ง แต่ถึงกระนั้นก็ตาม การจำหน่ายหอยออนไลน์ หรือหอยตู้นี้ อาจมีขึ้นมาจริงตามที่รัฐต้องการ ทุกคนในสังคมก็ต้องมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในวันข้างหน้าร่วมกัน ทุกปัญหาย่อมมีทางออกเสมอ เพราะธรรมชาติย่อมจัดสรรสิ่งที่ไม่ดีกับสิ่งที่ดีเดินไปด้วยกัน

๔.๓.๒ กลุ่มผู้เห็นด้วยกับการพนันหอยออนไลน์

“นิค้าโพล” สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) เปิดเผยแพร่ผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชน เรื่อง “หอยออนไลน์ การเสี่ยงโชคในยุคไซเบอร์” ระหว่างวันที่ ๑๐-๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๕ จากประชาชนทั่วประเทศ จำนวน ๑,๒๕๕ หน่วยตัวอย่าง พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ ๕๓.๐๐ ระบุว่าเคยซื้อหรือเล่นหอยได้ดิน ในขณะที่ประชาชน ร้อยละ ๔๒.๔๐ ระบุว่า ไม่เคยซื้อหรือเล่นหอยได้ดิน

จากการสำรวจพบว่า ประชาชน ร้อยละ ๖๒.๕๕ เห็นด้วยกับโครงการดังกล่าว แต่ประชาชนอีกร้อยละ ๓๕.๔๖ ไม่เห็นด้วยกับโครงการขายสลากเลขท้าย ๓ ตัว ๒ ตัว ด้วยเครื่องขายสลากอัตโนมัติของรัฐบาล และเมื่อถามว่า หากมีหอยออนไลน์แล้ว ท่านจะเลือกซื้อหอยออนไลน์ หรือหอยได้ดิน พบว่า ประชาชน ร้อยละ ๕๓.๑๔ จะซื้อหอยออนไลน์ รองลงมา ร้อยละ ๑๖.๒๗ เลือกซื้อหอยได้ดิน ร้อยละ ๑.๐๒ เลือกซื้อลอตเตอรี่ ในขณะที่ประชาชน ร้อยละ ๒๕.๕๖ ไม่ซื้อหอยเลย^{๕๖}

นายทศศักดิ์ เล็กอุทัย รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ในฐานะกำกับดูแลสำนักงานสลากฯ ก็เปิดไฟเขียวให้เดินหน้าโครงการหอยออนไลน์เต็มที่ โดยระบุว่าสามารถดำเนินการได้ภายใต้ พ.ร.บ.สำนักงานสลาก ๒๕๑๗ เดิมได้ ไม่ต้องแก้ไขกฎหมายใดๆ พร้อมทั้งเปลี่ยนชื่อเรียกใหม่เป็น “หอยตู้” เพื่อไม่ให้ประชาชนเข้าใจผิดว่าขายผ่านระบบออนไลน์ และหากไม่มีอะไรผิดพลาด คนไทยน่าจะมีโอกาสซื้อหอยตู้ในต้นปี ๒๕๕๖ อย่างแน่นอน

นายพิเศษ ศิษวัฒน์ กรรมการผู้จัดการและประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท ลีอกซ์เลย์ จีเทค เทคโนโลยี จำกัด ให้สัมภาษณ์ “คม ชัด ลึก” กล่าวว่า เห็นด้วยกับการเปลี่ยนชื่อจากหอยออนไลน์ เป็นหอยตู้ เพื่อไม่ให้สร้างความเข้าใจผิดว่าเป็นการขายผ่านออนไลน์ หรืออินเทอร์เน็ต สามารถกดซื้อจากเครื่องได้เองเหมือนกดเอทีเอ็ม เพราะจริงๆ แล้วต้องซื้อผ่านตัวแทนจำหน่ายเท่านั้น และมีกฎเกณฑ์ข้อบังคับเพื่อป้องกันและควบคุมไม่ให้ขายในจุดที่ไม่เหมาะสม หรือขายให้เยาวชนอยู่แล้ว

^{๕๖}บ้านเมือง. (๑๔ ต.ค. ๕๕). โพลดัง นิด้า คนหนุนหอยออนไลน์.” บ้านเมือง. [ออนไลน์].

แม้จะไม่สามารถป้องกันได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่เห็นว่าเป็นมาตรการที่เข้มงวดในระดับหนึ่ง อีกทั้งมองว่า ปัจจุบันเยาวชนไม่นิยมเล่นหวยกันอยู่แล้ว จึงไม่น่าจะเป็นการมอมเมา

๔.๓.๒.๑ นาร่อง ๔ เกมจ่ายเงินรางวัลผันแปร

นายพิเศษกล่าวต่อว่า การกำหนดรูปแบบเกมหรือสลากเลขท้ายที่เสนอไปมี ๔ เกม คือ ๓ ตัวตรงบน ๓ ตัว โต้บน ๒ ตัวบน และ ๒ ตัวล่าง ยังไม่รวม ๓ ตัวล่าง ซึ่งเป็นการทำให้ถูกต้องและสอดคล้องกับที่กฎหมายกำหนด ต่างจากการขายหวยบนดินก่อนหน้านี้ ที่เป็นสลากกินรวบมีการกำหนดเงินรางวัลตายตัว เช่น บาทละ ๕๐๐ บาทสำหรับ ๓ ตัวตรง และบาทละ ๖๕ บาทสำหรับ ๒ ตัวบนล่าง ไม่ใช่การอิงตาม พ.ร.บ.สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ๒๕๑๙ ที่กำหนดสัดส่วนการจ่ายเงินรางวัลเอาไว้ไม่เกิน ๖๐% ของยอดขาย เป็นส่วนแบ่งรายได้เข้ารัฐ ๒๘% ของยอดขายและอีก ๑๒% ของยอดขายจะเป็นค่าบริหารจัดการ ทั้งในส่วนของผู้แทนจำหน่ายของสำนักงานสลากฯ และของแอลจีที โดยส่วนของแอลจีทีได้รับเพียง ๐.๖๕ บาทต่อรายการ หรือคิดเป็น ๒% ของ ๔๐ บาทที่กำหนดเป็นยอดซื้อขั้นต่ำต่อรายการ ส่วนผู้แทนจำหน่ายจะได้รับส่วนแบ่ง ๓๗.๕% ของยอดขาย ซึ่งแต่ละเครื่องก็จะมียอดขายแต่ละงวดไม่เท่ากัน

สำหรับราคาซื้อสลากแต่ละเกมนั้น โครงสร้างเงินรางวัลจะแยกต่อกันเป็นอิสระและผันแปรไปตามจำนวนผู้ถูกรางวัล ไม่ได้มีการกำหนดตายตัวเหมือนหวยบนดินเดิม แต่รวมแล้วทุกรางวัลจะต้องไม่เกิน ๖๐% ซึ่งในโครงสร้างนี้ยังมีรางวัลพิเศษและรางวัลแจ็กพอตรวมอยู่ด้วย โดยหัวใจการทำงานอยู่ที่ระบบซอฟต์แวร์ที่ศูนย์ประมวลผลหลักและสำรองที่ทาง แอลจีทีจะสรุปข้อมูลส่งไปที่สำนักงานสลากฯ ก่อนจะทำการออกหวย ๒ ชั่วโมง เบื้องต้นอยากให้ทุกเครื่องปิดทำการจำหน่ายประมาณเที่ยงตรงในวันที่หวยออก คือทุกวันที่ ๑ และ ๑๖ ของเดือน แต่วันอื่นๆ ก็อาจจะมีการกำหนดเวลาปิดขายด้วย เพราะไม่อยากให้มีการเปิดขาย ๒๔ ชั่วโมง

นายพิเศษชี้แจงเพิ่มเติมว่า เบื้องต้นที่เคยหารือกับสำนักงานสลากฯ ได้กำหนดสัดส่วนการจ่ายเงินรางวัลปกติไว้ ๕๗% กัน ๒% ไว้เป็นเงินรางวัลพิเศษที่ทุกๆ ยอดขาย ๑๐ ล้านบาท จะมีผู้ถูกรางวัล ๑ คน หรือได้รับเงิน ๒ แสนบาท และกันอีก ๑% ไว้เป็นเงินรางวัลแจ็กพอต ที่ทุกๆ ยอดขาย ๑,๐๐๐ ล้านบาท จะมีผู้ได้รับรางวัลเพียง ๑ คน เป็นเงิน ๑๐ ล้านบาท แต่ส่วนนี้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามที่สำนักงานสลากฯ ต้องการ ส่วนรางวัลปกติจะผันแปรไปตามจำนวนผู้ถูกรางวัลไม่ได้ กำหนดตายตัวเหมือนหวยบนดิน เดิม

สำหรับขั้นตอนหรือวิธีการซื้อนั้น ในเบื้องต้นอาจกำหนดให้ซื้อขั้นต่ำรายการละ ๔๐ บาท ต่างจากหวยบนดินเดิมที่กำหนดขั้นต่ำ ๒๐ บาท แต่อาจจะปรับเปลี่ยนมาอยู่ที่ ๒๐ ตามสัญญาเดิมได้และให้เพิ่มทุกๆ ๑๐ บาท สูงสุดซื้อได้ไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาทต่อรายการ และใน ๑ ใบซื้อได้ไม่เกิน ๕ รายการ หรือคิดเป็นมูลค่าสลาก ๑ ใบต้องไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท แต่ไม่จำกัดจำนวนซื้อสลาก โดยผู้

ซื้อต้องเดินไปที่เครื่องและซื้อผ่านตัวแทนจำหน่าย ๒ วิธี คือ บอกเป็นตัวเลขที่ต้องการซื้อโดยตรง หรือให้เครื่องสุ่มตัวเลขให้และใช้วิธีการกดตัวเลขในใบเลือกเลข ที่เมื่อนำไปลงในเครื่องก็จะพิมพ์รายการสั่งซื้อออกมาให้ทันที จากนั้นผู้ซื้อต้องตรวจสอบสลากว่ามีหมายเลขและราคาตามที่ต้องการหรือไม่และ ต้องเก็บไว้เป็นหลักฐานในการนำมาขึ้นเงินรางวัลด้วย

"ใบสลากจะปลอมยาก เพราะเป็นกระดาษที่บริษัทจัดส่งไปให้ตัวแทนจำหน่ายโดยตรง ซึ่งผู้ซื้อสามารถนำใบสลากมาตรวจทานรางวัลได้ที่เครื่องจำหน่ายและรู้ผล ทันทีว่าจะได้รับเงินรางวัลเท่าไร อาจจะให้ขึ้นเงินกับทางตัวแทนได้ทันที ยกเว้นเป็นการถูกรางวัลจำนวนมากและรางวัลใหญ่อย่างรางวัลพิเศษอาจต้องไปขึ้น เงินที่สำนักงานสลากฯ หรือผ่านธนาคารกรุงไทย ซึ่งกรณีของรางวัลพิเศษและแจ็กพอตนี้จะมีตัวเลขประจำรายการสั่งซื้อแต่ละใบ กำกับอยู่ ขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่ซื้อ โดยทุกๆ ๑๐ บาทจะได้รับ ๑ หมายเลขเรียงไปตามมูลค่าที่ซื้อ เช่น ยอดซื้อรวมกัน ๑๕๐ บาทก็จะได้ ๑๕ หมายเลขเรียงกันไปหากตรง ๕ ตัวก็จะได้รางวัลแจ็กพอต หากถูก ๖ ตัวก็จะได้รางวัลพิเศษ เป็นต้น"

๔.๓.๒.๒ จ่ายเงินรางวัลผันแปรรัฐไม่แข็ง

นายพิเศษกล่าวด้วยว่า วิธีการจ่ายเงินรางวัลแบบสลากกินแบ่งฯนี้ ทำให้รัฐบาลไม่มีความเสี่ยงจากการขาดทุนในการขายต่องวด เพราะกำหนดเงินรางวัลไว้ชัดเจนว่าต้องไม่เกิน ๖๐% ของยอดขาย ต่างจากการขายหวยบนดินเดิมที่ไม่มีการอันหมายเลขที่รับแทง ทำให้แต่ละงวดมีการทุ่มซื้อเลขดังจำนวนมาก สำนักงานสลากฯ ก็ต้องมาลุ้นทุกงวดว่าต้องจ่ายเงินเท่าไร "หวยบนดินที่ขายผ่านเครื่องครั้งนี้ สำนักงานสลากฯ จะไม่มีความเสี่ยงในการขาย ขณะที่ผู้ซื้อจะไม่ถูกโกง รวมทั้งยังมีโอกาสได้ลุ้นรางวัลใหญ่ทุกงวด จึงเชื่อว่าประชาชนส่วนใหญ่อยากให้มีหวยบนดินและมั่นใจว่ายอดขายแต่ละงวดไม่ น่าจะต่ำกว่าเดิมที่อาจถึง ๓,๐๐๐ ล้านบาท โดยมองว่าจะไม่ไปแข่งขันกับสลากกินแบ่งฯ เพราะเป็นคนละเป้าหมายกัน แต่อาจจะช่วยให้ราคาสลากปรับลดลงได้ หากคนหันไปซื้อสลากเลขท้ายกันมาก ซึ่งคู่แข่งตัวจริงน่าจะเป็นหวยใต้ดินมากกว่าที่มีการจูงใจด้วยการให้ส่วนลด และเงินเชื่อ แต่ก็มีข้อเสียตรงเจ้ามืออาจเบี้ยวจ่ายรางวัล หรือจ่ายครึ่งเดียวบ้าง หรือไม่รับแทงหวยดังบ้าง"

นายพิเศษกล่าวว่า ในอนาคตแอลจีทีมีความพร้อมจะเพิ่มลูกเล่นหรือเกมที่รับแทงตามนโยบายของสำนักงานสลากฯ เพราะเครื่องมีเทคโนโลยีที่สามารถรองรับการจำหน่ายลอตโต้และเกมอื่นๆ ได้ด้วย จึงเป็นที่นิยมใช้ทั้งในสิงคโปร์ จีน ไต้หวัน มาเลเซีย อีกทั้งประเทศเพื่อนบ้านก็มีการขายลอตโต้กันเกือบหมดแล้วเหลือเพียงไทยกับ พม่าเท่านั้น

๔.๓.๒.๓ กองสลากฯ โยกเพิ่มปีละ ๒.๔ หมื่นล้าน

พล.ต.อ.รณกฤษณ์ ธารีฉัตร ผู้อำนวยการสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ระบุว่า การจำหน่ายสลากเลขท้าย ๒ ตัว ๓ ตัว ด้วยเครื่องอัตโนมัติ (ห่วยตู้) ๒ ตัว ๓ ตัว จะช่วยให้ลอตเตอรี่ราคาถูกลงได้ส่วนหนึ่ง ขณะนี้ประสานกับคู่สัญญาเดิมคือบริษัท ล็อกซ์เลย์ จีเทค เทคโนโลยี จำกัด (แอลจีที) ในการเพิ่มตู้จำหน่ายเพิ่มขึ้นจากเดิม ๖,๐๐๐ เครื่อง เป็น ๑๒,๐๐๐ เครื่อง โดยล็อกซ์เลย์จะดำเนินการเองทุกอย่าง ส่วนรูปแบบการซื้อจะมี ๒ ตัวบน ๒ ตัวล่าง ๓ ตัวบน และ ๓ ตัวใต้ ซื้อขั้นต่ำที่ราคาใบละ ๔๐ บาท ไม่มีการจำกัดหมายเลขที่ซื้อ

ส่วนการจ่ายเงินนั้น จะผันแปรตามจำนวนคนถูกคือ ถูกมากได้น้อยและถูกน้อยจะได้มาก โดยยังคงมีรางวัลแจ็กพอตเช่นเดิม แต่ก็ผันแปรตามจำนวนคนถูกด้วยหากเป็นเงินที่มีมูลค่าสูง เช่นรางวัลแจ็กพอต ก็คงต้องจ่ายผ่านธนาคารกรุงไทย ซึ่งการออกห่วยตู้จะทำให้รายได้ของสลากเพิ่มขึ้นอีกเท่าตัวคือจาก ๕๐๐-๖๐๐ ล้านบาทต่องวด เป็น ๑,๐๐๐ ล้านบาทต่องวด หรือเพิ่มขึ้นเดือนละ ๒,๐๐๐ ล้านบาท หรือปีละ ๒๔,๐๐๐ ล้านบาท และยังดึงเงินพนันบางส่วนที่หมุนเวียนในระบบถึง ๓ แสนล้านบาท มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมด้วย

๔.๓.๒.๔ ตัวแทนจำหน่ายเฮหลังรอมานาน

นางพัชริน ตัวแทนจำหน่ายห่วยออนไลน์ กล่าวว่า ขณะนี้เจ้าหน้าที่ของบริษัทล็อกซ์เลย์ มาตรวจสอบเครื่องแล้ว และยืนยันว่าเครื่องยังคงใช้งานได้ดี แม้ว่าจะรับส่งมอบเครื่องมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๘ หากรัฐบาลไฟเขียวก็คงเริ่มจำหน่ายได้ทันที และรู้สึกตื่นเต้นที่เมืองไทยจะมีห่วยออนไลน์เสียที เพราะประเทศอื่นๆ มีกันหมดแล้ว และขณะนี้สลากกินแบ่งก็มีราคาแพงมากและได้คืนก็ระบาคมาก การขายห่วยออนไลน์น่าจะมียอดดีกว่าผลเสีย "ที่ยังรอคอยให้มีห่วยออนไลน์ แม้จะผ่านมามากปี เพราะเชื่อว่าสุดท้ายแล้วเราต้องมีการขายห่วยด้วยเครื่องแทนการขายแบบเดิม จึงไม่ยกเลิกสิทธิการเป็นตัวแทน ประกอบกับยังมีรายได้จากการขายสลากกินแบ่งฯ และค่าเช่าดีกมาเลี้ยงชีพ อีกทั้งได้รับอบรมวิธีการจำหน่ายสลากเรียบร้อยแล้ว ก่อนหน้านี้เราเคยเป็นตัวแทนจำหน่ายห่วยบนดิน ยอดขายต่องวดอยู่ที่ ๔ ล้านบาท ส่วนช่วงแรกของห่วยออนไลน์ยอดขายอาจจะยังไม่มาก เพราะคนยังไม่คุ้นชิน คงใช้เวลาปรับตัวสัก ๓-๔ งวด แต่เชื่อว่าจะสู้กับห่วยได้ดินได้แน่"

๔.๓.๒.๕ ได้คืนไม่หวั่นชูส่วนลด-เงินเชื่อ

ตัวแทนขายห่วยได้คืนรายหนึ่ง กล่าวว่า ไม่ได้รู้สึกหนักใจที่รัฐบาลเดินหน้าห่วยออนไลน์ เพราะเครื่องจำหน่ายมีน้อย ทำให้คนเข้าถึงยาก ซึ่งห่วยได้คืนมีความได้เปรียบกว่าตรงที่ส่วนใหญ่เป็นลูกค้าประจำ สามารถโทรมาซื้อได้ และยังได้เปรียบห่วยตู้ตรงที่ได้ส่วนลด ๑๐-๒๐% อีกทั้งยังสามารถซื้อเงินเชื่อได้ด้วย หากไม่ถูกรางวัลก็ไปจ่ายเงินในงวดถัดไป หรือมีระยะเวลาเงินเชื่อ ๑๕ วัน ซึ่งเป็นจุดที่ถูกใจบรรดาคห่วยเป็นอย่างมาก ขณะที่การซื้อจากเครื่องยังไม่รู้ว่าจะได้รับรางวัล

เท่าไรและยังต้องจ่าย เป็นเงินสด ไม่มีส่วนลดอีกต่างหาก ขณะที่ห่วยได้ดินจ๋ายรางวัลดีกว่า เพียงแต่มีข้อเสียที่บางงวดอาจมีการไม่รับแทงบางเลข หรือจ่ายครั้งเดียว ซึ่งหากขอดขายห่วยได้ดินตก เชื่อว่าเจ้ามือคงปรับปรุงแบบใหม่เพื่อสู้กัน

๔.๓.๒.๖ พ่อค้าลอตเตอรีมองราคาสลาก

ขณะที่ตัวแทนจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล หรือลอตเตอรี ยังไม่แน่ใจว่า หากมีการขายห่วยออนไลน์แล้ว จะกระทบต่อยอดขายสลากหรือไม่ หากขายไม่ดีก็อาจจะต้องปรับตัวไปขายสลากออนไลน์ควบคู่ไปด้วย ซึ่งมองว่าคนขายห่วยออนไลน์ส่วนใหญ่ก็คงขายสลากกินแบ่งควบคู่ไปด้วย เพื่อป้องกันความเสี่ยง ส่วนที่ว่าจะช่วยแก้ปัญหาสลากเกินราคาได้หรือไม่ นั้นยังไม่แน่ใจ เพราะส่วนใหญ่สลากที่รับมาพ่อค้าแม่ค้าจะรับมาจากยี่ปั้ว หรือรับมาหลายทอด ทำให้ไม่สามารถขายที่ราคา ๘๐ บาท หรือ ๕๐ บาท เพราะจะขาดทุนทันที จึงต้องขายที่ ๑๐๐ บาท หรือ ๑๕๐ บาทเป็นอย่างต่ำ

ในทัศนะของทั้งสองฝ่ายที่มองต่างมุมกันในเรื่องการเปิดจำหน่ายห่วยออนไลน์ กลุ่มที่เห็นด้วยกับการจำหน่ายห่วยออนไลน์ด้วยมองว่าเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในสังคมว่าจะเกิดประโยชน์อย่างมากจึงสามารถจัดเข้าอยู่ในทฤษฎีประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ของจอห์น สจ๊วต มิลล์ หรือกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการจำหน่ายห่วยออนไลน์ เพราะมองเห็นว่ามีโทษต่อสังคมส่วนรวม เพราะผิดต่อศีลธรรมจริยธรรมอันดีของสังคม จึงสามารถจัดเข้าอยู่ในทฤษฎีจริยศาสตร์เชิงกรณียธรรม (deontological ethics) ของอิมมานูเอิล คานท์ ซึ่งจะกล่าวพอเข้าใจดังนี้

๔.๓.๓ ทฤษฎีจริยศาสตร์ของ ๒ นักปรัชญา

๔.๓.๓.๑ ทฤษฎีจริยศาสตร์ประโยชน์นิยมของ จอห์น สจ๊วต มิลล์

เห็นว่า ภายในสังคมนั้นจะต้องมีระเบียบและมาตรการที่ทุกคนเข้าใจได้ เพื่อให้สังคมหรือรัฐดำเนินไปด้วยดี ภายในสังคมจะต้องมีองค์กร รัฐบาล และวิธีดำเนินงานของรัฐบาลที่เป็นไปตามกฎหมายของสังคมโดยส่วนรวม ซึ่งกฎหมายดังกล่าวนี้จะต้องมีขอบเขตซึ่งสามารถควบคุมได้ทั้งองค์กรของรัฐบาลเอง และสมาชิกในสังคม รัฐบาลจึงจะต้องปรับตัวและดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายให้ได้อย่างดีที่สุด และให้เกิดประโยชน์แก่คนทุกคนในสังคมได้ดีที่สุดซึ่งตรงกับหลักประโยชน์นิยม (Utilitarianism)^{๕๗} ซึ่งสังคมหรือรัฐหนึ่ง ๆ จะต้องยอมให้ปวงชนมีเสรีภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสรีภาพในการแสดงออกทางความคิด มิลล์กล่าวว่าหากสังคมใดควบคุมเสรีภาพในด้านความคิดของประชาชนแล้วสังคมนั้นเปรียบได้ว่าเป็นสังคมที่ปล้นมนุษย์ การให้มนุษย์ดำเนินชีวิตตามความชอบใจของมนุษย์โดยจะไม่เป็นอันตรายต่อผู้อื่น องค์กรของรัฐบาล

^{๕๗} Rhys Utilitarianism, Liberty, and Represon tative Government : John Stuart Mill P 185.

จะต้องไม่เข้าไปแทรกแซงเสรีภาพในการพูด การแสดงความคิดเห็น ชีวิตส่วนตัวและแม้กระทั่งการสมาคม ดังนั้นมิลล์จึงถือว่า การกระทำดังกล่าว เป็นการแสดงความจริงใจให้ปรากฏในรูปแบบต่างๆ ย่อมมีผลโดยตรงที่จะทำให้สมาชิกทุกคนในสังคมได้ทราบความจริง และความเป็นไปในสังคม และที่สำคัญที่สุดสามารถจะทำให้คนเรามีความกระตือรือร้นมากขึ้น อันจะนำมาซึ่งความก้าวหน้าของสังคม

ดังนั้น จริยศาสตร์ของมิลล์ จึงเรียกว่า ประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ซึ่งหมายถึง ลัทธิที่มุ่งความสุขสูงสุดและมีปริมาณมากที่สุด เป็นเกณฑ์ตัดสินความดีสูงสุด ความสุขต่าง ๆ มีความแตกต่างกันทางคุณภาพ มิลล์ได้เปรียบเทียบให้เห็นความสุข ๒ ประเภทอันได้แก่ ความสุขที่เกิดจากการใช้สติปัญญาดีกว่าและสูงกว่าความสุขทางประสาทสัมผัส ถ้าคนเรามีความสามารถมีความสุขได้ทั้งสองอย่าง คนฉลาดย่อมเลือกเอาความสุขที่ดีกว่าและสูงกว่า ไม่มีคนฉลาดคนใดจะเห็นพ้องด้วยกับคนโง่ ไม่มีผู้มีมโนธรรมคนใดจะเห็นพ้องด้วยกับคนที่เห็นแก่ตัว การเป็นโสเครติสที่พอมโซดีกว่าเป็นคนโง่ที่อ้วนพี (คือเป็นคนรักเหตุผลมีอุดมการณ์ไม่ยอมตกเป็นเครื่องมือของคนอื่น) เราแสวงหาความสุขที่ยิ่งใหญ่ที่สุดและมีปริมาณมากที่สุด และความสุขนั้นไม่ใช่ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ของมนุษยชาติ ลัทธิประโยชน์นิยมนี้ มุ่งจะปรับปรุงการกระทำและอุปนิสัยของคน ส่งเสริมให้ตั้งอุดมคติเพื่อบำเพ็ญประโยชน์แก่คนจำนวนมากและปรับปรุงชีวิตสังคมให้ดีขึ้น^{๕๘}

มิลล์นั้นเขาจะรังเกียจความเชื่อบางอย่างบางอย่างประการ แต่เขาก็เห็นว่า เราจำเป็นต้องมีใจกว้างขวางต่อคนที่เชื่ออย่างนั้น แม้การพนันซึ่งมิลล์เกลียดมาก เขายังสนับสนุนให้คนมีโอกาสได้เล่น เขาถือว่ารัฐที่ปล่อยให้มีความคิดและการกระทำได้หลาย ๆ อย่างต่าง ๆ กันไปนั้นช่วยไม่ให้รัฐเข้มแข็งเกินไปซึ่งเป็นการดี ในรัฐถ้าใครสามารถโน้มนำใจใครให้เห็นพ้องด้วยเท่าไร ย่อมเป็นการดีเท่านั้น การบังคับขบไส้นั้นควรใช้จำเพาะในกรณีที่ไม่มีความเลือกอย่างอื่นแล้ว ถ้าปล่อยให้รัฐเข้มแข็งมากเท่าไร รัฐจะชอบใช้วิธีบังคับมากเท่านั้น หัวใจของความเชื่อในเรื่องเสรีภาพอยู่ตรงนี้เอง บางครั้งจำต้องสละหลักการนี้ลงบ้าง มิลล์จึงคัดค้านการใช้อำนาจบังคับ โดยถือว่านั่นเป็นการกระทำอันตรงกันข้ามกับเสรีภาพในทุกกรณี การบังคับอาจทำให้มนุษย์มีสุขภาพดีขึ้น มีทรัพย์สินมบัติมากขึ้น กินอยู่ดีขึ้น แต่งตัวสวยงามขึ้น และอาจทำให้มนุษย์มีสุขขึ้นด้วยก็ได้ แต่จะทำให้มนุษย์มีอิสรภาพน้อยลง อะไรที่ทำได้เมื่อวาน วันนี้ทำไม่ได้ ความข้อนี้อะไรที่มิลล์เตือนไว้ให้เราสังวร^{๕๙}

^{๕๘} ชัยวัฒน์ อัดพัฒน ศศ., *ปรัชญาตะวันตกร่วมสมัย ๑*, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๒), หน้า ๑๔๐-๑๔๑.

^{๕๙} ศ. ศิวรักษ์, *นักปรัชญาการเมืองฝรั่ง*, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สิกขิตสยาม, ๒๕๔๖), หน้า ๒๒๔.

๔.๓.๓.๒ ทฤษฎีจริยศาสตร์เชิงกรณียธรรม (deontological ethics) ของอิมมานูเอิล คานท์

ที่มาจริยศาสตร์ของคานต์นั้นมาจากปัญหาพื้นฐานที่ต้องการจะค้นหาความหมายของคำว่า ความดี (Goodness) ความถูกต้อง (Right) ความผิด (Wrong) หน้าที่ (Duty) และความหมายของความรู้ทางศีลธรรม คานท์ ได้มองเห็นว่า “เจตนาดี” เป็นสิ่งที่ดีถ้าแสดงออกมาโดยการเคารพกฎศีลธรรมหรือจิตสำนึกต่อหน้าที่ “เจตนาดี” คือการหลุดพ้นจากความรู้สึก ไม่ว่าจะบวกหรือลบแล้วทำตามเหตุผลหรือหลักการ^{๖๐} เมื่อทำตามเหตุผลหรือหลักการแล้ว ผลจะออกมาเป็นอย่างไร ไม่ว่าจะทำให้ตนเองมีความสุขหรือความทุกข์ หรือทำให้คนอื่นสุขสบายหรือเดือดร้อน คานท์กล่าวว่านั่นคือเจตนาดี ผลที่เกิดจากการกระทำบนพื้นฐานของเหตุผลหรือหลักการนั้นจะออกมาอย่างไรก็ตาม ไม่อาจทำให้การกระทำตามเหตุผลหรือหลักการนั้นผิดศีลธรรม เพราะการกระทำด้วยเจตนาดีเป็นการกระทำตามหน้าที่ (Duty) ตามหลักการ (Principles) ตามเหตุผล (Reason) ไม่ใช่ทำตามอารมณ์ความรู้สึก เจตนาดีของคานท์ไม่เหมือนเจตนาดีที่เราเข้าใจกันโดยทั่วไป คานท์มีความเชื่อว่าการกระทำแต่ละครั้งของคนขึ้นอยู่กับแรงจูงใจ ๒ อย่างคือ อารมณ์ความรู้สึก และเหตุผล

การกระทำด้วยอารมณ์ความรู้สึก ไม่ว่าจะทำในด้านไหน กล่าวคือ ด้านบวก เช่น สงสารเห็นใจ อยากช่วยให้เขาพ้นทุกข์ไปจากภาวะที่เดือดร้อนนั้นแล้วลงมือทำตามความสงสารและเห็นใจนั้น หรือด้านลบ เช่น รังเกียจเกลียด อิจฉาริษยา เป็นต้น การกระทำอย่างนี้แม้คนอื่นจะได้รับประโยชน์จากการกระทำของเราก็ตาม คานท์ไม่ถือว่าเป็นเจตนาดี เพราะเป็นการกระทำด้วยอารมณ์ความรู้สึก ไม่ใช่เหตุผล ไม่ใช่หลักการศีลธรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของเหตุผลหรือหลักการเพื่อคนทั้งปวง ดังนั้นการกระทำด้วยอารมณ์ความรู้สึกจึงไม่ถือว่าเป็นเจตนาดี เพราะไม่สอดคล้องกับหลักทางศีลธรรม

คานท์เชื่อว่า เจตนาดี เป็นคุณลักษณะทางศีลธรรม กล่าวคือ เมื่อบุคคลผู้หนึ่งทำสิ่งที่เขาเชื่อว่าถูกต้อง หรือสิ่งที่เขามองว่าเป็นพันธะหน้าที่ที่ต้องทำ ไม่ว่าบุคคลผู้นั้นจะปราศจากความรู้สึกเมตตา สงสารหรือแม้แต่ปราศจากความสนใจใฝ่ดีในประโยชน์ส่วนตนหรือประโยชน์ของผู้อื่น เราก็ยังถือว่าบุคคลผู้นั้นมีความดีที่เป็นคุณลักษณะพื้นฐานทางศีลธรรมอยู่ นั่นก็คือ “เจตนาดี”^{๖๑} ดังนั้นเจตนาดีของคานท์คือ การกระทำด้วยความเคารพศีลธรรมหรือความถูกต้อง เพราะใช้คำว่า “เจตนาดีเป็นคุณลักษณะของศีลธรรม” เป็นการชี้ให้เห็นว่า เจตนาดีกับศีลธรรมมาคู่กันในการกระทำ เจตนาที่ตั้งอยู่บนศีลธรรมหรือหลักการของศาสนา คานท์ถือว่าการกระทำอันนั้นไม่ผิด แต่ถ้าเจตนาที่ตั้งอยู่บนอารมณ์ความรู้สึกไม่ว่าจะเป็นด้านบวกหรือลบก็ถือว่าเป็นผิดทั้งนั้น “เจตนาดีคือ

^{๖๐} วิทย์ วิศุทเวทย์, **ปรัชญาทั่วไป**, (กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๕๗.

^{๖๑} เนื่องน้อย บุญนาค, **จริยศาสตร์ตะวันตก**, (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๕.

เจตนาที่ไม่หวังผลอะไร ไม่ว่าผลนั้นจะเป็นประโยชน์หรือโทษและไม่ว่าผลนั้นจะตกแก่ตนหรือผู้อื่น” เจตนาดีจึงเป็นการทำตามหน้าที่ ทำตามหลักการทางศีลธรรมและไม่ต้องคาดหวังอะไรจะเกิดขึ้นมาจากการกระทำอันนั้นไม่ว่าจะดีหรือเลว ใจต้องวางเฉยและต้องทำตามหลักการหรือหน้าที่ที่ต้องทำเพียงอย่างเดียว^{๖๒}

ผู้วิจัยเห็นว่า ในทฤษฎีของทั้งสองท่านนั้นมีความแตกต่างทางด้านจริยศาสตร์ ซึ่งของ จอน สจ๊วต มิล จะมุ่งเน้นในเรื่องประโยชน์ส่วนรวมคือพึงเสียงส่วนใหญ่เป็นหลักในการบ่งชี้ว่าการกระทำนั้นไม่ผิดจริยธรรม ส่วน อิมมานูเอิล คานท์ จะมุ่งเน้นในเรื่องของ เจตนาดี คือเจตนาที่ไม่มีอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลนั้นเข้ามาเกี่ยวข้องถ้ามีถือว่าผิดทางจริยธรรม ต่อไปนี้จะพูดถึงพุทธจริยศาสตร์ว่าคิดอย่างไรกับหวยออนไลน์ ซึ่งมีดังนี้

๔.๓.๔ พุทธจริยศาสตร์กับหวยออนไลน์

พุทธจริยศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่ว่าความประพฤติปฏิบัติตนของบุคคลให้ดี ให้งามตามหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อให้ตนเอง และสังคมโดยรวมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยถือหลักของกรรม ดังพุทธพจน์ที่ กล่าวว่า “ดูกรมาณพ สัตว์ทั้งหลาย มีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทแห่งกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัยกรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวและประณีต ฯ”^{๖๓} เพราะกรรมมีเจตนาเป็นเหตุให้ทำกรรม เจตนาอันเป็นกิเลส ฉะนั้นกิเลสเป็นเหตุให้ทำกรรม กรรมนั้นทำลงไปแล้ว ย่อมมีผลกรรมเรียกว่า วิบาก วิบากนั้นได้รับแล้ว ก็จะก่อให้เกิดกิเลสอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นต่อไป เพื่อทำกรรมใหม่ต่อไป วงเวียนของกรรมมันจึงอยู่ที่กิเลส แล้วก็กรรม แล้วก็วิบาก (กิเลส กรรม วิบาก) อยู่อย่างนี้จนกว่ามันจะสิ้นสุดลงไปได้^{๖๔} ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจะขอกล่าวถึงเรื่องพุทธจริยศาสตร์กับหวยออนไลน์ในส่วนที่เป็นกรรม หรือวิบาก ซึ่งมีเจตนาเป็นที่ตั้ง ในที่นี้คือกรรมนิยามในนิยาม ๕ ดังนี้

๔.๓.๓.๑ นิยาม ๕

๑.อตุยิยาม (เป็นกฎธรรมชาติเกี่ยวกับปรากฏการณ์ฝ่ายวัตถุ โดยเฉพาะความเป็นไปของธรรมชาติแวดล้อมและความเปลี่ยนแปลงทางวัตถุเช่น ดิน ฟ้า อากาศ ฤดูกาล เป็นต้น

๒.พิชนิยาม เป็นกฎธรรมชาติเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ หรือเรียกว่าพันธุ์กรรม

๓.จิตตนิยาม เป็นกฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิต

^{๖๒} ประชงค์ แสนบุราณ รศ., ดร., *ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่*, (กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๔๘), หน้า ๕๕-๕๖.

^{๖๓} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๘๕/๓๕๐.

^{๖๔} พุทธทาสภิกขุ, *กรรมเหนือกรรม*, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมบูชา, ๒๕๑๕). หน้า ๕.

๔.กรรมนิยาม เป็นกฎธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ คือกระบวนการก่อการกระทำและให้ผลของการกระทำ หรือพูดจำเพาะเจาะจงลงไปคือ กระบวนการแห่งเจตน์จำนงหรือความคิดปรุงแต่งสร้างสรรค์ต่าง ๆ พร้อมทั้งผลที่สืบเนื่องออกไปอันสอดคล้องสมกัน เช่น ทำกรรมดีย่อมมีผลดี ทำกรรมชั่วย่อมมีผลชั่ว เป็นต้น

๕.ธรรมนิยาม เป็นกฎธรรมชาติเกี่ยวกับความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุเป็นผลแก่กันของสิ่งทั้งหลาย เช่น เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ของสิ่งทั้งหลายทั้งปวง^{๖๕}

กรรม คือ การงาน หรือการกระทำ แต่ในทางธรรมต้องจำกัดความจำเพาะลงไปว่า หมายถึงการกระทำที่ประกอบไปด้วยเจตนา หรือการกระทำที่เป็นไปด้วยความจงใจ ถ้าเป็นการกระทำที่ไม่มีเจตนา ก็ไม่เรียกว่าเป็นกรรมในความหมายทางธรรม ซึ่งในที่นี้ดูแล้วมีความหมายที่กว้างเกินไป ถ้าจะให้ชัดเจนลงไปมองเห็นเนื้อหาและขอบเขตแจ่มแจ้ง ควรพิจารณาโดยแยกแยะความหมายออกเป็นแง่ หรือเป็นระดับต่างๆ ดังนี้

ก. เมื่อมองให้ถึงตัวแท้ของกรรม หรือมองให้ถึงต้นตอ เป็นการมองตรงตัวหรือเฉพาะตัว กรรมก็คือเจตนาอันได้แก่ เจตน์จำนง ความจงใจ การเลือกคัดตัดสินใจ มุ่งหมายที่จะกระทำ หรือพลังนำที่เป็นตัวกระทำการนั้นเอง เจตนาหรือเจตน์จำนงนี้เป็นตัวนำ บังชี้ และกำหนดทิศทางแห่งการกระทำทั้งหมดของมนุษย์ เป็นตัวการหรือเป็นตัวแกนนำในการริเริ่ม ปรุงแต่ง สร้างสรรค์ทุกอย่าง จึงเป็นตัวแท้ของกรรม^{๖๖} "เจตนาหิ ภิกขเว กัมมํ วทามิ" แปลความว่า ภิกษุทั้งหลาย เจตนาเราเรียกว่ากรรม บุคคลลงใจแล้ว จึงทำกรรมด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ^{๖๗}

ข.มองขยายออกไปให้เห็นตัวการอื่น ๆ คือ มองเข้าไปที่ภายในกระบวนการแห่งชีวิตของบุคคลแต่ละคน จะเห็นกรรมในแง่เป็นตัวประกอบซึ่งมีส่วนร่วมอยู่ในกระบวนการแห่งชีวิต เป็นเจ้าหน้าที่ในการปรุงแต่งโครงสร้างและวิถีที่จะดำเนินไปของชีวิตนั้น กรรมในแง่นี้ตรงกับคำว่า สังขาร หรือมักเรียกชื่อว่า สังขาร เช่นอย่างนี้เป็นหัวข้อหนึ่งในปฏิจจสมุปบาท ซึ่งแปลกันว่า สภาพที่ปรุงแต่งจิต หมายความว่า องค์ประกอบหรือคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต มีเจตนาเป็นตัวนำ ซึ่งแต่งจิตให้ดีหรือชั่ว หรือให้เป็นกลาง ๆ ปรุงแปรการตรัสรู้ที่นึกคิดในใจ และการแสดงออกทางกาย วาจา เป็นกรรมแบบต่าง ๆ ถ้าจะแปลง่าย ๆ ก็ว่าความคิดปรุงแต่ง แม้ในความหมายแง่นี้ก็ยึด

^{๖๕} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), กรรมตามนัยแห่งพุทธธรรม, (กรุงเทพฯ, อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๑), หน้า ๖-๗.

^{๖๖} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), กรรมตามนัยแห่งพุทธธรรม, หน้า ๑๕.

^{๖๗} อัง.ฉก.ก. (ไทย) ๒๒/๓๓๔/๓๖๘.

เอาเจตนานั้นเองเป็นหลัก บางครั้งท่านก็แปลเองง่าย ๆ รวบรวมว่า^{๖๘} สังขารก็คือเจตนาทั้งหลายนั้นเอง

ค.มองเลยออกมาข้างนอกเล็กน้อย คือมองในแง่ของชีวิตที่สำเร็จรูปแล้วเป็นหน่วยหนึ่ง ๆ หรือมองชีวิตที่ด้านนอกอย่างเป็นหน่วยรวมหน่วยหนึ่ง ๆ ตามที่สมมติเรียกกันว่า บุคคลผู้หนึ่ง ๆ ซึ่งดำเนินชีวิตอยู่ในโลกนี้ เป็นเจ้าของบทบาทของตน ๆ ต่างหาก ๆ กันไป กรรมในแง่นี้ก็ถือการทำ การพูด การคิด หรือการคิดนึก และการแสดงออกทางกายวาจา หรือความประพฤติที่เป็นไปต่าง ๆ ซึ่งบุคคลผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบเกี่ยวผลเป็นส่วนตัว ไม่ว่าจะมองแคบ ๆ เฉพาะ เวลาเฉพาะหน้า หรือมองกว้างไกลออกไปในอดีต และอนาคตก็ตาม กรรมในความหมายนี้ เข้ากับความหมายกว้าง ๆ ที่แสดงไว้ข้างต้น และเป็นแง่ความหมายที่กล่าวถึงบ่อยที่สุด เพราะปรากฏในคำสอนต่อบุคคล มุ่งให้ทุกคนรับผิดชอบต่อการกระทำของตนและพยายามประกอบแต่กรรมดี เช่นในพุทธพจน์ว่า^{๖๙}

ธรรม ๒ ประการนี้เป็นเหตุให้เดือดร้อน ๒ ประการคือ บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้มีได้ทำความดีงามไว้ มิได้ทำกุศล มิได้ทำบุญซึ่งเป็นเครื่องต่อต้านความขลาดกลัวไว้ ทำแต่บาป ทำแต่กรรมหยาบช้า ทำแต่กรรมร้ายกาจ, เขาย่อมเดือดร้อนว่าเราไม่ได้ทำความดีงามดังนั้นบ้างว่าเราทำบาปไว้ดังนี้บ้าง...

ง.มองกว้างออกไปอีก คือ มองในแง่กิจกรรมของมนุษย์ ได้แก่ กรรมในความหมายของการประกอบอาชีพการงาน การดำเนินชีวิต และการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของมนุษย์ ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากเจตน์จำนง การคิดปรุงแต่ง สร้างสรรค์ ซึ่งทำให้เกิดความเป็นไปในสังคมมนุษย์อย่างที่เป็นที่เห็นกันอยู่^{๗๐}

กรรมนิยามมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดที่สุดกับจิตนิยามและสังคมนิยาม และความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันนี้อาจเป็นเหตุให้เกิดความเข้าใจสับสนได้ง่าย ดังนั้นการที่จะเข้าใจเรื่องของกรรมและความดีความชั่วให้ชัดเจน จะต้องแยกขอบเขตระหว่างนิยามและนิยาม เหล่านี้ให้ได้เสียก่อน

กรรมนิยามอาศัยจิตนิยามเหมือนซ้อนอยู่บนจิตนิยามนั่นเอง แต่จุดตัดแยกระหว่างกรรมนิยามกับจิตนิยามก็ชัดเจน กล่าวคือ เจตนาเป็นเนื้อหาสาระและเป็นตัวทำการของกรรมนิยาม ทำให้กรรมนิยามเป็นอิสระออกมาเป็นนิยามหนึ่งต่างหาก หรือทำให้มนุษย์เป็นอิสระ มีบทบาทเป็นของตนเองต่างหากจากนิยามอื่น ๆ สามารถสร้างโลกแห่งการประดิษฐ์สร้างสรรค์ต่างหากจากโลกของธรรมชาติ เจตนาอาศัยกลไกของจิตนิยามเป็นเครื่องมือในการทำงาน และเมื่อเจตนาทำ

^{๖๘} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), กรรมตามนัยแห่งพุทธธรรม, หน้า ๑๕.

^{๖๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

^{๗๐} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), กรรมตามนัยแห่งพุทธธรรม, หน้า ๑๗.

กรรมอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นแล้ว กระบวนการก่อผลก็ต้องอาศัยจิตนิยามนั้นแหละดำเนินไป เปรียบได้กับคนขับรถยนต์ คนขับเหมือนเจตนาที่อยู่ฝ่ายกรรมนิยาม เครื่องเรือทั้งหมดเหมือนกลไก และองค์ประกอบต่าง ๆ ของจิตที่อยู่ฝ่ายจิตนิยาม คนขับต้องอาศัยเครื่องเรือ แต่เครื่องเรือจะพาเรือคือชีวิตที่พร้อมด้วยร่างกายไปสู่ที่ไหนอย่างไร คนขับเป็นอิสระที่จะทำและเป็นผู้รับผิดชอบทำให้เป็นไป คนขับทั้งอาศัย และทั้งเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากเรือ แล้วรับผิดชอบต่อความเป็นไปของเรือที่พร้อมทั้งเครื่องเรือและตัวเรือด้วยเหมือนกรรมนิยามทั้งอาศัย และทั้งเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากจิตนิยาม แล้วรับผิดชอบต่อความเป็นไปของชีวิตที่พร้อมทั้งจิตและกายด้วย ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างกรรมนิยามกับจิตนิยามนี้ ไม่รู้มีปัญหาเพราะไม่รู้เรื่องที่มีมนุษย์เอาใจใส่ และไม่ว่ามนุษย์จะใส่ใจรู้เรื่องของมันหรือแม้แต่รู้ตัวหรือไม่ก็ตาม มันก็เป็นไปตามปกติของมันเรื่อยไปอย่างมองไม่เห็นตัว

ด้านที่เป็นปัญหาสับสนอย่างมากก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างกรรมนิยามกับสังคมนิยาม^{๓๑} ซึ่งมักมีปัญหาเกี่ยวกับความดีและความชั่ว ว่าอะไรดี อะไรชั่ว ที่ว่าทำดีทำชั่วเป็นความจริงที่แท้หรือไม่ อะไรเป็นเกณฑ์แบ่งว่าอะไรดีอะไรชั่ว ในเรื่องนี้มีคนไม่น้อยพูดบ่อย ๆ ว่าความดีและความชั่วเป็นเรื่องของคนหรือสังคมนิยามกันขึ้นมา การกระทำอย่างเดียวกัน สังคมหนึ่งหรือสมัยหนึ่งว่าดี อีกถิ่นหนึ่งหรืออีกสมัยหนึ่งว่าไม่ดี การกระทำอย่างเดียวกัน สังคมหนึ่งบัญญัติให้สมาชิกต้องทำ แต่อีกสังคมหนึ่งบัญญัติให้สมาชิกต้องละเว้น เช่น สังคมปาบางพวกบัญญัติว่าฆ่าคนพวกอื่นเป็นความดี แต่สิ่งที่เจริญแล้วบัญญัติว่าฆ่ามนุษย์เป็นความชั่วทั้งนั้น บางศาสนาบัญญัติว่าฆ่าสัตว์ที่เป็นอาหารไม่บาป บางศาสนาสอนว่าการเบียดเบียนสัตว์ไม่ว่าชนิดใดไม่ดีทั้งนั้น เป็นต้น^{๓๒}

ความดีความชั่วเป็นบัญญัติของสังคม เป็นเรื่องของสังคมอยู่ในขอบเขตของสังคมนิยาม. ส่วนกุศลและอกุศลเป็นคุณสมบัติของกรรม ก็เป็นเรื่องของกรรมอยู่ในกรรมนิยาม เป็นเรื่องต่างหากกัน แต่สัมพันธ์กัน สิ่งที่เป็นตัวการสร้างความสัมพันธ์และเป็นจุดตัดแยกระหว่างกันของนิยามและนิยามทั้งสองนี้ ก็เช่นเดียวกันในกรณีระหว่างกรรมนิยามกับจิตนิยาม คือได้แก่เจตนาหรือเจตน์เจานั่นเอง สิ่งที่ยกมาบัญญัติ เมื่อมองจากแง่ของกรรมนิยามอาจแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทคือ

ก.สิ่งที่บัญญัติขึ้น ไม่เกี่ยวกับกุศลและอกุศลในกรรมนิยามโดยตรง แต่สังคมบัญญัติขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งของสังคมเอง เช่น เพื่อให้คนทั้งหลายในสังคมนั้นอยู่ร่วมกันด้วยดี มีความสงบสุข เป็นทำนองข้อตกลงหรือพันธสัญญาระหว่างกัน ในกรณีเช่นนี้ สิ่งที่บัญญัติขึ้นนี้อาจเป็นเครื่องช่วยให้สังคมอยู่ดีมีสุขได้จริงหรืออาจไม่จริงก็ได้ อาจเป็นประโยชน์แก่สังคมจริงหรืออาจเป็นโทษก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่ว่าข้อกำหนดนั้นได้บัญญัติกันขึ้นมาหรือว่า คนที่ทำหน้าที่

^{๓๑} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), กรรมตามนัยแห่งพุทธธรรม, หน้า ๔๘.

บัญญัติมีความสุจริตใจหรือไม่ เป็นต้น บัญญัติเช่นนี้มีมาในรูปต่าง ๆ อาจเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณีตลอดจนกฎหมาย ดีหรือชั่วในกรณีอย่างนี้ เป็นเรื่องของสังคมนิยม อาจเปลี่ยนไปเปลี่ยน มาและแตกต่างกันไปนานัปการ แต่จะเปลี่ยนจะต่างไปอย่างไรก็ตามก็ไม่ใช่เรื่องของกรรมนิยาม จะต้องแยกไว้ต่างหาก ไม่ควรเอามาปนเปสับสนและเมื่อคนใดฝ่าฝืนละเมิดบัญญัตินั้น สังคมจะลงโทษอย่างไร ก็เป็นเรื่องของสังคมนิมน์ ไม่ใช่เรื่องของกรรมนิยามให้แยกออกไปอย่างนี้เสีย ส่วนหนึ่ง แต่ถ้ามีคนใดคนหนึ่งไม่ปฏิบัติตามบัญญัตินั้น จะฝ่าฝืนละเมิด หรือไม่ปฏิบัติตาม เขาจะเกิดมีเจตนา ที่จะฝ่าฝืนละเมิด หรือไม่ปฏิบัติตาม ขึ้นมาทันที และเขาก็จะตระหนักรู้ต่อ เจตนาของเขานั้นอย่างไม้อาจปิดบังหรือหลอกตนเองได้ เจตนาที่แท้คือจุดตั้งต้นของกรรมนิยาม และเป็นเรื่องของกรรมนิยาม สังคมหลายแห่งอาจจะพยายามสืบเอาเจตนาไปประกอบการ พิจารณาในการตัดสินลงโทษด้วยว่าเขาผู้นั้นทำการละเมิดด้วยเจตนาหรือไม่ แต่นั่นก็เป็นเรื่องของ สังคมนิมน์ ไม่ใช่เรื่องของกรรมนิยาม^{๑๒}

ข. สิ่งที่บัญญัตินั้น กระทบถึงกุศลและอกุศลในกระบวนการของกรรมนิยามด้วย ในกรณี เช่นนี้ สังคมอาจบัญญัติความดีความชั่วด้วยความรู้ความเข้าใจว่า อะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศล คือรู้ว่าอะไรเกื้อกูลอะไรเป็นโทษแก่ชีวิตจิตใจของมนุษย์ หรืออาจบัญญัติด้วยความไม่รู้ไม่เข้าใจ เลยก็ได้ แต่ไม่ว่าสังคมจะบัญญัติว่าอย่างไรก็ตาม ความเป็นไปตามกรรมนิยามก็ย่อมเป็นไปของมัน ตามปกติ หาได้เปลี่ยนไปตามบัญญัติของสังคมไม่ ขอยกตัวอย่างสมมติว่ามีสังคมหนึ่งคนถือว่าการ เสพสิ่งเสพติดมีนเมาเป็นการกระทำที่ดีงาม ทำให้คนมีความสุขควรสนับสนุน ถือว่าการมีอารมณ์ รุนแรงเป็นสิ่งที่ดี ถือว่าควรปลุกเร้าคนให้ตื่นเต้นเคร่งเครียดอยากได้อะไรอย่างหาแข่งขันอยู่เสมอ จะได้ทำงานสร้างสรรค์ได้มาก เป็นต้น ผลต่าง ๆ ที่ปรากฏในระดับสังคมเช่นนี้ หลายอย่างอาจสืบ เนื่องมาจากกรรมนิยามด้วย แต่กระนั้นในเบื้องต้น ผลที่เป็นไปในด้านสังคมก็พึงพิจารณาในแง่ สังคม ผลในด้านกรรมนิยามก็พึงพิจารณาในแง่กรรมนิยาม แยกต่างหากจากกันก่อนเสร็จจากนั้น แล้วจึงค่อยโยงเข้ามาหากันในภายหลังเพื่อไม่ให้เกิดความสับสน^{๑๓}

เมื่อเจตนาเกิดขึ้นครั้งหนึ่ง ก็คือกรรมเกิดขึ้นทีหนึ่ง เมื่อกรรมเกิดขึ้นแล้วก็มีผลทันที เพราะเมื่อเจตนาเกิดขึ้นก็มีกิจกรรมเกิดขึ้นในจิตแล้ว จิตมีการเคลื่อนไหวหรือไหวตัวแล้ว แม้เป็นเพียงความคิดอะไรเล็กน้อย ซึ่งถึงจะไม่มีผลอะไรสำคัญ แต่ก็ไม่ใช่ผลเสียเลย อย่างน้อยก็เป็นละอองกรรมอันละเอียด ที่สั่งสมหรือพอกเข้าไว้เป็นเครื่องปรุงแต่งคุณสมบัติของจิตอยู่ภายใน

^{๑๒} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), กรรมตามนัยแห่งพุทธธรรม, หน้า ๔๕-๕๐.

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๔.

เมื่อมากขึ้น เช่นจิตเสพความคิดบ่อย ๆ หรือความคิดนั้นรุนแรงขึ้นจนออกมาภายนอก ผลก็แรงขึ้นขยายออกมาเป็นลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ เป็นต้น^{๓๔}

สรุป เกณฑ์วินิจฉัยกรรมดีและกรรมชั่วมีว่า ในแง่ของกรรม ให้ถือเอาเจตนาเป็นหลัก ตัดสินว่าเป็นกรรมหรือไม่ และในแง่ที่ว่ากรรมนั้นดีหรือชั่ว ให้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังนี้

ก. เกณฑ์หลัก

๑. ตัดสินด้วยความเป็นกุศลหรืออกุศล โดยพิจารณาจากมูลเหตุว่า เป็นเจตนาที่เกิดจากกุศลมูลคือ อโลภะ อโทษะ อโมหะ หรือเกิดจากอกุศลมูล คือ โลภะ โทษะ หรือโมหะ และพิจารณาตามสภาวะว่า เป็นสภาพเกื้อกูลแก่ชีวิตจิตใจหรือไม่ ทำให้จิตสบาย ไร้โรคปลอดโปร่ง ผ่องใส สมบูรณ์ หรือไม่ ส่งเสริมหรือบั่นรอนคุณภาพ และสมรรถภาพของจิต ช่วยให้กุศลธรรม (สภาพที่เกื้อกูล) ทั้งหลายเจริญงอกงามขึ้น อกุศลธรรมทั้งหลายลดลง หรือทำให้กุศลธรรมลดน้อยลง อกุศลธรรมทั้งหลายเจริญงอกงามขึ้นตลอดจนมีผลต่อบุคลิกภาพอย่างไร

ข. เกณฑ์ร่วม

๒. ไข่มโนธรรมคือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเองพิจารณาว่า การที่กระทำนั้นตนเองติเตียนตนเองได้หรือไม่ เสียความเคารพตนเองหรือไม่

๓. พิจารณาความยอมรับของวิญญู หรือนักปราชญ์หรือบัณฑิตชน ว่าเป็นสิ่งที่วิญญูยอมรับหรือไม่ชื่นชมสรรเสริญ หรือคำหิณยาน

๔. พิจารณาลักษณะ และผลของการกระทำที่ ต่อตนเอง หรือต่อผู้อื่น หมายถึง เป็นการเบียดเบียนตน เบียดเบียนผู้อื่น ทำตนหรือผู้อื่นให้เดือดร้อนหรือไม่ และเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขหรือเป็นไปเพื่อโทษทุกข์ ทั้งแก่ตน และผู้อื่น^{๓๕}

ผลของกรรมมี ๔ ระดับคือ

๑. ระดับภายในจิตใจ ว่ากรรมทำให้เกิดผลภายในจิตใจ มีการสั่งสมคุณสมบัติคือกุศลธรรมและอกุศลธรรมคุณภาพและสมรรถภาพของจิต มีอิทธิพลปรุงแต่งความรู้สึกนึกคิด ความโน้มเอียง ความนิยมชมชอบ และความสุความทุกข์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม

๒. ระดับบุคลิกภาพ ว่ากรรมทำให้เกิดผลในด้านการสร้างเสริมนิสัย ปรุงแต่งลักษณะความประพฤติ การแสดงออก ทำที การวางตนปรับตัว อาการตอบสนอง ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับคนอื่น ๆ ไปอย่างไรบ้าง การให้ผลระดับนี้ต่อเนื่องออกมาจากระดับที่ ๑ นั้นเอง และมีขอบเขตคาบเกี่ยวกัน แต่แยกพิจารณา เพื่อให้มองเห็นแง่มุมของการให้ผลชัดเจนยิ่งขึ้น

^{๓๔} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), กรรมตามนัยแห่งพุทธธรรม, หน้า ๕๖.

^{๓๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๓-๖๔.

๓.ระดับวิถีชีวิตของบุคคล ว่ากรรมชักนำความเป็นไปในชีวิตของบุคคล ทำให้เขาได้รับประสบการณ์ที่น่าปรารถนาและไม่น่าปรารถนา ประสบผลตอบสนองจากภายนอก พบความเลื่อมความเจริญ ความล้มเหลว ความสำเร็จ ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ และความสูญเสียต่าง ๆ ที่ตรงข้าม ซึ่งเรียกรวมว่า โลกธรรมทั้งหลาย อย่างไรก็ตาม ผลระดับนี้อาจแยกมองได้สองด้านคือ ผลสนองจากปัจจัยด้านอื่น ๆ ของสภาพแวดล้อมที่นอกจากคน และผลสนองจากปัจจัยด้านบุคคลอื่นและสังคม

๔.ระดับสังคม ว่ากรรมที่บุคคลและคนทั้งหลายกระทำ มีผลต่อความเป็นไปของสังคมอย่างไรบ้าง เช่น ทำให้เกิดความเลื่อม ความเจริญ ความร่มเย็นเป็นสุข ความทุกข์ยากเดือดร้อนร่วมกันของมนุษย์ทั้งหลาย รวมทั้งผลจากการที่มนุษย์กระทำต่อสภาพแวดล้อมอื่น ๆ แล้วย้อนกลับมาหาตัวมนุษย์เอง^{๓๖}

กระบวนการแห่งกรรมที่ทำให้สิ้นกรรมนั้น มีสาระสำคัญที่อาจพูดให้เข้าใจอย่างง่าย ๆ ว่าเมื่อทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามแนวปฏิบัติของมรรคมีองค์ ๘ หรือ โพชฌงค์ ๗ (หรือธรรมในชื่ออื่น ๆ แล้วแต่กรณี) ซึ่งมีปัญญาที่รู้เข้าใจคุณค่า และสภาวะที่แท้จริงเป็นเครื่องชี้นำค้นหาที่จะถูกลบหายไป เพราะไม่มีช่องที่จะเข้ามาแสดงบทบาททำหน้าที่ โลภะ โทษะ โมหะ ก็ไม่เกิดกรรมที่จะก่อผลต่อเนื่องผูกมัดชีวิตจิตใจ เมื่อไม่มีกรรมก่อผลผูกมัด ก็เป็นภาวะอิสระ โปร่งใจ ไร้ทุกข์ชีวิตที่เคยเป็นอยู่อย่างทาสรับใช้ที่คอยทำตามคำสั่งของการของค้นหาที่เปลี่ยนมาสู่ความมีชีวิตอยู่ด้วยปัญญา ที่ทำให้เป็นนายของการกระทำอย่างเป็นไทแก่ตน^{๓๗}

๔.๓.๓.๒ คีล

การประพฤติดของมนุษย์นั้นมีส่วนสำคัญต่อบุคคลรอบข้างและสังคม สังคมมนุษย์มีความเดือดร้อนวุ่นวายด้วยเหตุหลายประการ เช่น ความยากจน โรคภัยไข้เจ็บ ความขัดแย้งทะเลาะวิวาท ฯลฯ แต่สามเหตุสำคัญประการหนึ่งที่พวกเรามักมองข้ามกันไปคือ การที่คนในสังคมขาดการควบคุมตนด้วยศีล ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่นทางร่างกายบ้าง ทางทรัพย์สินบ้าง มนุษย์จึงหวาดหวั่นพรั่นพรึง รู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ถ้าคนในสังคมควบคุมตนด้วยศีลได้ไม่ให้ประทุษร้ายกันด้วยกาย วาจาแล้ว สังคมเราจะน่าอยู่กว่านี้มากมายทีเดียว

ศีลคืออะไร ศีลคือเจตนางดเว้นความชั่วทางกาย วาจา และทางใจ เจตนางดเว้นทุจริตกาย วาจา ที่เรียกว่า เจตนาศีล การงดเว้นจากมาโนทุจริต ๓ เรียกว่า เจตสิกศีล คือศีลที่เกี่ยวกับใจโดยตรง แม้ไม่ทำด้วยกาย วาจา ก็ทำให้ศีลทางใจขาดได้ มโนทุจริต ๓ นั่นคือ “อภิชฌา” โลกอยากได้ของผู้อื่น “พยาบาท” คิดปองร้ายผู้อื่น มิจฉาทิฎฐิ เห็นผิดจากทำนองคลองธรรม เช่นเห็น

^{๓๖} พระเทพเวที (ประยูร ธมฺมปญฺโญ), กรรมตามนัยแห่งพุทธธรรม, หน้า ๘๒-๘๓.

^{๓๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๗.

ว่า ความดีไม่มี ความชั่วไม่มี ทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว เป็นต้น คิดอย่างนี้เห็นอย่างนี้เป็นมโนทุจริต เป็นบาปทางใจ ส่วนที่ประพฤติดีออกมาทางกาย ทางวาจาก็เป็นกายทุจริต วจีทุจริต เว้นกายทุจริตและวจีทุจริตเสียได้ จัดเป็นเจตนาศีล เจตนาจกเว้น นั้นมาจากคำว่า เวรมณีหรือวิริติ มีอยู่ ๓ คือ

๑.สมาทานวิริติ จกเว้นด้วยการสมทานคือตั้งใจไว้ เช่น ตั้งใจไว้ว่า จะไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ดื่มสุราเมรัย เป็นต้น

๒.สัมปัตตวิริติ จกเว้นได้เมื่อประจวบกับเหตุการณ์อันเป็นเหตุให้ล่วงละเมิดศีล ที่ไม่ได้ตั้งใจไว้ก่อน คือเว้นความชว้นั้น ๆ เสียได้แม้มีโอกาสจะทำ

๓.สมุจเฉทวิริติ การจกเว้นได้อย่างเด็ดขาด ถอนรากถอนโคน หมายถึงการจกเว้นความชั่วของพระอริยะ ส่วนปุถุชน พออนุโลมความชว้นบางอย่างที่ตนเคยทำแล้วต่อมามละเว้นได้เด็ดขาด

นี่คือศีลในความหมายว่า จกเว้นจากความชั่ว ศีลนั้นมีหลายประเภทในที่นี้ขอกล่าวเพียง ๕ ประเภทคือ

๑.วริตศีล หมายถึง ข้อห้าม คือพระพุทธเจ้าทรงห้ามไว้ว่าอย่าทำ ใครทำเข้าเป็นผิดศีล เช่น ทรงห้ามภิกษุฉันอาหารในเวลาวิกาล ห้ามคฤหัสถ์ดื่มสุราเมรัย พร้อมทั้งชี้โทษไว้ให้ด้วย

๒.จาริตศีล หมายถึง ข้อที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตเป็นพุทธบัญญัติว่าต้องทำ ถ้าไม่ทำถือว่าผิด เช่นทรงบัญญัติให้ภิกษุทำอุโบสถ สวดปาฏิโมกข์ทุก ๆ กึ่งเดือน คือ ๑๕ วันต่อครั้ง ถ้าภิกษุไม่อาพาธ ไม่ทำอุโบสถเสียเลย เพราะเกียจคร้านหรือเบื่อง่ายอย่างนี้ผิดจาริตศีล

๓.อาทิพรหมจริยศีล ศีลที่เป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นของพรหมจรรย์ หรือศีลอันเป็นส่วนแห่งบทบัญญัติสำหรับป้องกันความเสียหาย เช่น ศีล ๒๒๗ ศีล ๑๐ เป็นต้น

๔.อภิสมจาริกศีล คือ ศีลที่เกี่ยวกับความประพฤดี มารยาทอันละเมียดละไมสมบัติผู้ดี

๕.อาชีวะปริสุทธศีล คือ ศีลที่เกี่ยวข้องกับความบริสุทธิ์หมดจดแห่งอาชีวะ ไม่คดโกง หลอกลวงเขาเลียงชีพ^{๗๘}

สรุปความว่า การพนันไม่ว่ายุคใด สมัยใด สังคมใด ชาติใด ประเทศใดก็ตาม บุคคลที่เข้าไปข้องแวะหรือเกี่ยวข้องด้วยการพนันก็จะได้รับซึ่งความทุกข์และโทษ ที่เป็นผล มีจำนวนที่น้อยมากที่ประสบความสำเร็จกับการเล่นการพนัน นอกเสียจากสังคมนั้นจะมีระเบียบวินัยที่เข้มแข็ง กฎหมายที่มีเข้มแข็งและเข้มงวด หรือสังคมนั้นเป็นสังคมที่มีศีลธรรมจริยธรรมเป็นดั่งนำทางของชีวิตให้ดำเนินไป ก็จะทำให้สังคมนั้น ๆ มีปัญหาน้อยประชาชนส่วนรวมและส่วนมากก็อยู่กันอย่างสันติสุข และสงบสุข ไม่เดือดร้อน นอนสุข ไม่เกิดปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้หรือมี

^{๗๘} วศิน อินทสระ, พุทธจริยศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๔๕), หน้า ๓๘-๔๑.

ปัญหาที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันนี้สังคมไทยจะมีปัญหาด้านพุทธจริยศาสตร์มากขึ้น ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมานั้นได้ทำลายต่อระบบของพุทธจริยศาสตร์เป็นอย่างมาก บางปัญหาก็ยังแก้ไขไม่ได้ บางปัญหาก็สามารถแก้ไขได้ ส่วนจะแก้ไขได้หรือไม่ได้นั้นไม่เป็นปัญหาที่สำคัญนักถ้าบุคคลในสังคมร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นมา มีความสามัคคีกันในการทำให้สังคมนั้นน่าอยู่ โดยการปลูกฝังศีลธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนโดยให้ได้เรียนรู้ตั้งแต่ยังเล็ก บุคคลในครอบครัวมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะครอบครัวเป็นหน่วยสังคมแรกที่เด็กและเยาวชนพบและมีกิจกรรมร่วมกันและเป็นแห่งแรกที่เด็กมีการเรียนรู้พฤติกรรมที่ดีหรือไม่ดีนั้นก็เริ่มต้นจากครอบครัวก่อนเป็นลำดับแรก

ส่วนโรงเรียน หน่วยงานของรัฐ สมาคม มูลนิธิ หรือแม้แต่ศาสนาแต่ละศาสนาที่บุคคลนั้นครอบครัวนั้นนับถืออยู่ก็ต้องมีส่วนในการอบรมสั่งสอน ให้ศาสนิกของตนเองเป็นบุคคลที่ดีของสังคม โดยเฉพาะสังคมพุทธ เช่นคนไทยที่บอกว่าเป็นชาวพุทธ แต่มีการนำหลักการปฏิบัติของ พุทธจริยศาสตร์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตนั้นน้อยมาก เพราะความไม่เข้าใจในพุทธจริยศาสตร์อย่างถ่องแท้ ทุกคนมุ่งแต่จะแสวงหาความสุขใส่ตนโดยไม่สนใจผลของการกระทำนั้นว่าจะเป็นเช่นไรแต่ถ้าผู้นำหลักของพุทธจริยศาสตร์มาใช้ในการดำเนินชีวิตก็จะทำให้ชีวิตประสบแต่ความสุขที่ยั่งยืน ความสุขที่แท้จริง หรือความสุขอันนิรันดร์ เป็นจริงได้ด้วย การไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข เช่นการพนัน เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ชีวิตนั้นตกต่ำ และมีทุกข์

เพราะการตั้งเจตนาไว้ผิด อย่างเช่น ผู้ที่เล่นการพนันก็ต้องตั้งเจตนาไว้ว่าต้องการสิ่งใดไว้ใจ ถ้าตั้งใจเพื่อความเพลิดเพลินไม่หวังรวยไม่หวังสิ่งใดนอกจากความสนุกได้เสีย ก็จะได้ความสนุกแต่ถ้าถูกขึ้นมาเมื่อไร นั่นคือสาเหตุที่จะทำให้ผู้นั้นกลับมาเล่นอีกเป็นครั้งที่ ๒ ครั้งที่ ๓ จนอาจจะติดก็เป็นได้ แต่ถ้าตั้งเจตนาไว้ว่าจะต้องรวยให้ได้งวดนี้ต้องถูกมีการติดตามทุกงวด นี่คือการตั้งเจตนาไว้แบบผิด ๆ เพราะว่ามี โลกจิต เข้าครอบงำจึงทำให้จิตมีโลภะเจตนาเป็นดวง การให้เล่น ผลที่ออกมาก็คือได้รับวิบากกรรม วิบากกรรมจะมากหรือน้อยนั้นก็ขึ้นอยู่กับตั้งเจตนาไว้มากหรือน้อยแค่ไหน ถ้าตั้งเจตนาฝายชั่วไว้มากก็จะได้รับทุกข์หรือ วิปากทุกข์เป็นทุกข์ที่มากเช่นกัน ถ้าการกระทำนั้นมีผลต่อสังคมโดยรวมก็อาจจะต้อง ถูกลงอาชญาได้รับความทุกข์หรือตกอบาย หรือเกิดวิปัติสารคือเดือดร้อนใจ แต่ถ้าตั้งเจตนาในฝายชั่วไว้น้อยก็ทุกข์น้อยหรือวิปากทุกข์น้อย เช่น การเล่นหวยในแต่ละงวดนั้นขึ้นอยู่กับว่างวดนั้นมันใจเพียงไรว่าจะต้องถูก ถ้ามันใจมากก็ลงจำนวนเงินที่มากหรืออาจจะมากกว่าปรกติก็เป็นได้ เพราะเกิดจากโลภะเจตนา คือต้องการจะรวยทางรัดโดยลงทุนน้อยแต่ได้มาก ถ้าผลออกมาไม่ถูก ผลหรือวิปากที่ได้รับก็ต้องคว่ำได้ลงทุนไปแบบไหน ถ้าถึงกับขายบ้านขายเรือนเล่นก็ย่อมต้องนอนข้างถนนอย่างแน่นอน แต่ถ้างวดนั้นไม่มันใจหาเลขเหมาะ ๆ ไม่ได้ ก็อาจจะมีการเล่นที่น้อยหรือน้อยกว่า

ปรกติ ก็อาจจะได้รับผลหรือวิบากที่น้อยไม่ถึงกับเดือดร้อนมากมายนัก แต่ย่อมมีผลอย่างแน่นอน คือ ทุกใจ เสียใจที่ไม่ถูก และก็จะคอยงวดต่อไป แต่ถ้าต้องการจะลดวิบากกรรมเหล่านั้นให้น้อยลง หรือให้หมดไปก็ต้องนำหลัก ทางสายกลาง หรืออริยมรรคมีองค์ ๘ หรือ อริยสัจ ๔ มาใช้ในการ ดำเนินชีวิตจึงจะสามารถหลีกเลี่ยงวิบากกรรมในฝ่ายชั่วได้

ศีลนั้นมีส่วนสำคัญยิ่งสำหรับมนุษย์ เพราะเป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นสำหรับมนุษย์ที่ต้องการ ความสุขสงบ เรียบร้อยของตนเอง ครอบครัว และสังคม ปุณฺชนทั่วไปก็ถือเอาศีล ๕ เป็นหลัก ปฏิบัติ ที่มีคำว่าเจตนาจเว้น ทุกข้อไป สังคมทุกวันนี้ถ้าขาดการควบคุมตนด้วยศีลแล้ว ย่อมล่วง ละเมิดสิทธิของผู้อื่นทั้งทางร่างกาย วาจา ทรัพย์สิน เหตุนี้มนุษย์จึงรู้สึกหวาดกลัวหวาดหวั่น พรันพริ้ง รู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนอยู่เนื่อง ๆ